

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Život, dílo a přínos PaedDr. Stanislava Šidláka

The Life, Work and Contribution of Dr. Stanislav Šidlák

Václava Štěpánová

Vedoucí práce: PhDr. Magdalena Saláková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: Hudební výchova se zaměřením na vzdělávání — Hra na nástroj se zaměřením na vzdělávání (B HV – NÁ)

2018

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Život, dílo a přínos PaedDr. Stanislava Šidláka* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 12. července 2018

.....

Václava Štěpánová

Poděkování:

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Magdaleně Salákové, Ph.D. za vedení práce, připomínky a velice cenné rady. Dále MUDr. Evě Šidlákové, Mgr. et Mgr. et Bc. et Bc. Marii Štěpánové, Mgr. Aleši Fetrsovi, a zaměstnancům Státního okresního archivu Trutnov, zejména Mgr. Janu Kafkovi, Ph.D. za spolupráci a vstřícný přístup.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá osobou a dílem kantora, ředitele základní školy, sbormistra, skladatele, klavíristy a dirigenta PaedDr. Stanislava Šidláka (1904-1987), jehož život je neodmyslitelně spjat s Trutnovskem, Úpíckem a Malosvatoňovickem. Tato osobnost se stala významným kulturním hybatelem v regionu Severovýchodních Čech, oblasti Sudet. Rozvíjel kulturní dění v dané lokalitě. Zakládal a vedl sbory (např. pěvecký sbor *Vítězslav Novák*), pěvecká komorní uskupení, jedním z nichž bylo mezinárodně úspěšné *Dívčí pěvecké trio*. Působil i jako dirigent *Strážkovické hornické hudby* (uskupení typického pro danou oblast). Pro svá tělesa upravoval množství lidových písní pro různá uskupení. Rovněž sám komponoval, je autorem např. suit, kantát, několika mužských a smíšených sborů i hudby k (ve své době populární) operetě na motivy Boženy Němcové *Pantáta Hájek*. Tělesa nejen vedl, ale aktivně se zapojoval i jako řadový člen (např. *Pěvecký sbor českých učitelů*). Byl též vyhledávaným tenoristou.

Zabývá nejen životem, hudebními a vlasteneckými aktivitami spjatými se Stanislavem Šidlákem (včetně korespondencí s osobnostmi jako byl Josef Bohuslav Foerster, Vítězslav Novák, Josef Plavec), ale snaží se i částečně nastiňovat historický kontext doby v daném regionu, které byl svědkem.

V závěru se bakalářská práce zmiňuje i o hudebních osobnostech, které taktéž působily v dané lokalitě v průběhu 20. století. Využívají se metody historické analýzy archivních pramenů (zejm. primárních zdrojů, ale i sekundární literatury), z části i metoda orální historie.

KLÍČOVÁ SLOVA

Stanislav Šidlák, pedagog, dirigent, skladatel, Trutnovsko, kulturní a osvětová činnost

ABSTRACT

The following bachelor thesis deals with the person and work of the cantor, director of elementary school, choirmaster, composer, pianist, and conductor PaedDr. Stanislav Šidlák (1904-1987), whose life is inherently connected with regions Trutnov, Úpice, and Malé Svatoňovice. This personality has become an important cultural promoter in the region of Northeastern Bohemia, specifically Sudet. He developed cultural events in the aforementioned location. He founded and led many choirs (e.g. the *Vítězslav Novák* choir), as well as vocal chamber groups, one of which was the internationally successful *Dívčí pěvecké trio*. He also acted as a conductor of the *Strážkovická hornická hudba* (a group typical of that region). For his ensembles, he edited a number of folk songs for various musical groups. As a composer he is the author of suites, cantatas, several vocal works for men's and mixed choirs, and an operetta (popular during that time) on the motifs of Božena Němcová's *Pantáta Hájek*. He not only led his ensembles but also actively participated as a regular member (e.g. *Pěvecký sbor českých učitelů*). He was also a sought-after tenor.

This thesis deals not only with the life and musical and patriotic activities of Stanislav Šidlák (including correspondences with personalities such as Josef Bohuslav Foerster, Vítězslav Novák, Josef Plavec) but also tries to partially outline the historical context of the era in the region where he operated.

The following bachelor thesis also deals with musical personalities who worked in the given area during the 20th century. Methods of historical analysis of archival sources (mainly primary sources, as well as secondary literature) are used, in addition to the partial use of the method of oral history.

KEY WORDS:

Stanislav Šidlák, pedagogue, conductor, composer, Trutnov region, cultural and educational activity

Obsah

Úvod	8
1. Historický kontext doby v regionu, objasnění a vymezení oblasti	10
1.1 Situace na Trutnovsku a Úpicku v průběhu 20. století (oblast Jestřebích hor)	10
2. Osobnost Stanislava Šidláka	12
2.1 Mládí a studium	12
2.1.1 Dětství, rodinné zázemí	12
2.1.3 Vzdělávání	13
2.1.4 Hudební začátky, hudební základ	14
2.1.5 (Multi)instrumentalista	16
2.1.6 Zpěvák	16
2.2 Válečná léta	18
2.2.1 Působení v Malých Svatoňovicích v letech předválečných i válečných	18
2.2.2 Válečný život - popravený kolega i ukrytá malířka	19
2.2.3 Totální nasazení	20
2.2.4 Odzbrojování Němců	22
2.2.5 Zázemí nové rodiny	23
2.2.6 Poválečný odchod do Trutnova	25
2.3 Učitelská a ředitelská praxe	28
2.3.1 Pedagogem v různých končinách	28
2.3.2 Vzpomínky na kantora	32
2.3.2 Autor učebnice	34
2.4 Doktorské studium a disertace	36
2.4.1 Studium v pozdním věku	36
2.4.3 Promoce a přihláška na docenturu	42
2.5 Hudební aktivity	43
2.5.1 Sbor Vítězslav Novák	43

2.5.2 Dívčí pěvecké trio	48
2.5.3 Pěvecké sdružení východočeských učitelů, Smíšený sbor českého učitelstva....	52
2.5.4 Hornická muzika	54
2.5.5 Kompozice	55
2.5.6 Ocenění, úspěchy	62
2.6 Organizátor kultury, vlastenecké aktivity, další hudební i mimohudební spolky.....	64
2.6.1 Činnost organizační, poradní a porotní	64
2.6.2 Ochtotnický divadelní soubor Karel Čapek v Malých Svatoňovicích	68
2.6.3 Bratři Čapkové	69
2.7 Kontakt se skladateli a spisovateli, spolupráce s profesionály	72
2.7.1 Korespondence s Josefem Bohuslavem Foersterem	72
2.7.2 Korespondence s Vítězslavem Novákem.....	75
2.7.3 Spolupráce s Germaine Leroux	76
2.8 Závěr života a shrnutí	77
2.8.1 Důchod a odchod na věčnost.....	77
2.8.2 Osobnost: charakter a kvality	77
Závěr.....	80
Prameny a literatura.....	83
Seznam příloh.....	93

Úvod

Dějiny hudby nejsou tvořeny pouze velikány, kteří se proslaví celostátně či dokonce celosvětově. Hudební život společenství vyvářejí lidé, kteří působí v lokalitě, ve které žijí a kde poctivou (a často nepřiliš viditelnou) prací vytvářejí nové hodnoty a obohacují život mnoha lidí ve svém širším okolí.

Bakalářská práce *Život, dílo a přínos PaedDr. Stanislava Šidláka* se zaměří na život a dílo dirigenta, hudebníka, kantora, skladatele, pěvce a velkého organizátora kulturního dění na Trutnovsku, Úpicku a Malosvatoňovicku, na pomezí historicky česko-německém, v posledním století dost zkoušeném. Práce se skládá z historických střípků, nalézáných v archivních pramenech, literatuře i orální historii, na obraz o osvětové a vzdělávací činnosti ve své době a ve svém prostoru poměrně výrazné osobnosti veřejného života, celoživotního pedagoga PaedDr. Stanislava Šidláka.

Tato práce není jen pouhou kompilací předchozího poznání, naopak vychází z originálního vlastního výzkumu, který je v této šíři první svého druhu a který přináší odborné i laické veřejnosti poznatky o v dnešní chvíli trochu pozapomenutém pracovníkovi, kterému region vděčí za mnohé. Práci doktora Šidláka nelze izolovat od dění v jeho oblasti, proto bude zasazena do širšího kontextu své doby, která pokrývá větší část dramatického dvacátého století, a dění na samém okraji nově vzniklého Československa.

Na začátku práce nastiňuje historický kontext doby v daném regionu, konkrétně situaci na Trutnovsku a Úpicku v průběhu 20. století, část práce o osobnosti Stanislava Šidláka nejprve představuje poznatky o jeho rodinném zázemí, dětství, studiu, hudebních začátcích, později prezentuje doktora Šidláka jako instrumentalistu a zpěváka. V další části uvádíme poznatky o působení v Malých Svatoňovicích v letech meziválečných i válečných, s válkou spojeném ukrývání malířky i tragických událostech ve městě, o vlastním totálním nasazení i pomoci při odzbrojování Němců. Tuto širší kapitulu doplňují informace o založení vlastní rodiny a jejím poválečném odchodu do Trutnova.

V samostatné kapitole se čtenář dočte o učitelské a ředitelské praxi v různých oblastech Trutnovska, o reflexích kolegů i žáků i o tvorbě vlastní učebnice, v následující kapitole pak o dálkovém doktorském studiu, kterému se Stanislav Šidlák věnoval po mnoha letech vlastní učitelské dráhy a které mu rozšířilo kvalifikaci.

Za zásadní kapitolu považujeme tu o hudebních aktivitách, od vedení sboru Vítězslav Novák i Dívčího pěveckého tria přes dlouhodobou činnost v Pěveckém sdružení východočeských učitelů, později Smíšeném sboru českého učitelstva, po působení v hornické hudbě. Kapitolu uzavírá text o skladatelské činnosti a drobné shrnutí ocenění a úspěchů. O vlasteneckých aktivitách, organizaci kultury a dalších hudebních i mimohudebních spolcích hovoří oddíl další, který popisuje též činnost poradní a porotní a zabývá se spoluprací s ochotnickým divadelním souborem i společností bratří Čapků, konečně i dalšími okolnostmi, které propojují život rodiny Šidlákovy a Čapkovy. Zajímavým odhalením jsou texty, které analyzují na základě korespondence kontakty s významnými osobnostmi celostátního (i mezinárodního) významu, jako byli Josef Bohuslav Foerster, Vítězslav Novák nebo Germaine Leroux. Práci uzavírá text o sklonku života Stanislava Šidláka a jeho charakteru a kvalitách.

Dosavadní poznání představují do dnešní doby jen příležitostné (v některých případech nepublikované) medailony s výčtem Šidlákových funkcí či dobové texty v periodících. Další články se týkají nedávného udělení trutnovské čestné ceny in memoriam, která na lokálního hudebníka a tvůrce kulturních aktivit znovu upozornila. Zbylé prameny ležely doposud ve státních okresních i soukromých archivech a ve vzpomínkách pamětníků.

Metodologicky se jedná o historickou analýzu archivních pramenů (zejm. primárních zdrojů, ale i sekundární literatury), částečně i metodu orální historie.

1. Historický kontext doby v regionu, objasnění a vymezení oblasti

1.1 Situace na Trutnovsku a Úpicku v průběhu 20. století (oblast Jestřebích hor)

Prostor, ve kterém prožíval Stanislav Šidlák většinu svého života, se nacházel v regionu, kde spolu (nebo vedle sebe) žilo po staletí české a německé etnikum. Od roku 1946 do konce života byl hudebníkovým sídlem Trutnov, jedno z největších prvorepublikových měst, které je v současné době okresním městem. Značnou část života prožil v Malých Svatoňovicích (v době předválečné a poválečné), kde byla situace trochu odlišnější.

Prvorepublikový soudní okres Trutnov byl v roce 1921 národnostně český jen z 9,5 % (přes zhruba devět desetin obyvatelstva tedy tvořili Němci), s přibývajícími léty samostatného státu bylo v roce 1930 Čechů již z 12,8 %.¹ Uzavřenější prostor, soudní okres Úpice, pod který spadaly Malé Svatoňovice (v obou městech před válkou Šidlák pobýval), měl však převahu českou: v roce 1900 tam bylo 14 457 Čechů a jen 135 Němců.² Přímo v Trutnově pak v roce 1930 žilo 14 149 obyvatel, z nichž 3 330 bylo české a 10 391 německé národnosti, 71 Židů a 323 „cizozemců“.³ Trutnov se však stal Šidlákovým domovem až po válce. Pomáhal město kulturně zvelebovat po odsunu velké části obyvatelstva.

V úvodní části se zaměříme na dobový kontext, v němž Stanislav Šidlák působil. Popíšeme dvě místa, kde trávil největší část svého plodného života. První z nich, Malé Svatoňovice, ležely v poměrně chudé zemědělské a plátenické oblasti, a to přímo na úpatí Jestřebích hor, jejichž hřeben odděluje české vnitrozemí od broumovského výběžku. Oproti některým jiným obcím v okolí se jednalo po staletí o obec s českou majoritou, ačkoliv se tu nacházely podniky s německým vedením. „Malé Svatoňovice měly hned několik specifík: vodoléčebné lázně (první ve východních Čechách), poutní místo Panny Marie Sedmiradostné (jediné svého druhu na světě, o němž se hovoří i v Babičce Boženy Němcové), doly na kvalitní černé uhlí (díky nim tedy i příliv obyvatelstva: vzdělanějšího,

¹ BENEŠ, Zdeněk; KUKLÍK, Jan; KUBŮ, Eduard; et al. *Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. 2. doplněné a opravené vydání. Praha: Gallery, 2002, s. 14.

² ŠUBRT, Jeroným. *České menšiny v severovýchodních a východních Čechách; roztroušené německé menšiny*. Praha: Národní jednota severočeská, 1910. s. 257.

³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. 7. díl. Praha: Libri, 2008. s. 627.

ale často německy mluvícího), poměrně brzy i železnici (1859)... Na doly bylo navázáno několik dalších podniků. Lázně a hornictví byly mj. příčinou, proč se Karel Čapek, syn báňského a lázeňského lékaře, narodil právě zde. Během první republiky v obci panoval čilý společenský život. Fungovalo tu ochotnické divadlo (1859), hornická hudba (1871), obecní knihovna (1880), občanská záložna (1902), tělocvičné jednoty (Sokol – 1913 a Dělnická tělocvičná jednota - 1923), Československý červený kříž (1919), Klub československých turistů (1922), Muzejní a divadelní spolek (1924) apod.“⁴ Kromě odzbrojování Němců, o kterém uslyšíme později (a do něhož byl zapojen i dědeček autorky textu), se v době válečné odehrála také bitva na vlakovém nádraží, jejíž rekonstrukci obec provádí dodnes.

Trutnov je městem s více než 750letou tradicí. Ve 20. století zažil podporu české menšiny po vzniku republiky (výstavba škol...), avšak sílící nacionalismus vedl k vítězství Henleinovců v tamějších volbách. Stejně jako na dalších místech v regionu je budováno mohutné pohraniční opevnění, v blízkosti Trutnova dokonce snad největší československá pevnost Stachelberg. Tenze sílila i po roce 1938, Sudety byly obsazeny německou armádou, Češi museli region opustit, dokonce i čeští studenti gymnázia (jako babička autorky textu) museli odejít do škol na Náchodsku apod., dochází k vypálení židovských posvátných míst (synagoga, hřbitov), v nedalekém Poříčí je vytvořen koncentrační tábor pro židovské ženy. Většina Trutnovska je součástí Říše až do konce války. Po válce jsou německé domy rozdány nově příchozím, kteří zde vytušili příležitost, mnoho okolních obcí po odchodu Němců postupně zcela zaniká. Roku 1947 vzniká tzv. „Velký Trutnov“, když jsou přidruženy obce Poříčí a Horní Staré Město. Dramatické okamžiky zažívá město během komunistického režimu, zejm. během příjezdu tanků, které se tudy valí směrem ku Praze, aby potlačily naděje pražského jara, Trutnované však kladou odpor a stavějí barikády, odplatou jim je pobyt ruských vojsk v místních kasárnách po mnohá desetiletí. Během normalizace město chátrá, vznikají sídliště.

⁴ ŠTĚPÁNOVÁ, Marie. *Naše menšiny (později Naše hranice), meziválečný časopis podporující českou menšinu v národnostně smíšených oblastech severovýchodních Čech*. Praha, 2015. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Barbara KÖPPLOVÁ.

2. Osobnost Stanislava Šidláka

2.1 Mládí a studium

2.1.1 Dětství, rodinné zázemí

Dědeček Stanislava Šidláka byl řezník a hospodský, proto se i Stanislav Šidlák narodil 27. 11. 1904 ve rtyňské hospodě Na Špici. Byl nejstarším ze sourozenců, takže byl i prvním, kdo rodinu opustil. Otec rodiny byl asi o patnáct let starší než matka a dle vzpomínek Evy Šidlákové to byl „úředník, takový suchý pán“, velmi málomluvný, Stanislavova matka pak velice akurátní, velice pracovitá, hodná, nepříliš srdečná, avšak všechny měla ráda: „Babička byla taková jako z vyšší společenské kategorie, jak bych řekla, a tak byla taková přísná, nic ji nemohlo rozesmát. Nebo nějakou legraci s ní dělat, to nešlo, ale byla hodná, byla dobrá.“⁵

Během dětství rodina bydlela na mnoha místech, mnohdy i v sudetském území, takže členové rodiny byli bilingvní. V dospělosti ze šprýmu mezi sebou „šprechtili“: „A teď oni ještě jak bydleli tady v tom Adršpachu, tak tady je taková němčina nářeční,⁶ a všechno je to tak na *a*. Vždycky když jsme tam přijeli, tak jsme chtěli, aby mluvili německy, protože to bylo strašně legrační. Tak spolu mluvili a měli spolu spoustu zážitků všelijakých z toho dětství. Když to vykládali, tak to byly docela pěkné chvíle.“⁷ Bývalo také zvykem, že se v rámci výuky jazyků jezdilo „na handl“. Mladý Stanislav ho absolvoval též. Od doby, kdy byl na „měšťance“, rodinu vídal stále méně. Rodina nakonec skončila v Hradci Králové, odkud se děti rozešly do různých koutů, a i stará paní Šidláková šla později dožít k dceři do Borohrádku. Nejraději však všichni vzpomínali na rané dětství v Adršpachu, kde dělali lumpárny, bydleli na poště a probíhali „lítacími“ dveřmi (a to i z recese při návštěvách v dospělosti), vyklopili někoho z kočárku apod.

Nejmladší Stanislavova sestra Olga vystudovala zřejmě odbornou rodinnou školu a později byla úřednice, druhý nejmladší – bratr Zdeněk, vývojový úředník, konstruktér (rýsoval, maloval), zemřel jako dvaatřicetiletý na zánět ledvin (nachladl a nebyla

⁵ Tamtéž.

⁶ K jejich němčině Eva Šidláková zmiňuje: „Takže oni se takhle učili německy, ale jinak tady v tom Adršpachu byl takový dialekt, takový hrozně komický. Normálně Němec skoro nepochopil tu jejich němčinu, ani moc nerozuměl.“

⁷ Rozhovor s Evou Šidlákovou. 17. 2. 2018. Audionahrávka v soukromém archivu rodiny Štěpánovy.

antibiotika) – „to byl teda velký komik a legráčka“, ⁸ bratr Otakar dělal vysokou vojenskou školu a později byl plukovníkem generálního štábu, byl leteckým důstojníkem a kariérně to dotáhl daleko, byl první vystudovaný, o finance neměl nouzi a zbytek rodiny podporoval. Jen za války, kdy v této funkci působit nemohl, byl adjunktem v lese u zámeckého pána, lesním úředníkem.

Ve vile Šidlákových visí rodokmen, který nechala zhotovit Stanislavova dcera. Zjistili, že dříve byli (ještě jako nepočestění) Schidlakovi a pocházeli z chalupnických poměrů.

Nechme promluvit samotného Šidláka o svém rodném městečku v textu, který vznikl k místní hře, k níž Šidlák skládal hudbu. Ve vzpomínkách se vrací: „Přitahoval mne trutnovský okres, protože jsem se v tomto okrese narodil, ve Rtyni v Podkrkonoší, kde žili moji prarodiče, jinak jako rodina jsme žili v Úpici. K této vesnici mne vždycky něco poutalo, zvláště v tomto útlém mládí. Byly to sobotní a nedělní procházky k babičce a dědečkovi, ale i časté bolení břicha, zvláště v těchto dnech. To jsem hned ohlašoval při vstupu do větší hospodské místnosti. Babička hned přiběhla a nalila mi náprstek jakési červené kořaličky, „pokřtila“ ji vodou a „Bože, Bože, hochu, to musíme nějak zapít, bolení břicha by ti mohlo být trochu osudné a mohlo by tě bolet stále“. Napil jsem se a v té chvíli bylo po bolesti. Děda, objemný hospodský, vzal mě do náruče a nesl ke staré Králce, která měla ve svém malém kvelbu takovou kouzelnou skříňku, která byla přikrytá víkend ze samých malých okének a pod každým bylo jiné cukroví a jiných pamlsků, z nichž jsem si mohl vybrat. A tak jsem přilnul k rodnému místu.“⁹

2.1.3 Vzdělávání

Adršpach - Česká Skalice - Hradec Králové

O dětství, které bylo v neustálém pohybu, nedohledáme příliš mnoho informací. V Adršpachu, kde se rodina usídlila na delší dobu, než se odstěhovala do Hradce Králové,

⁸ Pokud nebude zmíněno jinak, opírá se tato kapitola zejména o vyprávění Šidlákovy dcery Evy, další výraznější prameny k tomuto tématu nemáme k dispozici.

⁹ ŠIDLÁK, St. Dr. Rtyňské téma. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

„To nebyla malá vesnice, ledajaká vesnice. Blízko hospody bylo ještě mýto a Rtyně měla více obyvatel než Česká Skalice a Antonína Nývltů Rychetského a velkou faru, ze které bylo vidět po celém malosvatoňovickém údolí, po celých Jestřebích horách, i Sněžka byla v pozadí jako divadelní rekvizita, a pan farář Novák, ten mě křtil a tisíce dalších dětí, lidé ho měli rádi s panem řídícím Pižlem a učiteli Bourou, Koblásou, Klimešem atd. A to není vše. Ještě jedna prastará vesnická rekvizita chybí,“ píše dál doktor Šidlák a zmiňuje vznik Pantáty Hájka (viz dále).

chodily děti Šidlákovy patrně do obecné školy. Alespoň na ni ještě v dospělosti sourozenci vzpomínali. Škola byla tehdy naproti kostelu – „To si vzpomínám, taky jsme se tam chodili koukat: „Do téhle třídy v druhém okně vlevo, tam jsme chodili do třídy.“ Byla to velká budova. Dříve v každé vesnici byla škola. Škola, kostel a fara.“¹⁰

Později odešel mladý Stanislav studovat do České Skalice. Do tamní měšťanské školy chodil od svého strýčka, který bydlel ve vsi Žernov, vzdálené od Skalice zhruba šest kilometrů. Není náhodou, že z tohoto místa pocházeli i příbuzní rodu Čapků. Rodiny byly totiž spřízněné (ačkoliv jejich vztahy nebyly nejvřelejší).

V létě musel mladý Stanislav vypomáhat na statku, kam se svým bratrem jezdili na prázdniny. Vzpomínali na to, jak přiložili ruku k dílu a u příbuzných pracovali.

Žákem byl Stanislav Šidlák dle slov své dcery zkraje dobrým, později nepřilíš oslnivým. Vykreslován je spíše jako spoluúčastník klukovin: „Byl asi číslo, oni byli kluci všichni. Byli takoví lumpáci, takže oni k tomu učení, myslím, nějak moc neměli nějaký velký vztah. Takže takový ten průměr. Sem tam nějaká trojka byla určitě.“¹¹

Jeho následující životní směřování vymezilo studium na učitelském ústavu v Hradci Králové, kde maturoval v roce 1925.¹² Zdejší pobyt nastartoval i jeho hudební kariéru. Celý život vyprávěl o tamních kantorech, u kterých se mnohému přiučil.

Tabulka *Předběžné vzdělání* v Šidlákově *Služebním výkazu* potvrzuje výše zaznamenané stupně školní docházky: obecná škola byla navštěvována v obcích Úpice, Hořice, Český Brod, Horní Adršpach, a to mezi lety 1910–1917 (pět tříd bylo českých a dvě německé). Do měšťanské školy mladý Stanislav docházel ve Rtyni (1917–1918) a v České Skalici (1918–1920), tedy jeden a dva ročníky. Čtyři roky trval pak učitelský ústav v Hradci Králové v letech 1920–1925.¹³

2.1.4 Hudební začátky, hudební základ

„Že by tam byly nějaké geny před ním, o tom se teda nikdo nezmiňoval.“

Dle všeho neměl doma budoucí muzikant, skladatel a kantor žádné hudební zázemí. Jeho rodiče ani sourozenci se hudbě nevěnovali. Maximálně si mladší generace

¹⁰ Rozhovor s Evou Šidlákovou. 17. 2. 2018. c. d.

¹¹ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

¹² FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra. *Cantus: časopis pro sborové umění*. Praha: Unie českých pěveckých sborů, roč. 1994, č. 5, s. 52.

¹³ Služební výkaz Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

v pozdějším věku společně ráda zazpívala.¹⁴ Je vidno, že i v rodině „škatulkové“, úřednické, v mnohém akurátní, se může zrodit kreativní duch, který až do smrti vnáší kulturní život kamkoliv, kde se ocitne.

Výraznější sklony k hudbě v něm probudil dle slov jeho dcery patrně učitelský ústav, kde „začal víc dělat muziku“ a začal též skládat. Mnohé načerpal od tamních pedagogů. Započal i rozvíjel hru na housle, klavír, dirigování a další dovednosti. Věnoval se pedagogice a hudební výchově, ke kterým se vrátil o pár desítek let později ve své disertační práci.

Neuveřejněný medailon z pera Aleše Fetterse v souladu s vyřčeným praví: „Základy hudebního vzdělání získal [Šidlák] na učitelském ústavu v Hradci Králové (mat. 1925), kde se všestranně prohloubil jeho vztah k hudbě a zpěvu.“¹⁵ Dle dokumentů dosáhl následujících stupňů vzdělání: 23. 6. 1925 v Hradci Králové *Vysvědčení dospělosti učitelské* a 30. 4. 1928 *Vysvědčení učit. pro školy ob.*¹⁶ Roku 1931 také absolvoval kurz hudební výchovy (zpěvu) pro učitele trutnovského okresu.¹⁷

Od ukončení učitelského ústavu celý život zakládal mnohá hudební tělesa: „A všude, kde byl, tak zakládal nějaké dětské sbory, takové, jak byly dříve na školách, malé orchestry, takové ‚šramlíky‘.“¹⁸ A vždycky tu muziku dělal, pořád.“¹⁹

Jeho studijní výsledky prokazuje vysvědčení, kde vidíme, že jeho známky nebyly hvězdné v přírodních vědách a dalších předmětech, avšak výbornou měl ze *hry na housle, tělocviku* nebo *všeobecné nauky o hudbě a ve zpěvu*. Jako nepovinné předměty si zvolil: *hru na klavír, pedopatologii, těsnopis, náboženství, německý jazyk a nauku o vyučování hluchoněmých*.²⁰

¹⁴ Zatímco o zpívání rodičů nevíme, sourozenci Šidláka se v pozdější době rádi pobavili: „Když se scházeli jako rodina, tak to byl teda vždycky zážitek, protože to byla kovbojka, komická opera, komická hra, protože se zpívalo tam a vyprávělo a vzpomínali.“

Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

¹⁵ FETTERS, Aleš. Šidlák Stanislav PaedDr. Nepublikovaný medailon pro Slovník českých sbormistrů. Soukromý archiv rodiny Fettersovy.

¹⁶ Služební výkaz Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁷ Potvrzení o kurzu. 15. 10. 1931. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁸ Jak jsme si všimli, vyskytuje se tento výraz ve slovníku mnohých podkrkonošských muzikantů.

¹⁹ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

²⁰ Vysvědčení dospělosti pro školy obecné. Červen 1925. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

2.1.5 (Multi)instrumentalista

„Děda měl úžasnou výhodu, že on zahrál všechno, a hrál všechno i z paměti.“

Stanislav Šidlák tedy nebyl zázračným dítětem, které od plenek chodí „do houslí“. Během života však minimálně na housle a klavír hrál. Byl zdatný varhaník, uměl na violu a zřejmě i na violoncello, které se u Šidláků doma vyskytovalo.

Učil děti na klavír a zaskakoval jako chrámový varhaník. Dcera Eva vzpomíná, jak za nimi domů nejdnou přišel s prosíkem pan kostelník, že panu faráři chybí organista (při pobytu v Malých Svatoňovicích, při návštěvách babičky atp.).

Hráč byl dle všeho vynikající. Ovládal různé nástroje i různé styly, měl velkou hudební paměť a dokázal perfektně improvizovat. Vytvářel variace na známé skladby všech žánrů, vymýšlel i mnohé vlastní. Ovládal tedy skvěle hru na nástroje, hudební harmonii. „Děda (pozn.: takto oslovuje svého otce ze zvyku kvůli svému synovi) měl úžasnou výhodu, že on zahrál všechno. A hrál všechno i z paměti, takže i preludoval. Pak už když byl v důchodu, tak za ním chodili jeho žáci. Vždycky přišli: ‚Pane učiteli, my máme sraz, pojd’te s námi. A mohl byste tam hrát?‘ A on tam dvě hodiny hrál na piano, oni tancovali a zpívali. Takže to byla úžasná výhoda. To já jsem v životě (nedokázala) ani náhodou! To jsem ho obdivovala. Protože on sice u piana půl hodiny hrál všechno možné, co ho napadlo, jako i z vlastní hlavy, ale i všelijaké ty populární věci nebo operety, opery a tak. To on to všechno zamíchal, takže půl hodiny, tři čtvrtě hodiny hrál takové variace.“²¹

V mnohovrstevnatosti aktivit Šidlákova života jeho přítel akcentuje zejm. jeho hudební složku: „A přece si myslím, že s. Stanislav Šidlák byl celým svým založením především umělec. ‚Kdo v zlaté struny zahrát zná, jej ctěte víc než sebe...‘, říká básník. A on uměl zahrát...“²²

2.1.6 Zpěvák

„Byl velice dobrý tenor.“

Stanislav Šidlák byl schopným tenorem. Lidé ho znali jako sborového zpěváka, tak i sólistu. Sólově zpíval s uskupením, se kterým byl spjat nejvíce, sborem *Vítězslav Novák*, dochovaly se však i plakáty z doby meziválečné, kdy byl jedním z hlavních sólistů při velkém koncertě sboru žáků a žákyň úpických měšťanských škol o sto sedmdesáti členech,

²¹ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

²² Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, s. 4. Soukromý archiv rodiny Šidlákovy.

který se uskutečnil na oslavu památky hudebních skladatelů Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka 29. května 1934. Zde zapěl *Kdo v zlaté struhy zahrát zná* i *Nekamenujte proroky* ze Smetanových *Večerních písní* a *Vínek ze Smetanových oper* Sv. Bauera-Martinovského.²³ Dobrý zpěv dosvědčuje i dříve zmiňované vysvědčení i slova dcery, později velmi úspěšné pěvkyně: „Byl velice dobrý tenor.“²⁴ U ochotníků zpíval sólově – dle fotografií například Vojtěcha v opeře Viléma Blodka *V studni*.

²³ Plakát na koncert 29. 5. 1934. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁴ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

2.2 Válečná léta

2.2.1 Působení v Malých Svatoňovicích v letech předválečných i válečných

Manželky se scházely na „štrikštunde“

Stanislav Šidlák se svou ženou bydleli v (zkraje zmiňovaných) Malých Svatoňovicích (Klein Schwadonitz), a to přímo ve středu obce – v obecním domě na náměstí, přímo nad branou. V podstatě shodou okolností na tomtéž místě jako o pár desítek let dříve rodina Čapkova. Byt Šidlákových byl situován směrem na obrácenou stranu – ve druhém patře. V prvním patře je v současnosti Muzeum bratří Čapků. „Tam bylo víc bytů, ale jen takových malých. My jsme měli taky předsíň, malou kuchyňku a dva pokoje, jinak to byla většinou kuchyně a dva pokoje. Tam nahoře bydleli také nějakí horníci.“²⁵ Jak bylo zmíněno, Svatoňovice měly spoustu svých specifík (od sanktuária přes doly po rodiště Karla Čapka) – to vše ovlivňovalo běžný chod rodiny. Rodina vzpomíná na čapkovské divadelní oslavy i na úředníky z dolů i (od baroka doposud) slavné poutě k Panně Marii, kdy celá obec žila a náměstí pod domem Šidlákových bylo zcela zaplněno poutníky.

„Bylo tam všechno, byly tam všechny obchody, doktor tam byl, no ten tam teda teďka taky je. Pan doktor Šrůtek tam byl, takový místní krasavec. Ale i přes tu válku se tam velice žilo, protože se scházely manželky: poštmistrová, starostová, manželky učitele, ředitele či inženýra v dolech na, jak tomu vždycky říkaly ‚štrikštunde‘, protože tam pletly, vyměňovaly si recepty a tak. Pořád se tam vařilo, peklo, jednou za týden se to vždycky střídalo – u každé rodiny jinak. Pořád tam byl nějaký ruch.“²⁶

Ačkoliv rodina nikdy nebyla kromě příležitostného zpívání nebo hraní na kůru v kostele aktivní, posílali Šidlákovi dceru jednou týdně na faru, kde se děti učily a hrály si. „Hrály se tam stolní hry, (vybarvovaly se) omalovánky. Vždycky to bylo s nějakým náboženským tématem, no ale nevadilo. My jsme se tam scházeli, děti byly pohromadě a něco jsme se přece jenom naučili,“ vzpomíná Šidláková dcera Eva s tím, že doceňuje, že se děti učily žít v kolektivu.

Dokonce i v poměrně homogenně českých Malých Svatoňovicích bydlely některé německé rodiny. Soužití s nimi bylo dobré, avšak „některé rodiny začaly vystupovat přímo

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

německy, ošklivě, takže tam byly taky problémy. To bylo asi všude takhle. Ale jinak tam žili pořád v pohodě.“²⁷

Malé Svatoňovice charakterizuje také Šidlákova činnost v tamní škole (ředitel), v ochotnickém spolku a v hornické hudbě. Vše bude zmíněno později.

2.2.2 Válečný život - popravený kolega i ukrytá malířka

*„Na konci války přišel taky nějaký tatínkův známý,
že potřebuje schovat Světlu Žákovou“*

Aktivita městečka v době války zastínila katastrofa. Šidlákův kolega ze školy Josef Schejbal byl odvezen gestapem a zabit. Vedl totiž tajnou sokolskou odbojovou skupinu 1. okrsku Podkrkonošské župy Jiráskovy, která byla zapojena do spolupráce s parašutisty, kteří v Československu přistáli v rámci operace Silver A. Vysílačku Libuše, zajišťující spojení s Londýnem, provozoval parašutista Jiří Potůček (s krycím jménem Alois Tolar). Kvůli technickým problémům navázal tento muž, který 29. 12. 1941 seskočil na okupované území protektorátu společně s dalšími účastníky diverzních výsadek Silver A, Silver B a Antropoid, spojení s lokální odbojovou skupinou S21B, která operovala v oblasti Jestřebích hor a byla složená zejména z učitelů, sokolů. Této skupině velel právě Schejbal, který oslovil odborníky, kteří dokázali uvést vysílačku do provozu. Po atentátu na Heydricha bylo však pozatýkáno i pozabíjeno velké množství lidí, kteří byli do akcí zapojeni.²⁸

O tajné činnosti Schejbalově neměl nikdo tušení. Ani jeho kolega Šidlák, dokonce ani Schejbalova manželka. Jejich děti chodily společně do školy a velmi spolu přátelily. Polosirotků se Šidlákovi částečně ujali. „To bylo opravdu takhle utajované, zaplat’ Pán Bůh, že ještě nezavřeli další, já nevím, kolik lidí v té škole třeba (spolupracovalo). No a tak jsme se pak o ně starali, protože lidi se báli. Tak jsme s nimi jezdili na dovolenou, s paní Schejbalovou a s klukama. Já jsem si tam často chodívala hrát, to ještě byl jeho dědeček, Bittnerovi tam bydleli, a tak jsem tam chodila. To byli moji největší kamarádi.“²⁹

Šidlákovi se snažili pomáhat rodině, která ztratila otce v následující době, jak výše zmiňuje paní Eva, ale i v kritických dnech, kdy byli gestapem odváženi další a další

²⁷ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

²⁸ NÝVLTOVÁ, Pavlína. *Příběh odvahy a zrady*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007.

²⁹ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

opatrovníci malých kluků odbojáře: „Paní Schejbalovou potom taky zavřeli na nějaký čas, byla vyslýchána někde v Pardubicích. Kluci byli sami s tím dědečkem a babičkou. A pak i tu babičku s dědečkem taky [odvezli]. A pak kluci byli taky u nás. Asi i párkrát spali.“³⁰

Rodina Šidláková nepomohla v nouzi jen Schejbalovým – za války schovávala osobu v ohrožení. „Na konci války přišel taky nějaký tatínkův známý, že potřebuje schovat Světlu Žákovou, jestli bychom ji takhle nevzali, tak u nás bydlela. Tak malovala.“ Domníváme se, že se jednalo o rodačku z učitelské rodiny z Heřmanova Městce, narozenou 19. 1. 1924, která se stala malířkou a grafičkou, studující nejprve u akademického malíře Jaroslava Heřmanského, později na Akademii výtvarných umění v Praze v ateliéru prof. Jakuba Obrovského a Karla Mináře. Věnovala se zprvu dětskému portrétu, později zachycování podobizny kulturních osobností, protinacistických odbojářů i tváří prostých lidí. Během války portrétovala jako mladá v olejomalbách členy Šidlákovy rodiny, u které se schovávala. Tyto velké podobizny shlíží na návštěvy ve velkém pokoji trutnovské rodinné vily doposud. O Světle Žákové Štrupové se lze dočíst, že se inspirovala na mnohých cestách po Anglii, Francii a Bulharsku, od roku 1949 byla členkou Umělecké besedy a před smrtí vystavovala mj. v Sofii a Berlíně. Nalézáme ji i ve sbírkách Galerie hlavního města Prahy i v Novém slovníku československých umělců.³¹

2.2.3 Totální nasazení

„Vím, že jsme měli vždycky strach, jak to dopadne, jestli se vrátí.“

Stanislav Šidlák byl ke konci války totálně nasazený. Dojížděl společně s jedním nebo dvěma dalšími kantory z Malých Svatoňovic až do Smiřic, kde se muselo pracovat pro dráhu. ‚Vyhazovali vagony‘ a podobně. Ačkoliv na tom bylo mnoho rodin, jejichž členové byli posláni kupř. do Německa, mnohem hůře, nejistota a strach se přesto vyskytovaly: „Vím, že jsme měli vždycky strach, jak to dopadne, jestli se vrátí.“³²

Z dopisu od Josefa Vítka, odborného učitele v Hradci Králové, z 21. října 1944 vyplývá, že ho Šidlák žádal o intervenci či o radu poté, co byl ministerstvem hospodářství a práce povolán jako nuceně nasazený do Račic (geografické dostupnosti by odpovídaly

³⁰ Tamtéž.

O Josefu Schejbalovi Eva Šidláková dále uvádí: "Pan Schejbal byl bezvadnej, on to byl hlavně sportovec, takový štíhlý. (...) Byl fajn, ti kantoři byli všichni takoví. Já jsem byla hrozně malá, ale myslím, že mě ani neučil.“

³¹ Nový slovník československých výtvarných umělců, Slovník českých a slovenských výtvarných umělců

³² Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

Račice nad Trotinou). Z odpovědi na dopis vyčteme explicitně i mezi řádky, že malosvatoňovický ředitel byl jedním z mála povolaných učitelů (v ostatních okresech hlášení zatím nebyli) a bylo žádáno o prošetření nebo změnu místa výkonu práce. „Neznám pravomoc jednotlivých filiálek prac. úřadu Hradce Kr., vím však tolik, že musí každý pracovní úřad dáti lidi tam, kam právě je mají podle jejich dispozic přidělit. Ovšem výjimky existují. Jistě nejvíce v té věci může udělati vedoucí Vaší filiálky prac. úřadu, který jistě při dobré vůli dosáhne souhlasu centrály v Hradci Kr. I když by to nebyly přímo Svatoňovice, jistě by to mohly býti podniky v nejbližším Tvém okolí.“³³ Učitel Vítek měl dle své deklarace v úmyslu Stanislavu Šidlákovi nejprve telefonovat, avšak jeho záměr mu ve válečné době překazilo letecké nebezpečí. Je vysoce pravděpodobné, že Vítkově intervenci (o níž měl žadatel mezi známými pomlčet, protože již Vítek orodoval za větší množství osob) nebylo vyhověno, protože Stanislav Šidlák na práci do obce mezi Jaroměří a Hradcem Králové patrně nastoupil.

To dosvědčuje i dopis odeslaný o pět dní později: „Musím Tě znovu ubezpečiti, jak rád bych Ti nějak hodnotně pomohl, ale stále nenacházím toho pravého východiska. Jak jsem se informoval, v dolech u Vás dosud nejsou příslušníci OT, proto není zatím prakticky možno, abyste tam přišli. Kdyby se jednalo o obyčejné dělnické síly, potom vše jde hravě, ale chápej, že jsme učitelé a sleduje se jiný cíl.“³⁴ Vítek kolegovi radí, aby to v Račicích nějaký čas vydržel, zároveň si hledal ve svatoňovických dolech někoho, kdo by si s ním místo nasazení vyměnil. Pokoušel se také domluvit skrze další nasazené nějakou úlevu: „Bratr Mainel, který jistě bude také co nejdříve nasazen do Račic jako já (jistě ještě tento týden) se dobře zná se závodním lékařem, který by na Mainelovu přímluvu mohl buď a) Vám dáti dobropis na lehkou službu nebo dokonce b) potvrditi Vaši neschopnost pro život v lágru, návrh na lehčí práci apod.“³⁵

Dopis o dva dny později krom ujištění o nejlepší vůli pomoci uvádí: „Sice kolují zde zvěsti, že máme naději na Fantovy závody (což se raději oběsiti), já však těmto zprávám nepřikládám patřičného významu. Jen Tě prosím, abys mně skutečně věřil, že mám tu nejlepší snahu, která ovšem někdy nestačí, což uvidíš sám, až ten život tam

³³ Dopis Josefa Vítka Stanislavu Šidlákovi, 21. 10. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

³⁴ Dopis Josefa Vítka Stanislavu Šidlákovi, 26. 10. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

³⁵ Tamtéž.

poznáš. Nevidím ale překážek, abys po nějaké době se nedostal třeba i do těch Smiřic nebo podobně.“³⁶ O místě práce mluví Vítek opakovaně jako o *lágru*.

Jeden z kolegů psal přímo ministrovi o tom, že v polovině září bylo šest učitelů z Malých Svatoňovic a Úpice přiděleno k dolům, kde pracovali ke spokojenosti nadřízených dozorců. 18. října však povolání a posláni do Račic – mezi nimi i řídící Stanislav Šidlák. Nelogické jim přišlo dojíždění: jejich práce by mohla být výkonnější a intenzivnější a nezatěžovali by dráhu, navíc ve Svatoňovicích bydlí, zatímco sem posílání pracovníci z dalekého okolí nemohou sehnat byty, doly měly nedostatek pracovníků (žádaly o 150, nedostaly ani 50, navíc 40 muselo odejít v září kvůli zranění), a to spolehlivých, jak dokazují učitelé, kteří zde již pracují.³⁷

Stanislav Šidlák roku 1943 intervenoval, aby na nucené práce nemusela nastoupit jeho nemocná žena. Dopis je příkladným svědectvím života maloměstského řídicího a kulturního pracovníka v době protektorátní a bude představen později.³⁸

2.2.4 Odzbrojování Němců

„Pak tam honili Němce po Brendách.“

Ke konci války byli také místní dle Evy Šidlákové zapojeni do vyhledávání Němců, konkrétně „na Brendách“, což je jiný z názvů pro Jestřebí hory, na jejichž úpatí se Malé Svatoňovice nacházejí. Po vrcholcích hor vedla sudetská linie. „Pak tam honili Němce po Brendách. Na konci války. To vím, že je ještě sváželi tam dolů k obecnímu domu, ale z druhé strany, z té zevní, tak tam byla taková místnost velká, tak tam je všechny sváželi.“³⁹

Mezi lidmi se také tradovalo, že se Malé Svatoňovice mohly dostat kvůli zapojení občanů do operace Silver A do podobné situace jako Lidice nebo Ležáky. Tyto legendy jsou však rozšířené po více místech (například Bohdašín nad Červeným Kostelcem – stejně jako sousední osadu Končiny – prý také mohl stihnout takovýto osud).⁴⁰

³⁶ Dopis Josefa Vítka Stanislavu Šidlákovi, 28. 10. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

³⁷ Dopis učitele ministrovi. Konec roku 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

³⁸ Dopis Stanislava Šidláka Úřadu práce v Úpici. 23. 11. 1943. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ S 21 a Silver A. [online] 17. 12. 2016 [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <http://bohemiaorientalis.cz/s-21-b-a-silver-a/>

2.2.5 Zázemí nové rodiny

*„Bez té lásky a porozumění jeho ‚Vlasti‘,
bez velké trpělivosti a vzájemné úcty by sotva
mohl být naplněn jeho život tak bohatě, jak byl.“*

„Mnohé, mnohé bychom mohli ještě povědět o jeho práci, činnosti i zásluhách. Obrázek by však nebyl úplný, kdybychom alespoň několik slov nevěnovali jeho veliké lásce k rodině, jež mu byla tím nejcennějším, co v životě měl,“ píše neznámý autor, shrnující Šidlákovu životní pouť, který zdůrazňuje podporu manželky Vlasty, „která byla po celý život jeho milovanou průvodkyní a dovedla mu s pochopením pro jeho velikou zálibu vytvořit nenahraditelné, vzácné rodinné prostředí, harmonické zázemí pro celý život. Bez té lásky a porozumění jeho ‚Vlasti‘, bez velké trpělivosti a vzájemné úcty by sotva mohl být naplněn jeho život tak bohatě, jak byl.“⁴¹

Svou ženu potkal na Malém náměstí v Hradci Králové, kde studoval na učitelském ústavu. Dle rodinných vzpomínek šla mladá Vlasta Jebavá nakupovat pepř či sůl a mladý – tehdy prý poměrně pohledný⁴² – student, který ji chtěl „omrknout“, se osmělil. Chodili spolu asi dva roky. Vlasta byla dcerou Ludvíka Jebavého, natěrače a lakýrníka původem z Mříčné (okr. Jilemnice), jak dokládá mj. dochovaný Živnostenský list a další dokumenty.⁴³ a „Myslím, že asi dva roky maminka učila náboženství, takhle po těch vesnicích. Ona byla zase od Hořic, ze Stračova, tak se jmenovala ta vesnice. Tam měli její příbuzní statek a její maminka se tam narodila. A pak byla 1. světová válka a ona se pak seznámila s dědečkem, s tím svým manželem. Šel do války a pak se vrátil a byl nějak nemocný a pak brzy zemřel. Pak se přestěhovali tady do Martinic, tak tam jsou taky nějakí naši příbuzní. Tam měla sestru, ta tam právě zůstala. A bratra měla v Hradci. Takže v tom Hradci se pak seznámili, pak se nastěhovali do těch Svatoňovic. Maminka byla úřednice. Jako nějaké vzdělání. Rodinku měla, tu měly tenkrát všechny ženy.“⁴⁴ To dosvědčuje i její

⁴¹ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 9

⁴² Stanislav Šidlák byl později charakteristický svým velmi vysokým čelem. I díky tomu jeho ženu prý považovali někteří za jeho dceru: „Vždycky když spolu chodili tady v Trutnově, tak tatínek maminku čekal u potravin v mlékárně, kde dělala. Vždycky na ni čekal v poledne, aby s ní šel domů, tak vždycky ženské říkaly: ‚Vy tady zase čekáte na tu dceru, žejo.‘ Tak mamince to dělalo dobře, a tatínek se hrozil: ‚To už vypadám tak staře?‘ (...) Ne, nebyla mladší, ale asi vypadala. Protože děda neměl vlasy, měl pleš, tak to vždycky toho mužského udělá trochu staršího. A maminka byla černoooká, byla pěkná. Tak to asi proto.“

⁴³ Živnostenský list Ludvíka Jebavého, 18. 7. 1929. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁴⁴ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

studijní průkaz, který potvrzuje, že je Vlasta Jebavá ve školním roce 1925/1926 frekventantkou Městské odborné školy pro ženská povolání v Hradci Králové,⁴⁵ zároveň také její vysvědčení dokazující, že v tomto roce vychodila tuto roční odbornou školu rodinnou.⁴⁶

Oddací list předkládá informace o novomanželích, kteří se rozhodli vstoupit ve svazek manželský 2. července 1932. Stanislav Šidlák, učitel, toho času bytem v Malých Svatoňovicích č. 140, narozený 27. listopadu 1904 ve Rtyni v Podkrkonoší č. 7 v rodině Františka Šidláka a obchodního zástupce v Hradci Králové č. 600 a Hermíny (rozené Fišerové) ze Rtyně č. 7, který se deklaroval jako „bez vyznání“,⁴⁷ si vzal Vlastimilu Jebavou, učitelku náboženství z Hradce Králové (vily u Třebše č. 595), narozenou 11. března 1909 v Martinovicích č. 128 v okresu Jilemnice do rodiny Ludvíka Jebavého, lakýrníka v Hradci Králové č. 595 a Františky (rozené Fraňkové) ze Stračova č. 7, která byla vyznání československého. Oddal je biskup Stanislav Kordule, biskup východočeský, v Hradci Králové ve sboru kněze Ambrože.⁴⁸

Část svého života prožila v domácnosti a v dokumentech bylo uvedeno jako povolání: choť učitele.⁴⁹ Svá předchozí a pozdější povolání shrnuje ve svém životopise: „Od roku 1926 byla jsem učitelkou českoslov. [husického] náboženství a měla jsem k tomu přípravu v několika kursech, státní zkoušku a v roce 1926 a učila jsem na okrese Hradec Králové a Trutnov. V roce 1932 jsem se vdala. Svoje povolání jsem opustila r. 1936 a věnovala jsem se rodině a výchově své dcery. Do zaměstnání jsem nastoupila 1. října 1950 jako úřednice v Centrotexu v Trutnově. Od tohoto dne jsem zaměstnání neopustila.“⁵⁰

Maminku dcera líčí jako generála: „Všechno muselo být podle ní. Ona nás všechny milovala. Byla velice dobrá hospodyně, dokázala šetřit. Byla moc dobrá kuchařka a

⁴⁵ Studentský průkaz Vlasty Jebavé. 1925. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁴⁶ Vysvědčení Vlasty Jebavé, školní rok 1925/1926. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák. Kromě obvyklých předmětů jako počty, tělocvik a nauka občanská zde byly předměty jako nauka o vedení domácnosti, praní a žehlení, šití šatů a modistství, šití prádla a nauka o látkách, zdravotěda či nauka o potravinách.

⁴⁷ V jiných dokumentech, patrně dřívějších, mívá Stanislav Šidlák uvedené náboženství katolické.

Viz Vysvědčení způsobilosti vyučovat na školách obecných. Duben 1928. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁴⁸ Oddací list. 14. 11. 1932. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁴⁹ Osvědčení o státním občanství. 28. 11. 1932. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁵⁰ Životopis Vlasty Šidlákové (roz. Jebavé). 1964. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

organizátorka, ale když si něco usmyslela, tak se to muselo udělat, jak chtěla. My si říkali, že ona je jako ten permoník s kladívkem,⁵¹ ostatní totiž nařukávala tak dlouho, dokud nezměnili názor či neudělali něco dle jejího přání. Vztah svých rodičů dcera kromě maminčiných praktických organizačních aktivit líčí následovně: „Tatínek, ten jí hrozně miloval. Měli se rádi. Tatínek ji moc miloval. Vlastičku.“⁵²

Šidláková žena nebyla hudebnice vzděláním, avšak hrála alespoň na citeru, na kterou se naučila ve škole. Jinak velmi pěkně zpívala. Nemuzicírovala se svým mužem, avšak se aktivně zapojovala do operet v regionu. A to v nejlepších rolích. Shodou okolností se stala (nejen) v *Perlách panny Serafinky* od Rudolfa Piskáčka, kterou provozovali malosvatoňovičtí ochotníci, milovníci dědečka autorky tohoto textu, s nímž tvořila ústřední pěveckou a hereckou dvojici (viz podkapitola o kantorovi Miroslavu Kafkovi v závěrečné části této bakalářské práce). O dobrém zpěvu svědčí i známka „výborně“ z rodinné školy.

Rodina Stanislava Šidláka se pět let po svatbě 1. 3. 1937⁵³ rozrostla o jednu dceru. „Byla to i jeho pýcha, dcera Eva, kterou od dětství vedl v ušlechtilém duchu lásky ke zpěvu a hudbě, ale zároveň jí dovedl vytvořit všechny předpoklady k tomu, aby vystudovala jednu z nejnáročnějších vysokých škol a stala se dobrou a obětavou lékařkou.“⁵⁴

2.2.6 Poválečný odchod do Trutnova

Lidé, jež zažili původně většinově německá města po hromadném exodu tisíců obyvatel (kteří byli po staletí spjati s tamní půdou i místním společenstvím a jeho zvyky a kulturou), s rozporuplnými pocity zmiňují, jací lidé původní obyvatelstvo ve vylidněných krajích nahrazovali. Lidé, kterým nešlo primárně o zisk, ale o kulturní zvelebení oblasti, nebyli v novém – poměrně individualistickém – prostředí přijímáni vždy pozitivně. „Takže skutečně tihle kantoři, muzikanti – já jsem jich znal po okolí řádku – udělali obrovský kus práce, že to podchytili. No, a v tom Trutnově speciálně, protože tam se to sešlo dost různorodě. Šli tam všelijací lidé. Šli tam také velice solidní lidi, ale ti na to obvykle potom různě dopláceli. Tito solidní lidé, jako byl Šidlák, nebo kantoři, ti to tam pak neměli lehké. (...) Opravdu úžasné bylo, že tedy po válce tam v Trutnově, který byl ještě v

⁵¹ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Osobní výkaz Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁵⁴ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 9-10

nesoustředěném, dezolátním stavu, dovedl něco vykonat. To je hrozně důležité!“⁵⁵ Dokázal zde těsně po válce založit první český sbor, organizovat spoustu kulturních aktivit.

Rodina Šidláková se do Trutnova přestěhovala se začátkem školního roku 1946/1947. Eva nastoupila na místní jedenáctiletku, její otec vyučoval na ZŠ U Kapličky.

„V roce 1946 jsme se přestěhovali do Trutnova, kde byl záměr, že zde nastoupím do primy tehdejšího osmiletého gymnázia. V té poválečné době však byla zahájena reorganizace školství a osmileté gymnázium bylo nahrazeno jedenáctiletkou. Musela jsem proto volit jinou cestu. (...) Tatínek řediteloval ve škole U Kapličky, a tak jsem tady dokončila, jak se tenkrát říkalo, obecnou školu, pak následovala měšťanka a jedenáctiletka. Škola U Kapličky byla později zbourána pro rozšíření silnice Na Struze. Tomu, kdo neví, kde tato škola stála, mohu napovědět, že to bylo na dnešním parkovišti U Studny.“⁵⁶

Šidlákovi byli požádáni trutnovskými Němci Mühlbergrovými, aby se přestěhovali do jejich vily. Práli si, aby přišla do dobrých rukou, slušným lidem (protože ne všichni nově přichozí osidlovali bývalé Sudety s ušlechtilou myšlenkou). Mühlbergrovi byli bratři, intelektuálové, v Trutnově poměrně proslulé, veřejně známé osobnosti: jeden se věnoval literatuře, druhý pedagogice. Ačkoliv byli antifašisté a za války aktivně působili proti Hitlerovi, v Trutnově jim jako Němcům po válce nebylo nejlépe. K odchodu, který dostali jako odbojáři na starost organizovat, se nakonec rozhodli také.

Starší z bratrů česko-německé rodiny Alois (*1891), který dosáhl doktorátu z filozofie po studiu na univerzitách ve Vídni a Praze, působil v Trutnově jako profesor a redaktor časopis *Östbömische Heimat*, byl sociálním demokratem a angažoval se v komunální politice (byl dokonce místostarosta Trutnova) až do svého zatčení gestapem v roce 1938. Tato osoba nepřátelská nacistickému režimu koordinovala po válce transporty a dopomohla bratrovi, aby si do Německa odvezl svou cennou knihovnu.⁵⁷

Jeho bratr byl po nástupu fašismu za svůj kladný postoj k Čechům a demokratickému smýšlení perzekvován též. „Trutnovský rodák Josef Mühlberger (1903–1985) byl vedle Hermana Graba a Waltera Seidla patrně nejnadějnější německý prozaik

⁵⁵ Rozhovor s Alešem Fettersem, 9. 4. 2018. Audionahrávka v soukromém archivu rodiny Štěpánovy.

⁵⁶ VOJÁČEK, Jan – VOJÁČEK, Štěpán. *Povídání o člověku s Evou Šidlákovou*. Chorea Corcontica. [online] Únor 2014. [cit. 12.4.2018]. Dostupné online: <http://ssar.vojacekvv.com/HovoryEvaSidlakova.html>

⁵⁷ VAŠATA, Ondřej. Muzeum má ve sbírce vojenský kufr Aloise Mühlbergera. *Trutnovinky*. [online] 17. 12. 2016 [cit. 12. 4. 2018]. Dostupné online: <http://bohemiaorientalis.cz/s-21-b-a-silver-a/>

z Čech v generaci narozené v prvních letech dvacátého století.⁵⁸ S rostoucím nacismem mu slábne možnost publikovat a němečtí kolegové proti němu štvou. Mezi lety 1940–1941 je dokonce vězněn poté, co byl denuncován „jako homosexuál a německy píšící Čech a přítel pražských židovských autorů.“⁵⁹ Po odchodu se svými rukopisy i knihami se usazuje v Německu a vydává *Dějiny německé literatury v Čechách 1900–1939*. Jeho celoživotním tématem se stalo porozumění mezi Čechy a Němci. Začal publikovat roku 1923, roku 1937 mu byla Edvardem Benešem udělena Herderova cena.⁶⁰ Překládal Nerudu, Němcovou, českou lyriku a napsal krom dějin literatury i dějiny česko-německého soužití. Roku 1977 mu byl propůjčen titul profesora. Roku 2010 vyšla posmrtně jeho kniha *Kde jsem byl doma*, která je laskavou vzpomínkou na rodný Trutnov a je ceněná pro své literární kvality i jako dokument zachycující předválečný život Trutnova.⁶¹

Paní Šidláková bydlí v Aloisově vile vedle nemocnice již 72 let. „My jsme tady ten barák koupili od pana doktora Mühlbergera. To je tady taková slavná postava, on tady učil na té ‚sloupové škole‘ biologii aj. a jeho bratr byl spisovatel. Ti bydleli tamhle kousek dál – tam bydlela jejich maminka v baráku na kraji – na konci ulice. Tak tam jsem občas za tou paní chodila, ale ona byla Němka, taková už stará, taková nevrlá paní, jak já jsem ji tenkrát znala. Ale ten bratr a tady ten pan doktor Alois Mühlberger, tak ten měl na starosti tady ten odsun Němců odsud. Takže on tady dlouho s námi bydlel, nahoře v jedné místnosti, a zařizoval ten odsun. A potom se odstěhoval taky. (...) Ani za ním ti lidé nechodili. Ale je pravda, že od nich dostával nějaké věci, tak to si tam skladoval nahoře na půdě, tam je taková komora. Dostávala jsem od něj čokoládu s oříškama, jak z toho ty oříšky čouhaly dole, to ještě nebylo vůbec. A on byl takový milý pán. Byl to biolog a ještě chtěl, vždycky jenom říkal tatínkovi, abychom mu zachovali tu skalku tady.“⁶²

Těsně před odchodem do Trutnova 30. června 1946 při slavnostech Karla Čapka navštívil Malé Svatoňovice prezident Edvard Beneš spolu se svou manželkou Hanou a tehdejším ministrem školství a osvěty Zdeňkem Nejedlým. Stanislavu Šidlákovi se dostalo

⁵⁸ MAREČEK, Zdeněk. Josef Mühlberger: Dějiny německé literatury v Čechách 1900–1939. [online] [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/4/josef-muhlberger-dejiny-nemecke-literatury-v-cechach-1900-1939/>

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ HRUBÁ, Eva. Josef Mühlberger. [online] [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <http://www.trutnov.cz/nase-mesto/josef-muhlberger>

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

té cti vzácnou delegací přivítat, a dělat reportéra v místním rozhlase. Při té příležitosti předal panu prezidentovi svůj opus *Rodný kraj*⁶³ (suíta pro velký orchestr, která je dle úvodní strany dedikována manželce Karla Čapka pí. Olze Scheinpflugové s podtitulem *Nejoblíbenější píseň Dr. Karla Čapka „Zelení hájové“*).⁶⁴

2.3 Učitelská a ředitelská praxe

„K povolání učitelů mého dětství patřila muzika.

Tak jsem to vnímala, protože tak jsem to viděla u tatínka.

Teprve později jsem pochopila, že taková samozřejmost to není.“

2.3.1 Pedagogem v různých končinách

„Postrkovali s kantory. A nebyla proti tomu obrana.“

„Dával nejen vzdělání, ale byl i náročným,

a zároveň vlídným vychovatelem a vštěpoval lásku k umění“

Celoživotní pedagogickou práci Stanislava Šidláka zmiňuje řečník v eulogii jako práci na „výchově dorůstajícího pokolení mladých a nadějných lidí, kteří nikdy nezapomenou na svého učitele, který jim dával nejen vzdělání, ale byl i jejich náročným a zároveň vlídným vychovatelem a vštěpoval jim lásku k umění, k hudbě, která byla po celý život jeho největší zálibou, ba spíše podstatou jeho osobnosti, které věnoval každou svou volnou chvíli – a z tohoto bohatství rozdával svému okolí plnými hrstmi – aniž mu ubývalo.“⁶⁵

Obraz učitele měla díky svému otci paní Eva Šidláková poměrně zkreslený: „K povolání učitelů mého dětství patřila muzika. Tak jsem to vnímala, protože tak jsem to viděla u tatínka. Teprve později jsem pochopila, že taková samozřejmost to není. Že kromě nadání je za tím jako za každou poctivou prací píle a pracovitost.“⁶⁶

Celý život – předválečný, válečný i poválečný – učil Stanislav Šidlák na historickém česko-německém pomezí, a to v městech i vesnicích, jako je Červená Hora

⁶³ ŠNAJDAR, Hynek. *Držitelem kulturní ceny In memoriam je pedagog Šidlák*. [online] [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <https://trutnovinky.cz/zpravy/aktuality/2017/kveten/drzitelem-kulturni-ceny-in-memoriam-je-pedagog-sidlak/>

⁶⁴ *Rodný kraj*, suíta pro velký orchestr. 1946. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁶⁵ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 2.

⁶⁶ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

(uváděná v lokálním jazyce i jako „Hůra“), dále Úpice, Velké i Malé Svatoňovice, Trutnov, Horní Staré Město, Hostinné, Maršov nebo Bernartice. Časté změny působišť byly u mladých kantorů tehdejší doby poměrně časté. „Postrkovali s kantory. A nebyla proti tomu obrana. Prostě řekli, že zítra či za pár dní budeš támhle. A šel jsi,“⁶⁷ vzpomíná v našem rozhovoru celoživotní pedagog Aleš Fetters.

Pokud hovoříme o samotných kantorských začátcích, přibližně rok po maturitě získal Stanislav Šidlák své první učitelské místo v místě nedaleko Žernova, který je spojen se zmiňovaným příbuzenstvem jeho i Čapkových, v Červené Hoře v okrese Náchod. V poznámkách k medailonu pro dodatek Slovníku českých sbormistrů se nachází: „První místo až od 1. 3. 1926 v Červené Hoře (říd. uč. Julius Janků – zpěv a muzicírování). Pak krátce Hlinné v Orł. Horách, po měsíci na záskok (PS Ve Uč). Úpice, (Velké Svatoňovice?)“⁶⁸ Sám v životopise uvádí, že své první místo nezískal ihned po maturitě.⁶⁹

Později učil v Úpici a ve Velkých Svatoňovicích. Roku 1935 se stal dokonce řídícím učitelem v Malých Svatoňovicích.⁷⁰ S jeho úpickým působením je spojené i vedení dětského sboru.⁷¹ O úpické etapě hovoří i Aleš Fetters, jehož otec na toto Šidlákovy aktivity na tamní škole vzpomínal.⁷² „Výnosem ze dne 2. září 1929 (...) ustanoven byl Stanislav Šidlák výpomocný učitel při obecné škole chlapecké v Úpici, s výhradou schválení zemské školní rady učitelským čekatelem s právní platností od 1. září 1929.“⁷³ Z jeho batňovického vyučování se nám dochovala např. zpráva a v historickém článku *Kupředu, přešlapování na místě nikam nevede*, kde je popisováno zdokonalování technického zázemí škol: „Školský rozhlas zaveden byl poprvé 5. února 1931. Kolega Stanislav Šidlák zapůjčil svoji třílampovku, a tak naše škola poslouchala Prahu.“⁷⁴

⁶⁷ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

⁶⁸ FETTERS, Aleš. Šidlák Stanislav PaedDr. c. d.

⁶⁹ Životopis Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁷⁰ FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra, c. d. 52.

⁷¹ *Osobnosti Svatoňovic z řad učitelů*. Studánka – zpravodaj obcí Malé Svatoňovice, Petrovice, Strážkovice, Odolov. Roč. XIV, Říjen 2006, č. 3, s. 4.

⁷² Rozhovor s Alešem Fettersem, c. d.

⁷³ Bernímu úřadu v Úpici. 27. 9. 1929. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁷⁴ DYTRICH, Martin; ZAKOUŘIL, Martin; KRIVSKÁ, Alena. *Kupředu, přešlapování na místě nikam nevede*. Almanach ZŠ Bratři Čapků Úpice vydaný ke 115. výročí otevření první školní budovy. Úpice. Červen 2006.

Začátky, které byly kvůli častému překládání v tuto chvíli velmi nepřehledné, nám naštěstí systematizuje dokument *Působení ve službě školní*. Jako zastupující učitel působil nejprve v Červené Hoře ve 2. třídě obecné školy smíšené, a to čtyři měsíce mezi 1. březnem 1926 a 30. 6. 1926. Jako výpomocný učitel nastoupil na téže škole rovněž s druháky 1. září a zůstal zde celý školní rok. Výpomocným učitelem byl dále v Hlinném v 1. třídě obecné školy smíšené, a to pouze jeden zářijový měsíc 1927. Zde byl také ustanoven správcem školy. Od října byl pak poslán jako zastupující učitel do Úpice na obecnou školu chlapeckou, kde již zůstal do konce školního roku. 1. září 1928 byl výpomocným učitelem v Malých Svatoňovicích v 3. třídě obecné školy smíšené, od října však opět v Úpici na obecné škole chlapecké jako zastupující učitel, o rok později jako výpomocný učitel (do 31. 8. 1931). Od 1. 9. 1931 byl definitivním učitelem obecné školy smíšené v Malých Svatoňovicích.⁷⁵

Výraznými působišti, která spojují i pozice ředitele škol, byly Malé Svatoňovice a Trutnov. Ve Svatoňovicích působil soustavněji od 1. 9. 1931 do 31. 3. 1946, od 1. 7. 1935 byl i zatímním řídícím učitelem. Strávil tu tedy dobu mezi svým 27. a 42. rokem života. Místo ředitele si velmi přál, jak nám podkrývá dopis od doktora Bořivoje Nejedlého, okresního školního inspektora v Praze: „Intervenoval jsem ve věci kol. Šidláka, ale nedal jsem Ti o tom zprávu. Dnes jsem se od referenta dozvěděl, že již je za řídícího presentován. Není vyloučeno, že dekret do Malých Svatoňovic již má v ruce. Je tedy jeho přání splněno.“⁷⁶

Jak bylo zmíněno, Stanislav Šidlák, ač učitel, byl za války totálně nasazen. Totéž hrozilo roku 1943 i jeho ženě. Příkládáme delší citaci dopisu, adresovanému úřadu práce, protože přehledně shrnuje pracovní náplň malosvatoňovického řídícího během válečných let v Malých Svatoňovicích „Při dnešních mimořádných poměrech je moje učitelská práce při zmenšeném počtu tříd na škole, ale při zvýšeném počtu dětí ve třídě tím zodpovědnější a větší, abych mohl dostát všem požadavkům, které jsou na nás kladeny. Tím více, že jsem vedoucím školy a nesu veškerou osobní odpovědnost. Jsem prostřednictvím školské úřadovny okresním úřadem v Náchodě prikazován k různým pracem na obecním úřadě, výpomocí při různých rekvisicích a soupisech, jakož i nyní k přednáškám k zemědělcům v sousední obci Petrovicích, a různých pracech, které si vyžadují mimořádné poměry, jako

⁷⁵ Působení ve službě školní. Tabulka 1926-1929. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁷⁶ Dopis Bořivoje Nejedlého svému bratranci Přemyslu Žákovi. 7. 3. 1936. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

pověřením k německé konveršaci v učitelských kroužcích a pro Kuratorium pro výchovu mládeže.

Moje umělecká a skladatelská práce vyplňuje další můj volný čas. Jako člen Pěveckého sboru českých učitelů jsem vázán dostavit se do zkoušek a na koncerty sboru a právě této činnosti věnuji většinu svého volného času, více než polovinu sobot a nedělí v roce, kdy každý dělník i duševně pracující může si po práci odpočinout, nemluvě ani o pravidelných ročních svátcích, které jsou velmi často touto prací přerušeny. Sbor dal se k dispozici Kuratoriu pro výchovu mládeže a zpívá na podnicích věnovaných výchově mládeže. Kdykoliv, i v týdnu, musí být sbor připraven, aby mohl nastoupit při podnicích NOUZ v továrnách pracujícímu lidu. A právě tato umělecká a skladatelská práce jsou v Říši ceněny jako výkon dělníkův a je jí dávana i přednost pro svoji uměleckou hodnotu k povznesení lidu.

Pracuji průměrně 12–14 hodin denně a nemohu se starat o rodinu, proto žádám zdvořile, aby moje manželka byla osvobozena od pracovního nasazení, poněvadž se domnívám, že můj případ je zcela ojedinělý, neboť vím, že tuto práci zde v okolí nikdo nekoná ani z učitelů, ani jiných osobu, doufám, že Úřad práce při posuzování vezme zřetel na uvedenou moji práci. Dále manželka je nemocná a je v léčení u MUDra Líbala v Hradci Králové, jakož i naše dcera, která musí být stále pod lékařským dohledem.“⁷⁷

Od svého příchodu do Trutnova roku 1946 působil jako ředitel národní školy v Trutnově, později byl učitelem na jedenáctileté střední škole.⁷⁸ Dle dopisu vyplývá, že měl být přidělen do Starého Města, avšak toužil po městském prostředí (kde měla dcera také chodit do gymnázia).⁷⁹ Proč chtěl právě do Trutnova, shrnuje v žádosti: kromě střední školy pro dceru, která měla být po válce v Trutnově zřízena, poukazuje na svou téměř dvacetiletou praxi (převážně ve vesnickém prostředí), desetiletou službu řídicího, kvalifikaci vždy „velmi dobrou“ pro práci školní i kulturní, členství v Pěveckém sboru českých učitelů, jejichž zájezdy po republice i do ciziny od jeho založení v roce 1926

⁷⁷ Dopis Stanislava Šidláka Úřadu práce v Úpici. 23. 11. 1943. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁷⁸ FETTERS, Aleš. Šidlák Stanislav PaedDr. c. d.

⁷⁹ Dopis Stanislava Šidláka Janu Maryškovi, přednostovi ministerstva školství Praha. 28. 6. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

nevynechal, dirigentskou praxi – vedení smyčcového orchestru, skladatelské působení i funkci jednatele, herce i režiséra v ochotnickém spolku.⁸⁰

1. dubna 1946 byl ustanoven řídícím učitelem na obecné škole v Trutnově *U kapličky*. Tato škola v současné době již nestojí – na jejím místě se dnes rozprostírá parkoviště. Rodina Šidláková k tomuto působišti měla velký vztah a dodnes vítá při vstupu do rodinné vily příchozího obraz školy v dobách své slávy. Dle dokumentů se zdá, že posledních pár měsíců školního roku (před stěhováním do Trutnova) Šidlák do okresního města dojížděl.⁸¹

S podzimem 1953 přišla změna místa a dosavadní ředitel 4. národní školy v Trutnově byl přidělen k vyučování v 1. – 5. postupném ročníku jedenáctileté střední školy, od září 1954 s možností vyučovat i v 6. – 8. ročníku.⁸² Zde působil až do 31. 8. 1966.

Školy v Maršově, Bernarticích aj. byly venkovské instituce, kde zaskakoval ještě v důchodu v době nepřítomnosti učitelů. Na začátku školního roku 1966/1967 (tedy jako dvašedesátiletý) byl vzhledem ke snížení počtu tříd na 4. ZDS Stanislav Šidlák povolán nejprve do Lánova – do 6.–9. třídy (jako záskok za devadesátidenní mateřskou dolovenou),⁸³ o pár dní později dostal nabídku, aby nastoupil v Trutnově–Horním Starém Městě (také na druhém stupni).⁸⁴ Nacházíme, že minimálně od září 1972 učil v Bernarticích (tedy již jako osmašedesátiletý).⁸⁵

2.3.2 Vzpomínky na kantora

„Přísný, ale spravedlivý.“

⁸⁰ Dopis Stanislava Šidláka Ministerstvu školství a osvěty. 18. 6. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁸¹ Dopis Zemského národního výboru v Praze Stanislavu Šidlákovi. 5. 8. 1946. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁸² Popis služební dráhy Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

V obdobných dokumentech je prokazován například i nežidovský/árijský původ, který museli protektorátní občané dokazovat.

⁸³ Dopis Odboru školství a kultury ONV v Trutnově Stanislavu Šidlákovi. 25. 8. 1966. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁸⁴ Určovací lístek – Odbor školství a kultury ONV v Trutnově. 30. 8. 1966. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁸⁵ Pracovní smlouva. 1. 10. 1972. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Tento významný regionální pedagog je znám převážně jako učitel hudby, avšak kromě hudební výchovy přednášel i český jazyk a zeměpis. Dle dokumentů měl od roku 1928 způsobilost vyučovat nepovinný předmět, a to konkrétně němčinu na obecné škole.⁸⁶ Vyučoval i hru na hudební nástroje, dozvídáme se o klavírní výuce. „Učil v Malých Svatoňovicích na klavír děti z městečka a okolních vesnic. Ve čtyřech letech mě tatínek posadil také ke klavíru. Musím přiznat, že mě to moc nebavilo, raději jsem utíkala ke zpívání. (...) Své klavírní vzpomínky bych ukončila konstatováním, že o mě jednou tatínek zlomil ukazovátka. To jsem si pak mamince stěžovala, že to nebylo spravedlivé, že mi to měl nejprve vysvětlit. To víte, znáte tatínky. Podstatné bylo, a to tatínek sledoval, že mě to neodradilo od muziky, spíše naopak. Já už dávno vím, že ho to jistě bolelo více než mě.“⁸⁷

Jako „výraznou osobnost oddanou muzice“ si pamatují skladatele a pedagoga Šidláka mnozí, jmenovitě i Eva Sacherová, která s ním v šedesátých letech učila na někdejší jedenáctiletce v Trutnově, současném gymnáziu.⁸⁸ Profesor Vladimír Wolf, významný trutnovský historik, zmiňuje v článku i v komentáři pod ním, že s p. Šidlákem je oceňována nevelká skupina poválečných kulturních pracovníků. Pod textem bývalý student Petr Holý dodává: „Pamatuji pana doktora Šidláka jako ‚pana řídícího‘ ve škole U kapličky, kam jsem chodil do 1.–4.třídy. Přísný, ale spravedlivý, rád na něj s ostatními tehdejšími spolužáky vzpomínám.“⁸⁹ Obdobné hodnocení jsme se dozvěděli též v okresním archivu od Bc. Lud'ka Jirásky, který svého pedagoga, kterému se obvykle říkalo „profesor“, protože vyučoval i na nižším stupni gymnázia, popisuje jako poněkud cholerického, avšak s uznáním konstatuje: „Pamatuji si vše, co nás naučil. Pedagogicky byl dobrý.“⁹⁰ „Já myslím, že byl takový solidní. Uměl zapálit pro muziku,“⁹¹ zmiňuje další kolega.

⁸⁶ Služební výkaz Stanislava Šidláka. c. d.

⁸⁷ VOJÁČEK, Jan – VOJÁČEK, Štěpán. *Povídání o člověku s Evou Šidlákovou*. c. d.

⁸⁸ ŠNAJDAR, Hynek. *Muzika byla pro tatínka nejvíce, řekla dcera držitele Kulturní ceny města*. [online] [cit. 12. 6. 2018]. Dostupné online: <https://trutnovinky.cz/zpravy/aktuality/2017/kveten/muzika-byla-pro-tatinka-nejvice-rekla-dcera-drzitele-kulturni-ceny-mesta/>

⁸⁹ ŠNAJDAR, Hynek. *Držitelem kulturní ceny In memoriam je pedagog Šidlák*. [online] [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <https://trutnovinky.cz/zpravy/aktuality/2017/kveten/drzitelem-kulturni-ceny-in-memoriam-je-pedagog-sidlak/>

⁹⁰ Rozhovor s Bc. Lud'kem Jiráskem, archivním inspektorem v Okresním archivu v Trutnově, 30. 8. 2017

Jeho zájem o budování lásky ke kultuře představují i dopisy adresované umělcům, aby převzali patronát nad jeho školou: „Chci dětem ukázat vzor poctivé a pilné práce, kam se dospěje svědomitou duševní prací na poli kulturním. Znáám Vaše skladby a Vaše hudba je mi velmi blízká. (...) Chci dětem ukázat vzory ze všech oborů kulturní práce. Chci dětem přiblížit práci básníka i malíře. Považuji za nutné seznamovat již v mládí děti s kulturou.“⁹²

V Malých Svatoňovicích učil Stanislav Šidlák na dvoutřídce i svou dceru Evu, která dodnes vzpomíná, jak všechno za ostatní odskákala, „protože když něco provedli, tak do kouta jsem šla nejdřív já, protože děda [pozn.: takto oslovuje otce ze zvyku kvůli svému synovi] předpokládal, že v tom mám taky prsty, tak jsem to odnesla vždycky za všechny. Tatínek byl přísný. Ale zřejmě dobrý učitel, protože do dneška na něj vzpomínají děti, dnes již ‚staří páprdové‘. Když si vzpomenu, tak na něj vzpomínají velice rádi. Že byl přísný, ale že ohromně naučil. A hlavně je učil té lásce k hudbě. Protože pořád dělal nějaké ty kroužky.“⁹³

2.3.2 Autor učebnice

Čítanka pro 1. třídu

Z archivních materiálů se dozvídáme, že Stanislav Šidlák své pedagogické zkušenosti zužitkoval i při tvorbě učebnice, jejíž rukopis zaslal 15. května 1941 Školnímu nakladatelství pro Čechy a Moravu v Praze v Ostrovní ulici (v době Protektorátu Čechy a Morava tedy Schulverlagsanstalt für Böhmen und Mähren). Jednalo se o učebnici českého jazyka a čítanku pro 1. postupný ročník obecných škol. V dopise nakladatelství žádá o rukopis materiálů k vnitřní recenzi a případnému předložení ministerstvu školství a národní osvěty s (dobovým) dovětkem: „Je ovšem třeba, aby rukopis vyhovoval všem předpisům o nových učebnicích“. Domníváme se, že není náhodou, že hlavní protagonistka slabikáře nosí jméno jako Šidláková dcera Eva. Analýza tohoto textu není cílem této práce, avšak můžeme minimálně uvést některá témata textů: Co malovala Eva, Vítr, Sníh, Na kopečku, Na ledě, Na klouzačce, Ptáci v zimě, Mikuláš, V zimě u dobrých lidí, Sypejte ptáčkům!,

Žáci Stanislava Šidláka, který na ně občas křičel, přezdívali „Plešaté torpédo“. Konkrétně pan Jirásek dodnes vzpomíná na poznámku od něj: „Při vyučování leze pod lavici a troubí na sešit.“

⁹¹ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

⁹² Dopisy Stanislava Šidláka Mistrovi s žádostí o kulturní patronát nad školou. 20. 2. 1949. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁹³ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

Pepíčkovo sáňkování, Před vánoci, Štědrý den, Závody, Nemoc, Slunečko, První jarní den.⁹⁴

⁹⁴ Dopis, rukopis učebnice – celá složka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

2.4 Doktorské studium a disertace

„Vliv prostředí na vnímání hudby u školních dětí“

2.4.1 Studium v pozdním věku

V letech 1947–51 se Stanislav Šidlák rozhodl rozšířit svou kvalifikaci. Dálkově studoval pedagogickou fakultu a v roce 1953 získal disertační práci *„Vliv prostředí na vnímání hudby u školních dětí“* doktorský diplom.⁹⁵

Rodina Stanislava obdivovala: při své čilé pedagogické působnosti a mnoha aktivitách musel ještě tvrdě studovat, navíc již v poměrně pokročilém věku, kdy memorování není tak snadné jako v mládí. Čelil v té době ke všemu také zdravotním komplikacím.⁹⁶ Kolega o něm zmiňuje: „Dělal si doktorát v těch 50. letech jako dospělý, starší pán. Tenkrát byla taková tendence dát možnost nějakého dalšího studia. A on na to měl. V té hlavě to měl určitě. A také skládal...“⁹⁷

Ve Státním okresním archivu v Trutnově nalézáme Šidlákovy studijní dokumenty, dozvídáme se, že ve různých „vysvědčení kolokvijních“ po přednáškách o sluchové výchově - analýze, vývoji hudby, zpěvu z listu a psychologii (s výsledkem vždy velmi dobrým) byl 17. června 1950 připuštěn ke „druhé státní zkoušce učitelství způsobilosti školy měšťanské“, nebo že se ve fakultním „Průkopnickém závazku“ zavázal pro akademický rok 1949–1950 ke vykonání SZK ze zeměpisu, složení minimálně jedné zkoušky z HV, „pilnému dojíždění“ na přednášky pedagogické fakulty v Hradci Králové, účasti na všech zkouškách a vystoupeních se ženským sborem pěvecké jednoty Vítězslav Novák v Trutnově jako dirigent sboru, nacvičení minimálně pěti nových sborů i napsání dvou nových skladeb nebo harmonizací několika národních písní. Výsledky praví, že zkouška ze zeměpisu byla vykonána 19. prosince 1949, zkouška z HV 17. června 1950, přítomnost na přednáškách byla 87 % („Pro onemocnění manželky a dcery byla moje docházka nepravidelná po 2,5 měsíce“), přítomnost na zkouškách byla stoprocentní. („Za nepřítomnosti dirigenta mužského sboru zastupoval jsem jeho, připravil jsem zčásti koncert ze skladeb národního umělce Vít. Nováka s orchestrem, zpíval jsem sólově na několika koncertech.“).

⁹⁵ FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra, c. d., s. 52.

⁹⁶ Rozhovor s Evou Šidlákovou, c. d.

V té době mu vytrhali všechny zuby.

⁹⁷ Rozhovor s Alešem Fettersem, c. d.

V dokumentu, který je zajímavou sondou do práce jednoho roku odborných aktivit doktorského studia, se dále uvádí, že Stanislav Šidlák nacvičil devět nových sborů s ženským sborem, harmonizoval pět národních písní a napsal dvě skladby pro ženský sbor na texty lidové poezie.⁹⁸ Je záhodno zmínit, že studium a odborné aktivity vykonával při plném zaměstnání a při funkci ředitele 4. národní školy v Trutnově, jak je adresováno i v hlavičce dokumentu. Z dalších dokladů vyplývá, že na přednášky dojížděl z Trutnova do Hradce obvykle 3 – 4x měsíčně,⁹⁹ v roce 24. listopadu 1950 (tedy již jako šestapadesátiletý) absolvoval na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze druhou státní zkoušku z českého jazyka s prospěchem dobrým a ze zeměpisu s prospěchem dostatečným,¹⁰⁰ že žádal fakultu o změnu zapsaných předmětů,¹⁰¹ ROH pak o udělení mimořádné studijní podpory na dva semestry šk. roku 1947/48,¹⁰² z kolokvia z psychologie dostal velmi dobrou,¹⁰³ obdobně z filozofie a biologie dítěte,¹⁰⁴ taktéž ze sociologie a nástinu pedagogiky,¹⁰⁵ stejně tak i ze sociologie,¹⁰⁶ nacházíme mnohé další doklady ze studia.¹⁰⁷ Kupříkladu formulář, který bychom dnes nazvali povolením kombinovaného studia nebo individuálního plánu, praví: „Děkanství pedagogické fakulty Univerzity Karlovy vyhovuje Vaší žádosti a povolují Vám ve stud. roce 1950/51 zápis do IV. ročníku nereformovaného studia, a vzhledem k tomu, že jste v činné školské službě, osvobozují Vás od pravidelné návštěvy přednášek v tomto školním roce.“¹⁰⁸

⁹⁸ Průkopnický závazek. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

⁹⁹ Žádost o udělení studijní podpory. 4. 7. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Žádost o změnu zapsaných předmětů, 17. 11. 1947. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁰² Žádost o mimořádnou studijní podporu, 4. 7. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁰³ Vysvědčení kolokvijní, 5. 12. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁰⁴ Vysvědčení kolokvijní, 19. 6. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁰⁵ Vysvědčení kolokvijní, 11. 12. 1948 a 22. 1. 1949. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁰⁶ Vysvědčení kolokvijní, 11. 12. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁰⁷ Např. Potvrzení o studiu, 16. 2. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Vysvědčení o státní zkoušce – 12. 6. 1951. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁰⁸ Dopis děkana Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, 16. 11. 1950. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

2.4.2 Disertační práce

2500 respondentů z Trutnovska

Zpracovávání disertační práce přivedlo Stanislava Šidláka do celé řady škol. Materiál sháněl přímo v terénu. „Jezdil po školách a tam děti učil nějaké písničky, aby věděl, jak ty děti umí zpívat nebo jak mají rády tu muziku. Také psaly nějaké testy. U nás doma byly plné stoly, když to dával dohromady. Dělal takový velký průzkum všude po těch školách. Takže jezdil, měl takový malý kufříčkový gramofon, se kterým jezdil. A nějaké desky s sebou nosil – lidové písničky a tak. Jak děti poznávají nějaké nástroje – takové testy tam taky byly.“¹⁰⁹

Zaměření jeho komplexní práce bylo, jak sám několik let po dopsání zmiňuje, „z oboru hudební psychologie.“

Disertační práce Stanislava Šidláka je dostupná v archivu, kam ji umístila jeho dcera. Dílo však publikováno knižně nebylo. Ke svým výzkumům se však autor vracel později. V archivních materiálech nalézáme cyklus *Pedagogické čtení 1967* s názvem *Dítě a hudba – V. část: Umělecká výchova*. Je uvedeno, že materiál byl získán výzkumem dětí na školách trutnovského okresu v roce 1952 a nově zpracován a doplněn v roce 1964, později zpracován jako *Pedagogické čtení* podle nepodaného *Pedagogického čtení v roce 1964*. Text otevírá ve své struktuře následující témata: I. Dětská umělecká tvořivost jako složka hudební výchovy. – názory pedagogů. II. Práce dítěte při tvoření melodie. III. Dětská hudební tvořivost jako součást hudební výchovy. IV. Vlastní výzkum, V. Rozbory žákovských prací IV. Závěr práce.

Dle dostupných rukopisů nahlížíme do protokolů o každém dítěti: přilepený útržek s dětmi napsanou básničku (např. „Náš Šmudla je malycky že má křívny nožičky a vocasek chlupaty na konečku utaty. Jiří Kábrt“) doplňují údaje o jeho zařazení do třídy (Jiří Kábrt – žák II. A tř. nár. školy) i o počtu taktů, následuje notový zápis jejich vytvořené melodie, datum zápisu do not (14. 1. 1952 zapsal Stanislav Šidlák) a na druhé straně pak informace o respondentovi, zkoumaném dítěti („např. otec: skladník v továrně, matka: pracuje v továrně. Chlapec dosti těžkopádný v myšlení, jeho nějaké vlastní myšlenky jej rozptylují, často zadumaně sní, jinak se rád pere, rád by třídnímu učiteli „něco udělal“ – utírá tabuli, přinese klíče, velmi špatně čte, mluvnice mu blaha nedodá, hudební projev velmi slabý“).

¹⁰⁹ Rozhovor s Evou Šidlákovou, c. d.

Fakta o dětech doplňují často informace o situovanosti rodiny, jejích poměrech, práci i chování ve škole, paměti, snadnosti učení novým věcem, případné trémě, přístupu k opravám chyb, kreativitě, prospěchu v různých předmětech, vyjadřování, formulaci odpovědí, kvalitě zpěvu (např. hudební projev průměrný), hudebním zázemí (např. „domácí prostředí není hudební“), přítomnosti klavíru v rodině apod.

Šidlákova práce se zabývá schopností dětí vnímat hudbu. Zaměřuje se na vliv rodinného prostředí, vnímání rytmu u dětí mateřské, národní a střední školy, vnímání melodie u dětí jmenovaných stupňů škol, vnímání hudby sborové, orchestrální, jednotlivých nástrojů, programové hudby, lidové, lehké a vážné hudby, smutné a veselé melodie. Zkoumá hudební paměť i pozornost a soustředění při vnímání lehké hudby, vážné hudby a jednotlivých nástrojů i rychlost vnímání.

V dalším oddíle jde o přiblížení hudebního díla dětem: několik slov o skladateli či poetovi, čtení básně nebo jiného literárního díla, na jehož obsah je skladba psána, forma díla, skladatelovy poznámky o díle.

Třetí část, metodický postup, představuje: výklad obsahu díla s ukázkami klavíru, hlavní motiv a vedlejší motiv, které nástroje hrají jednotlivé motivy, rozsah díla, přehrání na klavíru nebo na gramofonové desce, rozhovor se žáky o slyšeném díle, přehrání skladby znovu a rozhovor o podrobnostech.

Čtvrtá část si všímá souvislosti s jinými obory: dějinami národa, literaturou, malířstvím, sochařstvím, tancem, tělesnou výchovou, duchovní hudbou (žalmy, spirituály) a filmem.

Pátý oddíl je o působení hudby na světový názor dětí a obsahuje následující podkapitoly: Hudba sílí v národním neštěstí, Píseň povzbuzuje ve válce i před smrtí hrdinskou, Budovatelská píseň, Mírové a socialistické skladby.¹¹⁰

Práce vznikající na počátku 50. let se neobešla bez dobového ovlivnění (patrně i nutné součásti pedagogických závěrečných prací). Šidlák ke studiu nastupoval ještě v době předúnorové, dokončoval je v době tvrdých represí. První kapitola se kupříkladu zabývá následujícím: Usnesení KSČ o učebnicích, Kapitalismu s a věda, Kapitalismus a hudba, Kapitalismus a hudební kritika, Održení vědy od praxe, Leninova kritika.

¹¹⁰ Podrobná osnova disertační práce. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Pro představu o obsahu Šidlákovy práce předkládáme její podrobnou osnovu: 1. Schopnost dětí vnímat hudbu. A) Vliv rodinného prostředí. B) Vnímání rytmu u dětí mateřské, národní a střední školy. C) Vnímání melodie u dětí mat., národní, a střední školy. D) Vnímání hudby: sborové; orchestrální; jednotlivých nástrojů; programová hudba; lidová, lehká a vážná hudba; smutná a veselá melodie /řešení problému/ E) Hudební paměť. F) Pozornost a soustředění při vnímání lehké hudby, vážné hudby, jednotlivých nástrojů G) Rychlost vnímání. 2. Přiblížení hudebního díla dětem. A) Několik slov o skladateli nebo básníku. B) Čtení básně nebo jiného literárního díla, na jehož obsah je skladba psána. C) Forma díla. D) Skladatelovy poznámky o díle. 3. Metodický postup. A) Výklad obsahu díla s ukázkami na klavíru. B) Hlavní motiv, vedlejší motiv. C) Které nástroje hrají jednotlivé motivy. D) Rozsah díla. E) Přehrání na klavíru nebo na gramofonové desce. F) Rozhovor se žáky o slyšitelném díle. G) Přehrání skladby znovu a rozhovor o podobnostech. 4. Souvislosti s jinými obory. Dějiny národa, literatura, malířství, sochařství, tanec, tělesná výchova, duchovní hudba /žalmy, spirituální/, film. 5. Působení hudby na světový názor dětí. A) Hudba sílí v národním neštěstí. B) Píseň povzbuzuje ve válce i před smrtí hrdinskou. C) Budovatelská píseň. D) Mírové a socialistické skladby¹¹¹

Na samostatném listu se nachází patrně cíle výzkumu *Receptivní hudební výchova v praxi: Schopnost dětí vnímat hudbu*: přiblížení hudebního díla dětem, melodický postup výkladu reprodukci hudby, souvislosti s jinými obory (literatura, výchova: umění), působení hudby na světový názor dětí

Zkraje května 1952 Šidlák žádá o možnost prodloužení odevzdání disertační práce „asi o dva měsíce, protože průzkum na národních a středních školách okresu trutnovského zabírá mnoho času a zdržuje dokončení práce ve stanoveném času, i když stále po průzkumu svoje pozorování a zápisy zpracovávám. Ale konečného výsledku mohu dosáhnout jedině po ukončení průzkumu.“¹¹²

¹¹¹ Disertační práce z hudební výchovy - Podrobná osnova. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák

¹¹² Žádost o prodloužení lhůty k odevzdání disertační práce. 1. 5. 1952. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Dálkové studium učitelů v činné službě na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy mělo vlastní korespondenční listy. Na některých vidíme, že slavný Josef Plavec, kolega z učitelského sboru, byl Šidlákovým vedoucím, ale také to, že si oba muži tykali.¹¹³

Pozvání k rigorózní zkoušce a potvrzení kladného ohodnocení ze strany doktora Plavce, profesora Keprta i katedry pedagogiky bylo odesláno 11. 4. 1953.¹¹⁴ Samotná komplexní zkouška přinesla rozporuplný výsledek. Zatímco oborové výkony a jejich hodnocení byly vynikající a pedagogická část také obstojná, několikaleté snahy Stanislava Šidláka na čas zhatil marxismus leninismus, z něhož propadl. Příkladáme jeho osobní výpověď v dopisu ministerstvu školství: „Dne 17. června 1953 konal jsem hlavní rigorosum na pedagogické fakultě v Praze, při kterém jsem z hudební vědy (Dr. Plavec) obstál výborně, z pedagogiky (Dr. Keprta) obstál a zkouška z marx. leninismu byla slabá podle vyjádření examinátora s. Schejbala. Celkový výsledek zněl: Při hlavním rigorosu neobstál. „Při rozhovoru se s. děkanem Dr. Tardym bylo mi sděleno, že se zkouška nedá opakovat, protože zkušební řád končí dnem 15. července 1953. Všem ostatním, kteří při rigorosech neobstáli, bylo umožněno zkoušku opakovat. Nám, kteří jsme v poslední době při rigorosech neobstáli, tato možnost je vzata. Žádám ministerstvo školství o povolení, abych mohl hlavní rigorosum opakovat.“¹¹⁵

Doktorand v dopise přináší svědectví o vlastní dosavadní činnosti i motivaci. Můžeme si tedy udělat obrázek o průběhu vzniku jeho disertační práce i aktivitách v letech, kdy se věnoval doktorskému výzkumu: „V roce 1947 po svých jednadvaceti služebních letech jsem se rozhodl studovat na pedagogické fakultě v Praze, dálkové studium v Hradci Králové. Do přednášek jsem pravidelně dojížděl z Trutnova každou sobotu a neděli, vykonával jsem všechny předepsané zkoušky, získal jsem aprobaci pro II. stupeň škol v českém jazyce a zeměpisu, částečně i v hudební výchově a pokračoval jsem ve vědeckém studiu. Hudbě se věnuji již od svého mládí, vybral jsem si ke své disertační práci i hudební téma: Vliv prostředí na vnímání hudby u školních dětí. Svůj průzkum jsem konal s 2500 dětmi ve městech i v zapadlých vesnicích trutnovského okresu a

¹¹³ Dopis Dr. Josefa Plavce z PedF UK Stanislavu Šidlákovi, 26. 1. 1953. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹¹⁴ Pozvání k rigorózní zkoušce a potvrzení kladného ohodnocení. 11. 4. 1953. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹¹⁵ Dopis Stanislava Šidláka Dr. Šefrnovi na ministerstvo školství a osvěty. 23. 6. 1953. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

výsledky pozorování jsem shrnul do své disertační práce. Průzkum trval po celých 9 měsících ve školním roce 1951/1952. Všechny ostatní volný čas věnoval jsem ke zpracování svých pozorování a studiu potřebné literatury české, sovětské i německé, která se vztahovala k mé práci a studoval jsem i ostatní literaturu potřebnou k hlavnímu rigorosu. Toto studium jsem konal při svém povolání a mimoškolní činnosti. Ke svému studiu jsem neměl žádné dovolené a nemohl jsem v poslední době dojíždět na konzultace, protože mi to nedovolovala moje školní práce. Vyučovací hodiny, které jsem zameškal při dojíždění do okolí Trutnova, jsem nahrazoval v prázdných půldnech a v sobotu a v neděli jsem zpracovával průzkumový materiál za uplynulý týden.“¹¹⁶

2.4.3 Promoce a přihláška na docenturu

Studia řádně dokončil promoci v roce 1953. Jeho jediná dcera Eva se tam dostavit nemohla, byla zrovna na povinném chmelu. Dodnes se podivuje nad jeho rozhodnutím studiem si ještě „komplikovat život“ – v jeho věku nebyl potenciál k růstu kariéry s novým titulem téměř žádný. Motivací mu byla snad hudba jako taková, případně získání dalšího vzdělání, miní jeho dcera, kterou „nenapadlo se někdy na důvody otce ptát“.¹¹⁷

Při procházení archiválií jsme narazili též na fakt, že Stanislav Šidlák se po dokončení doktorátu rozhodl ucházet o místo docenta. Komise ustanovená s. rektorem podle vládního usnesení ze dne 16. prosince 1954, kterým se schvalují směrnice pro obsazování míst profesorů a docentů na vysokých školách konkursním řízením, se sešla dne 10. října 1956 a projednala Vaši přihlášku na místo docenta pro obor metodiky hudební výchovy na školách obecně vzdělávacích. Členové komise se shodují v názoru, že nevyhovujete dosud podmínkám stanoveným v uvedených směrnicích. V příloze vracíme doklady přiložené k žádosti o toto místo.“¹¹⁸

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Dopis prorektora PedF UK Stanislavu Šidlákovi. 24. října 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

2.5 Hudební aktivity

2.5.1 Sbor Vítězslav Novák

„Sborový zpěv mě nadchl“

Stanislav Šidlák byl spoluzakladatelem a celkem téměř dvacet let sbormistrem prvního českého smíšeného pěveckého sboru v tomto pohraničním okresním městě. I pojmenování sboru po hudebním skladateli Vítězslavu Novákovi byla naznačena umělecká tendence vedení sboru.¹¹⁹ Skladatelovým blízkým je však původ jména sboru dnes již zastřen. Šidlákova dcera byla v době zakládání sboru příliš malá: „Proč mu dal název Vítězslav Novák, nevím, bylo mi v době založení deset let, tak mě to nezajímalo. Tatínek patřil k těm učitelům, kteří měli velký přesah mimo svoji odbornost. Měl vztah k moderním skladatelům.“¹²⁰ Jinde se dozvídáme: „Na podzim 1946 odešel do Trutnova, kde byl spoluzakladatelem a od 1947 téměř dvacet let sbormistrem prvního českého smíšeného pěveckého sboru v tomto pohraničním okresním městě. I jménem sboru – Vítězslav Novák – naznačil tendence svého uměleckého vedení k sborům závažným a náročným.“¹²¹

Soubor byl založen dva roky po válce, a to v roce 1947, a scházel se pravidelně jako mužský a ženský sbor. Ty se v případě potřeby spojovaly ve velký sbor smíšený.¹²² „Byl to sbor, který fungoval při Domu osvěty. Tatínek v té době dirigoval mužský i ženský sbor, které se pro vybrané akce spojovaly ve smíšený pěvecký sbor. Sbor měl kolem devadesáti členů. Dirigování ženského sboru si tatínek nadále ponechal, dirigování mužského sboru přenechal Zdeňkovi Pekelskému, který je Trutnovákům také znám jako výborný hudebník a kapelník. Se sborem získali i 1. cenu v krajské soutěži. Tatínek pro sbory psal a upravoval písně. Pod tatínkovým vedením sbor působil dvacet let.“¹²³ Sám Šidlák své umělecké vedení v roce 1957 shrnuje slovy: „Jsem dirigentem mužského, ženského a smíšeného sboru ‚Vít. Novák‘ - ROH Křížík z Trutnova. Několikrát se čestně umístil v soutěžích LUT¹²⁴ jak v okrese, tak i v kraji Hradec Králové. Posledně soutěžil v Hronově a je navržen do mezisvazové soutěže.“¹²⁵

¹¹⁹ FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra. c. d.

¹²⁰ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

¹²¹ FETTERS, Aleš. Šidlák Stanislav PaedDr. c. d.

¹²² Odešel dobrý člověk, c. d., s. 5

¹²³ Rozhovor s Evou Šidlákovou, c. d.

¹²⁴ LUT (Lidová umělecká tvořivost) – soutěže neprofesionálních uměleckých těles (hudební, divadelní, výtvarné, aj.), které přispívaly k udržení a všestrannému rozvoji amatérské kulturní činnosti

Do Šidlákova sboru chodilo široké spektrum lidí. Musel se také umně vyrovnávat s vyžadovanou kulturou doby. „Vím, že tenkrát do *Nováka* chodili zpívat někteří profesori z gymnasia. Patřilo to k takovému určitému bontonu. Když na to někdo měl aspoň trošku sluch anebo hlas, tak chodil zpívat. A že to ten Standa Šidlák uměl dát dohromady. Ono záleželo na tom sbormistrovi, kdo je dal dohromady. Kdo ty lidi vždycky dokáže podchytit. On zase nemůže být takový moc agresivní. Musí si uvědomit, že to jsou amatéři, který si tam chodí s chutí zazpívat, a musí vědět, pokud může jít. Prostě takové velké klády janáčkovské prostě těžko cvičit s námi amatéry, čili musí vědět, co se momentálně dá. No a v té době nějaká ta úlitba být musela. Muselo se něco nacvičit. Ale řekl bych, že ten Šidlák to dělal velice, velice odpovědně a velice dobře a kvalitně, že se nepodbízel. Samozřejmě, když bylo něco k Měsíci sovětského přátelství, tak tam musel být nějaký ruský sbor, že to tam musel nacvičit. Tihle kantoři většinou vyhmátli něco, co je opravdu dobré, jako hudebně, že to nebylo jen tak nějaké: hurá sem, hurá tam.“¹²⁶

Sbor, který vystupoval v padesátých letech pod označením Vítězslav Novák – ROH Křížík, se hlásil hudebnímu oddělení Československého rozhlasu k případnému natáčení s repertoárem od A. Dvořáka, B. Smetany, J. B. Foerstera pro mužský a smíšený sbor, národními písněmi i sovětskými skladbami (píseň *Volha – Don*), o které píše, že je málo známá. „Sbor se zúčastnil soutěže ROH dne 17. 2. 1957 v Hronově a byl porotou velmi pěkně ohodnocen. Soubor má 60 členů.“¹²⁷ Natáčet byli ochotni v Pardubicích, lépe však v Trutnově.

Dobové plakáty prozrazují repertoár: kupříkladu na *Večeru uměleckého tance, hudby a zpěvu* v listopadu 1948 (tedy nedlouho po svém založení) zazpíval pod Šidlákovou taktovkou sbor *Kdo to je?* a *Ukolébavku* B. Krawce, skladby *Studánka* a *Rodičům* od J. B. Foerster;¹²⁸ na III. Dvořákově večeru v březnu 1952 sbor vystoupil se sólistou z Národního divadla Robertem Viškem,¹²⁹

¹²⁵ Zpráva o činnosti. 28. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹²⁶ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

¹²⁷ Dopis Stanislava Šidláka Československému rozhlasu, hudebnímu oddělení, 20. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹²⁸ Plakát na Večer uměleckého tance, hudby a zpěvu. 10. 11. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹²⁹ Plakát na III. Dvořákově večer, 5. 3. 1952. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Mezi pozůstalostí nalzááme i dopis od Zaměstnanecké rady okresního národního výboru, který sboru vyčítá nedostatek novodobých skladeb, sólových skladeb s doprovodem a malou aktivitu v nalzáání mladých talentů mezi pionýry a svazáky.¹³⁰

Po obětavé jedenáctileté činnosti utrpěl Stanislav Šidlák ránu: 9. září 1958 přišel o svůj post dirigenta souboru. O nešťastném konci informuje ROH strohou notickou zprávou: „Na schůzi pěveckého souboru ROH – Křížík, která byla konána dne 9. září 1958, vyvolalo předem připravené jednání, o kterém jsem nic nevěděl, pro mne nepříznivou situaci, a proto jsem se rozhodl po jedenácti létech vzdát se veškeré práce v souboru ‚Vít. Novák‘. O tom vás informuji.“¹³¹ Dostala se mu odpověď, že sbor dal při své výroční členské besedě příležitost mladým a zkušeným a během jednorocní práce osvědčili své schopnosti a vedli sbor tak, jak členstvo s důvěrou od nich očekává. Vzápětí mu ROH děkuje za veškerou práci pro sbor i celou veřejnost a vyjadřuje přání, aby v příštím roce dal k dispozici své umělecké schopnosti sboru i lidu.¹³²

Byl si vědom toho, že funkce dirigenta není funkcí doživotní. Po nešťastné události napsal dopis, který je spíše než stížností vylíčením situace a upozorněním „aby kulturní referenti ústředních úřadů v podobných případech – snad řídkých – všimli a poučili výbory ROH, jak vyměňovat dirigenty souborů, kteří nezištně konají kulturní práci, aby jim v práci pomáhal, podporoval je a snažil se zajistit klidnou práci v souboru“.¹³³

Sám uvádí, že práce se sborem kvůli špatné docházce se v posledních dvou letech stávala čím dál tím obtížnější (musel být např. zrušen zájezd do Polska, odřikávala se vystoupení), výbor ROH a oslovení členové neměli zpočátku o danou věc zájem. Po jedné z žádostí, aby mu pomohl řešit otázku docházky, „to [výbor] také učinil, ovšem za podmínek, které nejsou rozhodně soudružské a málokdy obvyklé. Do členské schůze sboru se připravili noví dirigenti, šeptem se trousilo po členech, že nechci dirigovat, do schůze byli pozváni členové, kteří do zkoušek již delší dobu nechodili atd. Při schůzi vznikla pro mne situace v celku nepříznivá a v tom smyslu, že veškerým neúspěchem jsem vinen já a jsem vlastně brzdou činnosti ve sboru. Z celého jednání bylo patrné, že vše bylo důkladně

¹³⁰ Dopis Závodní skupiny ONV Trutnov Stanislavu Šidlákovi, 14. 12. 1950. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹³¹ Dopis Stanislava Šidláka ROH Křížík, 11. 9. 1958. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹³² Dopis ROH Stanislavu Šidlákovi, září 1958. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹³³ Dopis Stanislava Šidláka o jeho konci ve ‚Vítězslavu Novákovi‘. 1958. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

připraveno. Jen několik členů sboru bylo do celé věci zasvěceno, kteří svými vývody ovlivňovali průběh schůze. Kolem celé situace se zmateně hovořilo, i noví dirigenti museli vysvětlovat své vývody. Schůze se rozdělila na dva tábory.“¹³⁴

Byl zvolen s rozdílem dvou hlasů zástupcem dirigenta a danou funkci přijal s úmyslem pomoci v práci, následně si vše důkladně promyslel a raději rezignoval „z toho důvodu, že jsem po jedenácti létech nestál výboru za to, aby se mnou pohovořil o celé situaci ve sboru a otevřeně vyslovili svůj názor i plán ke zlepšení situace ve sboru, i o tom, že by bylo nutno zvolit nového dirigenta, nebo dva dirigenti, kteří by si práci rozdělili apod. Ale nikdo nepřišel a všechno se dělo za mými zády.“

Konec sboru, který nastal nedlouho poté je i dle Šidlákovy dcery spojen s rozdílnými pohledy na jeho vedení: „To jsou takové nepříjemnosti. Lidi si tam hlavně chodili zazpívat, tak chlapi šli nejdřív na pivo a pak si tam šli zazpívat a pak zase šli na to pivo. Tam si povykládali, co potřebovali. A pak najednou hudební škola přišla na to, že je to špatně vedené, protože se tam nedělá hlasová příprava a že se tam netrénují hlasy, že se nepředzpívává. (...) Samozřejmě, že se to rozpadlo. Za dva roky to bylo pryč, ten celý sbor, protože chlapi tam přestali chodit. Aby dělali ‚lalala‘ půl hodiny před tím, tak to se jim nechtělo. Tak se to pak rozpadlo.“¹³⁵

Staré fotografie ukazují starý věhlas skoro stočlenného sboru, který slavil četné úspěchy. Z jeho řad se rekrutovali členi dalších uskupení (viz. Dívčí pěvecké trio).

STANISLAV ŠIDLÁK JAKO DIRIGENT

Stanislav Šidlák byl dirigent úspěšný. Něco málo z jeho specifického stylu i metodických rad pro dirigenti vyčteme z textu sboru Chorea Corcontica, kde je položena otázka „V této otázce bychom chtěli využít toho, že jsi měla z první ruky možnost sledovat práci svého tatínka, který ti tak mohl předat to, co se předává z otce na syna, v tvém případě na dceru. Uvedla bys několik rad pro činnost sboru, třeba z pozice dirigenta?“ Ve třech radách jeho dcera shrnuje otcovo dirigentské „know-how“: „Gesta dirigenta, kterými se snaží opravit chybu sboru, musí být mimo zorný úhel posluchače. Prostě gesto může být třeba důrazné, aby se nedostatek odvrátil, ale posluchač ho nesmí postřehnout, aby jím nebyl rozptylován. Vzpomínám, jak i tuto ‚nutnou neviditelnost‘ tatínek nacvičoval. Ruce

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

schoval před své tělo a zvednutím či poklesem naznačil potřebný posun intonace. Podobně rozjetý rytmus a jiné úlety. Nacvičoval to jako herec pro výstup na jevišti, protože na jevišti, a to mi zdůrazňoval, se od nás očekává perfektní vystoupení. Co nemá diváka rozptylovat, nesmí být vidět, aby mohlo vyniknout to ostatní, za čím divák přišel.

Za druhé, jakmile dá při zahájení zkoušky, o koncertu nemluvě, dirigent úvodní akord, musí nastat hrobové ticho a maximální soustředění a pozornost směrem k dirigentovi. Zpěvačky a zpěváci z hlasových sekcí brebentilek či bručounů nemají skupinové sólo, ale naopak mají *marcato silenzio*.

Za třetí, učení každé skladby a písně má několik fází. Většinou patří mezi poslední fáze dynamika skladby. Při samotném vystoupení je to právě dynamika, která dává jednotlivým písničkám tvář a vzájemně je odlišuje. Při zkouškách je proto třeba se k této fázi propracovat a náležitě se jí věnovat, a to i za cenu, že celkový počet nacvičených písní bude menší. I tady platí, méně je někdy více.“¹³⁶ Jako „přídavek“ ke třem radám (na který i jako na koncertní přídavek musí být sbor vždy připraven) dodává i nutnost zúčastňovat se množství soutěží a pořádání koncertů, na které by mělo být pamatováno již při sestavování ročního uměleckého plánu.

Na osobu i styl dirigování Stanislava Šidláka vzpomíná i učitel a zpěvák Aleš Fetters: „Vidím ten jeho obličej, vysoké čelo. Dirigoval pěkně, takovým rozmáchlým gestem.“¹³⁷

UZNÁVANÝ SBORMISTR

Když se vytvářel Slovník českých sbormistrů Unie pěveckých sborů, kulturního a osvětového pracovníka z Náchodského okresu Aleše Fetterse nenapadlo, že by mohl vedlejší region opomenout Stanislava Šidláka. Sám zpracoval za svůj nový domov asi osm hesel náchodských sbormistrů za celou historii. Zpětně napsal autorům medailonek, avšak na zařazení bylo pozdě. Ve dvoudílném slovníku tedy jméno chybí. Proč významná persona Trutnova nebyla místními zpracována, je profesoru Fettersovi dle jeho slov záhadou. Medailonek však máme v dispozici a přikládáme ho mezi materiály na konec práce.

¹³⁶ VOJÁČEK, Jan – VOJÁČEK, Štěpán. *Povídání o člověku s Evou Šidlákovou, c. d.*

¹³⁷ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

2.5.2 Dívčí pěvecké trio

„Naše nahrávky byly slyšet v té době skoro denně tady v Trutnově v rozhlase po drátě. Dodnes na ně pamětníci vzpomínají.

Všechny písničky nám upravoval tatínek.“

„Výkladní skříň“ a – ze subjektivního i objektivního hlediska – chloubou otcovskou, zároveň i úspěšným produktem vlastní pedagogické, skladatelské i sbormistrovské tvorby Stanislava Šidláka bylo tzv. Dívčí pěvecké trio (později Ženské pěvecké trio, někdy také jen Trio),¹³⁸ které založil a pro které se velmi realizoval. Veškeré písně byly „šité na míru“ Šidlákově jediné dceři, která po otci projevovala velký hudební talent, a dalším dvěma členkám většího pěveckého souboru Vítězslav Novák. Společně Trio koncertovalo na mnohých podiích. V poznámkách k medailonu do Slovníku českých sbormistrů najdeme u tria v rukopise noticku s vykřičníkem: „Velmi úspěšné!“

Toto trio získalo několikrát první místo v celostátní soutěži lidové umělecké tvořivosti v Praze, Brně a Bratislavě. Založeno bylo v roce 1954 a udrželo se celkem třináct let.¹³⁹ Trio fungovalo oficiálně při Domě osvěty v Trutnově a „dosahovalo významných úspěchů.“¹⁴⁰ „Vyhrává okresní i krajské kolo LUT a trio je uznáno za nejlepší těleso na festivalu v Praze, 3x vyhrává celostátní kolo a je odměněno zlatou medailí min. kultury.“¹⁴¹ O dalších oceněních se zmiňujeme v samostatné kapitole.

Slečna Šidláková zpívala první soprán, druhý soprán zastala Jarmila Malá, se kterou se obě později sešly i ve sboru Chorea Corcontica. Alt zpívala Marie Klimešová. Členky byly vybrány ze sboru Vítězslav Novák. V civilním životě byla později druhá sopranistka poštovní úřednicí a altistka pracovala v továrně – u Křížíka, jak zmiňuje v rozhovoru paní Eva. Explicitně jejich zaměření popisuje S. Šidlák v dopise: „Kdybyste snad někdy slyšeli hlášení z rozhlasu, že zpívá trio Domu osvěty v Trutnově, tak I. Soprán zpívá naše Eva, II. Soprán Jarmila Malá a alt Marie Klimešová. Obě jsou úřednice, první je z Pramenu a druhá od Křížíku.“¹⁴²

¹³⁸ Označení se v různých zdrojích rozchází. Dle vysvětlení paní Šidlákové k přejmenování došlo, když se jedna z členek Dívčího pěveckého tria vdala a mladé ženy již nepokládaly původní název za vhodný.

¹³⁹ Některé zdroje uvádí dvanáct, jiné třináct let.

¹⁴⁰ FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra. C. d.

¹⁴¹ Odešel dobrý člověk, c. d., s. 6.

¹⁴² Dopis Stanislava Šidláka příteli, doktorovi. 5. 7. 1955. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Stanislav Šidlák nebyl jen uměleckým vedoucím a člověkem, který s dívkami putoval po pódíích širokého okolí, ale také autorem aranží četných položek repertoáru tria. Jednalo se převážně o národní písně. Přesně věděl, co si může dovolit napsat – znal detailně hlasy a možnosti všech tří zpěvaček. Výhodou byl krásný, zvučný, hluboký hlas altistky, na kterém se při úpravách dalo stavět. Trio nacvičilo i skladby z per jiných autorů: např. Chodské písničky v úpravách Jindřicha Jindřicha apod.¹⁴³

„Byla to ale doba, kdy nebyla televize, nebo přesněji v roce 1953 bylo zahájeno zkušební vysílání. Veškerá kultura se odehrávala převážně naživo a prostřednictvím rozhlasu. Trio zkoušelo dvakrát týdně. Počet vystoupení se pohyboval kolem padesáti ročně. Vystupovaly jsme na mnoha pódíích jak v kraji, tak na jiných místech v republice i v zahraničí. Vystupovaly jsme taktéž v celostátních soutěžích ‚Lidové umělecké tvořivosti, LUT.‘ Na LUT v Praze, Brně a Bratislavě v komorním zpěvu jsme získaly 1. cenu. Natáčely jsme v rozhlase v Praze, Hradci Králové i v polské Wroclawi. Dostaly jsme zlatou medaili ministerstva kultury. Naše nahrávky byly slyšet v té době skoro denně tady v Trutnově v rozhlase po drátě. Dodnes na ně pamětníci vzpomínají. Všechny písničky nám upravoval tatínek,“¹⁴⁴ v jednom z rozhovorů jeho dcera. Ve stejném textu je jí za zpěv vzdávána poklona a Dívčí trio označováno „dnešním jazykem jako superstar“: „Co by za to účastníci dnešních castingů dali, kdyby mohli takto zpívat na tolika pódíích, v rádiu či dnes v televizi.“¹⁴⁵

Od samotného Šidláka kromě výčtu ocenění ve čtvrtém roce třináctiletého působení tria čteme: „Dívčí trio bylo několikrát natočeno pražským rozhlasem a často zpívá v relacích hradeckého rozhlasu. Zpívalo na několika vystoupeních na Slovensku a na Moravě a na dvou zájezdech v Polsku, kde v rozhlasovém studiu stanice *Wroclaw* natáčelo 14 našich a polských národních písní.“¹⁴⁶

Trio vystupovalo též pod názvem Šidlákovo trio např. na komponovaném Vzpomínkovém večeru u příležitosti narozenin Karla Čapka 9. 1. 1956 v Malých Svatoňovicích.¹⁴⁷

¹⁴³ Rozhovor s Evou Šidlákovou, c. d.

¹⁴⁴ VOJÁČEK, Jan – VOJÁČEK, Štěpán. *Povídání o člověku s Evou Šidlákovou, c. d.*

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Zpráva o činnosti. 28. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁴⁷ Plakát na Vzpomínkový večer, 9. 1. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Trio zpívalo třináct let ve stejné sestavě. Slečna Šidláková však měla při studiích medicíny na vysoké škole v Olomouci již méně času, její kolegyně „Manka“ byla nemocná (trpěla nádorem mozku), tak společné koncertování již nebylo možné. S odchodem altistky na věčnost se trio definitivně rozpadlo. Zbylé členky náhradu za zemřelou kolegyni shánět již nechtěly.¹⁴⁸

Kromě koncertních sálů bylo trio a jeho (potažmo i Šidlákovu) tvorbu možné poslouchat i v rozhlase, kde se jeho nahrávky hrály poměrně často: „V drátáku jely ty písničky pořád. Nahrávali jsme to všude v tom rozhlase, tak to bylo slavné trio. (...) Natáčeli jsme v Hradci, v Praze a v Polsku. Ještě do dneška si to lidé pamatují. Kantor a doktor, to je vždycky to samé. Protože když člověk někoho potká, tak si můj tatínek vždycky myslel, že to je jeho žák. A já když někoho potkám a on mě pozdraví, tak si myslím, že to je můj pacient. A tak vím, že oni si strašně často vzpomínali na to jméno (protože já mám pořád svoje jméno Šidláková), takže jestli nemám něco společného s tím panem profesorem Šidlákem, a jestli jsem nezpívala taky v tom triu – jestli to nejsem já, protože v tom ‚drátáku‘ tohle hrálo. Tak to je takové docela příjemné. My jsme se s tím triem hodně naježdili.“¹⁴⁹

Nahrávky (převážně národních písní) nyní již neexistují – byly údajně zničeny v důsledku řevnivosti souborů. Někdejší hudební redaktor v hradeckém nahrávacím studiu měl obdobné uskupení, které se však nedostalo na výsluní tak jako trio Šidlákovu, které vyhrávalo množství cen. Neúspěchy, spory a závist vedly ke smazání všech nahrávek, ze kterých nic nezůstalo. Eva Šidláková se ještě po letech snažila stop po nahrávkách dopátrat, avšak dostala zprávu o tom, že jsou dávno zlikvidované. I v drátovém rozhlase se po rozchodu s poštou, s níž kooperoval, kotouče s páskami poztrácely. Podle všeho vlastní paní Šidláková nahrávku pouhé jedné písničky. S lidmi, kteří ještě rozhlasové úspěchy tria pamatují, tedy odejdou i vzpomínky na jejich působení.

Z ohlasů na trio zmíníme ty, které se dochovaly ve formě dopisů. Ad. Kolčář s díkem za vystoupení (i za věnované úpravy písní) píše doktoru Šidlákovi: „Byl jsem také v Místku na vystoupení svého času Vašeho pěv. Sboru a hlavně Vašeho ‚Tria‘. Opravdu byl jsem výsledkem překvapen, a to hlavně ženského tria. A zrovna tak jako tenkrát jeho intonační čistota a hlasová barvitost na mne zapůsobily, tak i skladby, jež jste věnoval

¹⁴⁸ Rozhovor s Evou Šidlákovou, c. d.

¹⁴⁹ Tamtéž.

ženskému sboru, mne zaujaly. Ta lehkost, s jakou je v nich pracováno, a celkové rozvinutí myšlenky prostých veršů dávají výsledný jemný a skoro citový celek. Ovšem domnívám se a nevím, budete-li sdílet můj názor, že trio lépe v tomto případě vyzní než celý sbor ženský! Snad je to můj názor, ale stavba by to potvrzovala.“¹⁵⁰ Dirigent Kolčář se přiznává k inspiraci Šidlákem k založení vlastního dívčího tria.

Korespondenci se Stanislavem Šidlákem udržoval i Karel Reiner, nesmírně plodný skladatel, klavírista, hudební publicista a organizátor (narozen 27. 6. 1910 Žatec, zemřel 17. 10. 1979, Praha),¹⁵¹ který trutnovské Trio chválil. „Líbí se mi intonační čistota, (pocitová) vyváženost a celkový ušlechtilý a velmi muzikální výraz tria. Snad byste se někdy neměli bát i trochu více nadlehčenosti a „akcentaci. To je ovšem u podobných těles velký problém (viz trio státního souboru!)! Tak ještě jednou díky a srdečné pozdravy Triu.“¹⁵² V jiném dopise Karel Reiner (z Prahy–Vršovic) zmiňuje píseň, kterou Triu zaslal: „Domnívám se ovšem, že byste ji upravil nejlépe sám, tak, aby zapadla do stylu Vašich ostatních úprav, a proto prosím, abyste mou úpravu považoval spíše za návrh, který byste přizpůsobil hlasovým potřebám a možností zpěvaček.“¹⁵³ Píseň, kterou Trio zařadilo do repertoáru, byl Vlak radosti.

Hudebního oddělení Československého rozhlasu se Stanislav Šidláek v dopise ohledně nahrávání sboru i Tria dotazoval: „Členky tria mi říkají, že vysíláte jejich písně staršího nahrání a písně, ve kterých je ‚Zapadá slunéčko‘ nebo Černošská ukolébavka, nevysíláte. Pražský rozhlas tyto snímky má a jistě Vám je pošle.“¹⁵⁴

Jak trio začínalo a jak se závratně vyšvihlo na vrchol, popisuje sám jeho umělecký vedoucí v dopise v roce 1955: „Byli jsme všichni, t. j. celá naše rodina, v Praze na festivalu Lidové umělecké tvořivosti. Loňského roku v září jsem založil dívčí trio, upravil jsem pro ně národní a některé umělé skladby a počala práce s nácvikem. Zúčastnili jsme se soutěže

¹⁵⁰ Dopis Ad. Kolčáře Stanislavu Šidláekovi, 25. 8. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidláek.

¹⁵¹ PIVODA, Ondřej. Karel Reiner. Český hudební slovník. [online] [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1177

¹⁵² Dopis Karla Reiner Stanislavu Šidláekovi I. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidláek.

¹⁵³ Dopis Karla Reiner Stanislavu Šidláekovi II. 22. 12. 1958. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidláek.

¹⁵⁴ Dopis Stanislava Šidláka Československému rozhlasu, hudebnímu oddělení, 20. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidláek.

lidové tvořivosti v okrese, potom v Hradci Králové v krajské soutěži a byli jsme pro své výkony určeni na celostátní festival Lidové tvořivosti. Soutěžili jsme v oboru komorního zpěvu. Našimi soupeři byla pěvecká dua, tria a kvarteta z celé republiky. Nezalekli jsme se a zpívali jsme, jak jen nejlépe nám to šlo. Ve čtvrtek 30. června rozhodla komise, že z dvaceti šesti souborů v oboru komorního zpěvu se umístilo dívčí pěvecké trio Domu osvěty v Trutnově jako první a stalo se vítězem festivalu Lidové umělecké tvořivosti v roce 1954/1955 a jako vítěz získalo zlatou medaili, kterou jsme si přivezli domů. Natáčeli jsme v rozhlasu několik národních písní a umělých skladeb a již nás dvakrát vysílala Praha I. Natáčeli jsme ve studiu v Karlíně, na Zimním stadionu a také u nás v Trutnově. Tento snímek se však zruší, protože v Trutnově nebyly dost dobré akustické podmínky. Přesto však zatím vysílán byl snímek trutnovský. Ostatní snímky jsou mnohem lepší, pro lepší zvukové podmínky.“¹⁵⁵

2.5.3 Pěvecké sdružení východočeských učitelů, Smíšený sbor českého učitelstva

„Líheň českých učitelů–sbormistrů“

Stanislav Šidlák zpíval téměř od počátku své učitelské dráhy v Pěveckém sdružení východočeských učitelů, pozdějším Smíšeném sboru českého učitelstva. Zde byla pod vedením sbormistra Bednáře a později dr. Plavce doslova „líheň českých učitelů–sbormistrů“.¹⁵⁶ Dočítáme se, že byl „aktivním členem“ a „získával cenné zkušenosti“.¹⁵⁷

Dozvídáme se, že byl sám dokonce jedním ze zakládajících členů tohoto pěveckého uskupení, kde působil plných dvacet let.¹⁵⁸ Jeho dcera zmiňuje, jak „leta letoucí“ chodil zpívat, jezdil o sobotách a nedělích na soustředění, pokaždé na jiné místo, kde se odehrávaly rovněž koncerty. Díky sdružení se podíval opakovaně i do ciziny, a to kupř. do Itálie, Francie, Španělska, Německa či Rakouska. Doklad o cestě do Itálie nacházíme v žádosti o dovolenou na 15. října – 7. listopadu (s podmínkou, že si učitel v Malých Svatoňovicích musí za sebe najít náhradu).¹⁵⁹ Oproti Dívčímu triu, které se za minulého režimu podívalo jen výjimečně do Polska, ačkoliv v dnešní době by při své někdejší

¹⁵⁵ Dopis Stanislava Šidláka příteli, doktorovi, 5. 7. 1955. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁵⁶ FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra. c. d.

¹⁵⁷ AS. Rukopis článku k 85. narozeninám Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁵⁸ Odešel dobrý člověk, c. d., s. 4

¹⁵⁹ Žádost o dovolenou. 11. 10. 1931. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

oblíbenosti jistě podnikalo výjezdy i za hranice, učitelský sbor zahraniční turné pořádal. Jak doktorka Šidlová dodává, sbor měl jakožto oficiální velký učitelský soubor výsadní postavení, navíc se za hranice jezdilo hojně ještě před uzavřením železné opony, zejména v meziválečné době.¹⁶⁰

Ačkoliv byl doktor Plavec z Havlíčkovobrodské, scházela se skupina učitelů hudební výchovy z široka daleka. Samotný Plavec byl několikrát u Šidlových doma, do Trutnova jezdil – „oni spolu velice soudrželi. Kantoři, kteří měli rádi muziku, se prostě takto domluvili. A byl to krásný sbor, velký.“¹⁶¹ Z reflexí na různá turné se od rodiny dozvídáme o tom, jak doktor Šidlový dostal cigarety od francouzského pohlavára, jak byli čeští učitelé překvapení, když viděli lodě či moře, jak byli ale patrně velice vytížení cestováním vlakem, mnoha každodenními koncerty – takřka každý den v jiném městě. Na poznávání cizích krajů nezbylo moc času ani sil. „Byla to zřejmě dobrá parta, protože vím, že o nich mluvil jako o svých kamarádech. Že se tam vždycky dala dohromady taková parta. A že asi ten sbor byl velice přátelský. Dokonce se scházeli, protože bydleli někteří v Hradci, tak jsme za nimi jezdili na návštěvu. Takové to bylo příjemné prostředí, ten sbor.“¹⁶²

Sborový zpěv Šidlový nasměroval k vedení větších i menších vokálních uskupení, stejně tak k vlastní tvorbě. Své působení v kvalitním sboru, v němž byl činný zhruba od svých dvaadvaceti let, shrnuje ve Zprávě o činnosti z roku 1957 slovy: „V roce 1926¹⁶³ jsem se stal jedním ze zakládajících členů pěveckého sdružení východočeských učitelů (dir. Ant. Bednář), později směněného na Pěvecký sbor českých učitelů (dir. Dr. Josef Plavec). Ve sboru jsem působil více než 20 let. Sborový zpěv mě nadchl.“¹⁶⁴ I proto později skládal zejména sbory, jak sám uvádí.

Sbor byl pro hudebníky velkou inspirací. „Vím, že Pěvecký sbor českého učitelstva řídil Plavec. Chodil tam Gusta Ptáček, Standa Šidlový a celá řada těch kantorů, takových těch muzikantů a sbormistrů. Získávali tam od Plavce další sbormistrovské zkušenosti.

¹⁶⁰ V archivech nacházíme i cestovní pas Stanislava Šidlového. 10. 5. 1928, platnost 5 let. Platil pro všechny evropské země kromě Ruska. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlový.

¹⁶¹ Rozhovor s Evou Šidlovou, c. d.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tato informace je patrná i z Členského průkazu Pěveckého sboru českých učitelů.

¹⁶⁴ Zpráva o činnosti. 28. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlový.

Vím, že tenkrát zpíval obrovskou Axmanovu kantátu Sobotecký hřbitov na Šrámkova slova.“¹⁶⁵

V tomtéž období působil S. Šidlák též v Okresním pěveckém sboru učitelstva v Úpici, kde byl činný celkem čtrnáct let.¹⁶⁶

V současnosti se dle dostupných informací schází Pěvecké sdružení pražských učitelů (s kontinuitou od roku 1908), Pěvecké sdružení severočeských učitelů (od roku 1923) či Pěvecké sdružení moravských učitelů, v minulosti spolupracující s Leošem Janáčkem, Bohuslavem Martinů či Bohuslavem Foersterem (založeno roku 1903).¹⁶⁷

2.5.4 Hornická muzika

*„Tam byla ta muzika, ta byla k dispozici kdykoliv,
k čemukoliv, když bylo potřeba“*

S patnáctiletým malosvatoňovickým působením je spojená informace, která se objevuje v každém zdroji o Stanislavu Šidlákovi: „Stává se dirigentem hornické hudby a ochotnického spolku „Karel Čapek“ ve Svatoňovicích.“¹⁶⁸

Strážkovická hornická hudba, která koncertovala v Malých Svatoňovicích i v okolí, byla v regionu ceněná. „Víte co, já si vzpomínám, jak ta vesnice (MS) ohromně kulturně žila. Za prvé tam byla ta muzika, ta byla k dispozici kdykoliv, k čemukoliv, když bylo potřeba. Náš děda to chvíli dirigoval a pak to měl nějaký jiný.“¹⁶⁹

Ve specializované práci o hornické hudbě se dočteme: „Po smrti Františka Žáka se ujal vedení hudby Antonín Nývlt (1936-1938). Po něm se stal dirigentem Stanislav Šidlák, výborný klavírista, který s orchestrem strávil pouhý půlrok. Hornická hudba strážkovická se dostala do krize. Opět se stalo, že výborní muzikanti odcházeli do sousedních kapel. Nebylo snadné sehnat nového dirigenta, protože stávající hudebníci neměli potřebnou

¹⁶⁵ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

¹⁶⁶ FETTERS, Aleš. Šidlák Stanislav PaedDr. c. d.

Životopis Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁶⁷ České sbory. [online] [cit. 12. 4. 2018]. Dostupné online: <http://www.ceskesbory.cz>

¹⁶⁸ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 5.

¹⁶⁹ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

Paní Šidláková pokračuje s příběhem s hornickou hudbou novějšího data: „Já vím, že mně přijeli zahrát do Maršova na Prvního máje, celá hornická kapela. Protože ten pán (kapelník Kult) u mě jednou ležel, tak pak volal, já jsem zrovna sloužila, tak najednou se tam objevili muzikanti a začali hrát. Všichni pacienti v oknech, co se děje. Tak to jsem byla překvapená. A tak to dirigoval ten... Kult se jmenoval!“

kvalifikaci. Kapelník Josef Mach se snažil hudbu udržet na dosavadní úrovni. Brzy však znejistěl a roku 1938 se své kapelnické činnosti vzdal. Vedení hudby převzal Antonín Mach jako kapelník i jako dirigent těsně před druhou světovou válkou. Začátky pro něho byly velmi obtížné. Musel se hodně učit, aby dosáhl potřebného vzdělání.¹⁷⁰

Dle protektorátních plakátů (povinně českých i německých) vidíme, že například na Květnou neděli 29. 3. 1942 zahrála hornická hudba pod Šidlákovou taktovkou koncert v divadelním sále v Malých Svatoňovicích. Na programu byl Dvořákův *Slovanský tanec* č. 8, Vackářovy *Vzpomínky na Zbíroh*, Fučíkův *Pochod gladiátorů*, Smetanovy *Valčíky*, *Naše perly* Ady Šupicha (spjatého s Červeným Kostelcem), různé pochody, operní melodie a směsi národních písní.¹⁷¹

Hornická hudba doprovázela se Šidlákem jako dirigentem rovněž operety, které secvičoval místní ochotnický spolek (viz později).

2.5.5 Kompozice

„Od pouhé reprodukce hudby předchází

však postupně k vůdčí a tvůrčí práci.“

PANTÁTA HÁJEK

Stanislav Šidlák se celý život věnoval hudbě – jeho jméno je spojováno i s tvořivou prací skladatelskou. Ve své muzikografii má i operetu *Pantáta Hájek*, k níž napsal hudbu. Tato hra vznikla podle povídky Boženy Němcové *Dobry člověk*, která je neodmyslitelně spjata s regionem Šidlákova mládí i zbytku života. Babiččino údolí, idylické dějiště Babičky a místo spjaté s dětstvím i návraty a inspirací snad nejznámější české spisovatelky, je jen od Žernova, kde Šidlák bydlíval během svých školních let, vzdálené pouhé dva kilometry. A Červený Kostelec, kdysi jen „Kostelec“, z něhož pochází předloha postavy povídky *Dobry člověk*, forman Hájek, je v těsné blízkosti Žernova i Šidlákovy rodné Rtyně v Podkrkonoší – doslova jen přes kopec. Tóny operety jsou z pera Šidlákova, text pak od rtyňského učitele a divadelníka Břetislava Kavana.

¹⁷⁰ MÁDROVÁ, Martina. *Hornická dechová hudba v oblasti Jestřebích hor*. Brno, 2011. Bakalářská práce, Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Judita Kučerová.

VOLHEJN, Alois. *Dějiny hudby Vodolovské (později hornické Strážkovické)*. Nedat. 64 s. Rukopis uložen v soukromém archivu hudby v Malých Svatoňovicích.

¹⁷¹ Plakát na koncert 29. 3. 1942. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Na „neobyčejně zdařilou a působivou hudbu ke hře“ se vzpomínalo ještě o několik desítek let po uvedení. Dávala se ve Rtyni na Rychtě v divadle v přírodě (což je pro zajímavost mj. místo spojené s počátkem selské rebelie v roce 1776, po kterém dopadli místní a další povstalci „jako sedláci u Chlumce“). Autor Šidlákovy pohřební řeči si považoval za čest, že si v operetě ještě v době, kdy Stanislava Šidláka znal pouze podle jména, mohl sám zahrát. „Jakou radost nám jeho hudba přinesla!“¹⁷² Hra byla evidována v Matici divadelní a Stanislav Šidlák mohl dostávat autorské poplatky (avšak dodávání not měl řešit sám).¹⁷³

S *Pantátou Hájkem* podnikli ochotníci i autor hudby celé turné. „A to si já ještě jako dítě pamatuju, že se s tím jezdilo takzvaně ‚po kolátuře‘. Oni to všechno nacvičili a jezdili kolem po všech vesnicích a větších městečkách. Hráli to vždycky v přírodě, někde u Velkých Svatoňovic. Tak to vím, že jsem tam byla. Dokonce, že se to hrálo na louce. A to všechno se tam dělalo. Prostě co šlo, peníze nebyly, tak všichni si nosili všechno z domova, oblékali se takhle a kulisy jako takové nebyly, to byla příroda. A když byly, byly strašně jednoduché, ale dalo se to nějak dohromady. Tam se s tím dřív nedělaly nějaké takové ohromné věci.“¹⁷⁴

„Rtyňští ochotníci připravili na Velikonoce svému obecenstvu milé překvapení. Odbor. učitel Bř. Kavan upravil pro jeviště dle povídky Dobrý člověk od Bož. Němcové velmi pěknou hru Pantáta Hájek. Přibral do pozměněného děje místní staré rázovité figury a osvěžil je vzpomínkou na spokojené dávné časy. Kavan je zkušený divadelník a uplatňuje se jako autor této hry svým jemným humorem a daří se mu uchovati hru v podkrkonošském svérázu,“¹⁷⁵ píše v divadelní kritice Josef Kašpar. „Těžký úkol svěřili rtyňští ochotníci Šidlákovi z Malých Svatoňovic. Zhudebniti povídku, zachovati jí národní svéráz, vzít se do děje bodrých rtyňských sousedů, to vše kladlo požadavky, jichž se s odhodláním a nečekanou obratností zhostil. Šidlák tu přímo hýří skvělými hudebními nápady, jemnou hudební formou a s ohledem na jeho první pokus zpěvoherní, je to dílo, které každého překvapilo. Bude-li s další píli i vytrvalostí pokračovati, dočkáme se od

¹⁷² Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 7

¹⁷³ Maticе divadelní Stanislavu Šidlákovi. 26. září 1936. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁷⁴ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

¹⁷⁵ KAŠPAR, Josef. Rtyně v Podkrkonoší – „Pantáta Hájek“. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

něho, až nabude potřebných zkušeností v instrumentaci orchestru, skvělých úspěchů.“¹⁷⁶ K samotnému provedení hudby však dodává: „Mnoho pěkných písní (Šumaře aj.) zaniklo po sílu doprovázejícího orchestru, kterému chybělo divadelní zbarvení a jemně podkládané vyrovnané harmonie. Celkové provedení přidržovalo se lidového svérázu, bylo ve sváteční náladě, mělo velký úspěch a zanechalo v obecnstvu srdečný dojem.“¹⁷⁷

O vzniku *Pantáty Hájka* píše po popisu příhod z dětství a malebnosti obce i sám autor hudby: „Byl to světový člověk, forman Hájek, který se svým šejtrochem taženým čtyřmi koňmi dostal se až do Vídně a měsíc co měsíc tam jezdil se svým zbožím z našich továren a přivážel dobré dolnorakouské víno s jinými vzácnými věcmi, zvláště pro mladá selská děvčata, která čekala na jeho příjezd. Mládež ho vítala pokaždé, když Hájek s veselým práskáním bičem zatáčel u malého hřbitova do vesnice. A tak kus toho rtyňského ve mně zůstalo podnes, ale i v minulosti, když jsme dva učitelé – kreslíři Břetislav Kaván a spisovatel a já – sedli si společně k práci na rtyňské téma *Pantáta Hájek*. Vznikla divadelní hra, ke které jsem napsal hudbu se vším příslušenstvím, sóla, dueta, tria, sborové partie, náladovou hudbu a pěkný hudební závěr, teď by se tomu řeklo ‚optimistický závěr‘. Rád jsem na věci pracoval.“¹⁷⁸

DALŠÍ SKLADATELSKÉ POČINY

Sám Stanislav Šidlák o svém skladatelském působení v oblasti kompozice napsal: „Jsem hudebním skladatelem, věnuji se jen vážné hudbě a mým hudebním učitelem a rádcem je Dr. Josef Plavec, kterému posílám svoje skladby k nahlédnutí.“¹⁷⁹

Přidanou hodnotou působení Dívčího pěveckého tria, sboru Vítězslav Novák i dalších souborů, které vedl, bylo, že měly ve svých řadách, respektive ve svém vedení, vlastního skladatele i člověka, který byl schopen aranžovat již existující skladby. Stanislav Šidlák upravil desítky lidových i národních písní, a to pro Dívčí trio, tak i pro sbor – od ženského přes mužský po smíšený. Znamé jsou například písně z Podkrkonoší, které byly

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ ŠIDLÁK, St. Dr. Rtyňské téma. c. d.

¹⁷⁹ Dopis Stanislava Šidláka Ministerstvu školství a osvěty. 18. 6. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

původně sebrané Amálií Kutinovou a dalšími sběrateli.¹⁸⁰ „Zpívá moje úpravy národních písní, které jsou jednou složkou mé tvůrčí práce.“¹⁸¹

Šidlákem upravené národní písničky byly ve své době na lokální úrovni poměrně zpívané. Byl v kontaktu též s Jaroslavem Seifertem kvůli zhudebnování jeho textů. Pracoval na písničkách pro děti (které mladá paní Šidláková také zpívala), ale samostatné koncerty jeho tvorby se nekonaly.¹⁸²

Jeho úpravy písní zaujaly mnohé posluchače svou kreativitou. „Připravuje pro dívčí trio všechny úpravy písní, které byly na krajských soutěžích i v Praze na festivalu velmi pochváleny, někde vzbuzují obdiv smělou harmonisací, která však ponechává národní písní původní melodii a národní charakter. Jako skladatel získal v soutěžích pochvalná uznání.“¹⁸³ Písně, které upravoval, byly většinou regionální, české (lidové i autorské), vzhledem k době také slovanské: „V poslední době pracuje na písních z Podkrkonoší na různé texty zdejších básníků i na úpravách národních písní z Podkrkonoší a na vyzvání polského rozhlasu z Wroclavi i na úpravách polských národních písní. (...) S. Dr. Stanislav Šidlák je jedním z vynikajících hudebníků našeho kraje a dobrým organisátorem hudebního života.“¹⁸⁴

Komponoval i vlastní kantáty a sbory. Hornickému prostředí, které bylo rovněž úzce svázáno s Šidlákovým regionem, pochází kantáta *Hrdý jsem...* na slova Ladislava Rýdla.

Blíže neurčený „Franta z Prahy“ dodával teprve jednadvacetiletému příteli podklady ke zhudebnění. Je vidět, že měl za sebou Stanislav Šidlák praxi v komponování již v polovině 20. let. „Posílám Ti některé texty. *Tango d'amour* máš už zkomponované, a tak posílám k němu slova. *Ping-pong* potřebuje rychlejší takt (však sám víš, jak rychle se teď foxtrot tančí), na *Bostonu* si dej záležet, však víš, jak bývá volný. Možná že ke zkomponování bude se Ti hoditi i přidaná píseň. O *Fatmé* vím, že ji dobře provedeš.“¹⁸⁵ Libretista uvádí, že libreto k opeře zanechal pro nedostatek trpělivosti. Navrhuje

¹⁸⁰ FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra. C. d.

¹⁸¹ Životopis Stanislava Šidláka. c. d.

¹⁸² Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

¹⁸³ Potvrzení Domu osvěty v Trutnově, 1. 9. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Dopis Františka z Prahy Stanislavu Šidlákovi. 4. 11. 1926. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Stanislavovi, aby dali dohromady nějakou revui. „Budeš-li mít v hlavě náměty k obrazům, napiš mi. Tyto písně se nám budou hodit k ní. Můžeš v tvůrčích chvílích psát baletní hudbu. To se Ti odjakživa líbilo. Až to pak dáme dohromady, dáme do novin, že začínáme revui. Onehdy se v novinách po nějaké sháněli. Napiš mi také, co Ti přišlo od filmu. Mně už napsali, že mi napíší, kdy mám přijet a za den plat 20 Kč. (...) bude se filmovat po celé republice. To mne láká, když dráha bude na jejich útraty a uvidíš trochu kraje.“ Vypadá to, že v mládí neinklinoval skladatel pouze k hudbě národní či vážné a s přáteli se věnovali různým žánrům. Na komponování měl po ukončení školy i na počátku roku 1926 Stanislav více času, protože čekal na umístění do svého prvního učitelského místa.

Šidlák informoval o zhudebnění autory textů: „Zhudebnil jsem Váš překlad *Skřínku*, báseň, která se mi tak líbila, konečně *Ukolébavku (Cikán mívá černé oči)* a jednou se pokusím i o zhudebnění básně *Maminčino zátiší*.“¹⁸⁶ Poté, co Šidlák přiznává, že mu během doktorského studia nezbývá čas na kompozici, „Mistrovi“ praví: „Vaše básně jsou tak zpěvné a hudební a krásně se s textem pracuje. Právě zpěvnost a hudebnost některým básníkům chybí. Dnes večer jsem poslouchal rozhovor mezi básníky a skladateli o textu písně pro lid. Byly čteny texty skutečně nehudební. Oč snadnější je práce s plynulým veršem, vyjadřujícím krásnou řečí skutečný život, než tak nehudebními verši. Skladatel Kapr to velmi pěkně řekl a konečně i Vačkář.“¹⁸⁷ Vyjadřuje také původní úmysl, že v minulosti chtěl složit pochod mládeže nebo píseň mládeže, případně píseň pro lid, avšak nenalezl vhodný text.

Mezi jeho závažné vokální skladby se řadí mužské sbory na slova Šrámkových básní *Kámen* a *Maminčin pohřeb*, napsané k první Šrámkově Sobotce v roce 1957.¹⁸⁸ Spojnicí se Šrámkovou Sobotkou byl patrně profesor Václav Hejn (* 26. září 1898 v Sobotce, + 18. prosince 1974 tamtéž), který byl tamní rodák a s poetou Fráňou Šrámkem se ještě znával, válečná léta trávil v koncentračním táboře a po únorovém komunistickém puči jako ředitel nekomunista (jako koncentračník ne vyhozen, jen) přeložen do Trutnova. Se Šidlákovými se on i jeho žena Marie, rovněž pedagožka, stýkali. Od roku 1960 pobývali v penzi v Sobotce, přímo ve Šrámkově domě. „Ten po básníkově smrti jeho životní družka koupila a zřídila tam nevelké muzeum s básníkovým archivem. O ten se pak Hejnovi pečlivě starali, spoluorganizovali festivaly Šrámkova Sobotka, podíleli se na

¹⁸⁶ Dopis Stanislava Šidláka Mistrovi. 20. 2. 1949. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra. c. d.

vydávání Zpravodaje Šrámkovy Sobotky, časopisu, pro který získávali příspěvky i od nejvýznamnějších literárních vědců. Ročníky redigované Václavem Hejnem a pak jeho paní, prof. Marií Hejnovou, patří k významným literárním periodikům.“¹⁸⁹ Právě díky příteli Hejnovi byl Šidlák požádán o zhudebnění textů básní. *Maminčin pohřeb* je vyjádřením krásného vztahu k matce, za kterou autor pravidelně – i jako slavný básník – jezdíval na prázdniny. Naposled svou rodnou Sobotku navštívil právě na jejím pohřbu – v době soumraku před druhou světovou válkou – v roce 1938.¹⁹⁰

Skládal též pro potřeby města. Známa je jeho „Znělka“ pro místní rozhlas Trutnov z roku 1947. Znělka se však již dnes o více než sedmdesát let později nepoužívá – sloužila pro tehdejší účely „rozhlasu po drátě“.

Později v roce 1959 napsal pochod věnovaný k 700. výročí založení Trutnova s názvem „Za radostnou budoucnost“.¹⁹¹

Své skladby posílal k nastudování i ke konzultaci doktoru Plavcovi. Ten mu např. píše: „K Tvým sborům bych chtěl jen konstatovat, že je na nich patrný velký pokrok od Tvých dřívějších, které jsem prohlížel. Pouštíš se do moderních harmonií a modulací, vcelku dobře deklamuješ a také umíš pro hlasy dobře skladbu posadit. Zkušenosti sborového zpěváka a sbormistra jsou na všem patrné. Tak jen se neden odradit a pokračuj, nyní budeš mít na to i více času. Přeji Ti stále zdraví a pohodu, a aby se Ti myšlenky jen hrnuly.“¹⁹² Je vidět, že o zdokonalení a zpěvnou vazbu žádal Stanislav Šidlák ještě jako téměř sedmdesátiletý penzista.

O svých skladatelských inspiracích nemluvil. Jeho dcera se domnívá, že zásadní bylo, že ještě ve 20. století držel linii tradiční, klasické hudby – inspirací mu byli zejm. novodobí čeští klasici. Psal kantáty i větší orchestrální kusy. Mluvit o tatínkovi jako o velkém skladateli se však paní Eva zdráhá, jeho význam tkvěl v lokálním prostředí, v jeho

¹⁸⁹ FETTERS, Aleš. *Václav Hejn*. [online] [cit. 12. 6. 2018]. Dostupné z: https://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/488.pdf

¹⁹⁰ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

¹⁹¹ ŠNAJDAR, Hynek. *Muzika byla pro tatínka nejvíce, řekla dcera držitele Kulturní ceny města*. c. d.

¹⁹² Dopis Josefa Plavce Stanislavu Šidlákoví. 14. 1. 1974. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁹² Tamtéž.

zájmu o hudbu a o okolí, ve kterém se pohyboval, které oživoval. Skladbě se nikdy nevěnoval profesionálně, celoživotně.¹⁹³

Samotný Stanislav Šidlák své skladatelské aktivity průběžně v roce 1957 shrnuje následovně: „Sborový zpěv mě nadchl. Proto také převážná většina mých skladeb jsou skladby sborové, i když jsem napsal písně pro sólový zpěv a klavír nebo pro sólový nástroj a klavír a 3 kantáty, z nichž poslední uvádím ve svém soutěžním sborníku.“¹⁹⁴ Samotný sborník se nám však do rukou nedostal. „Malá část mých skladeb jsou skladby orchestrální. Na počátku své skladatelské činnosti jsem napsal hudbu k lidové hře se zpěvy na text Břetislava Kavana podle povídky Bož. Němcové ‚Dobrý člověk‘, který byla nazvána ‚Pantáta Hájek‘. Obsahem hry je děj odehrávající se v mém rodišti. Píši skladby pro mužský, ženský a smíšený sbor na slova různých básníků i upravuji naše národní písně i písně jiných národů. Poslední dobou upravuji písně pro Dívčí pěvecké trio DO z Trutnova. K oslavám Fráni Šrámka v červenci v Sobotce 1957 jsem napsal mužský sbor na Mistrova slova ‚Maminčin pohřeb‘, který je i s další písní Mistrovou uveden ve sborníku. Rovněž tak uvádím některé úpravy národních písní. Jako ukázkou původní práce z Podkrkonoší uvádím píseň ‚Žalý‘ na slova místního básníka prof. Václava Hejna pro dívčí trio. Velký úspěch měla vždy sovětská píseň v mé úpravě pro smíšený sbor ‚Volha – Don‘. Je uvedena ve sborníku. Rovněž z našeho prostředí je kantáta ‚Hrdý jsem...‘ na slova místního básníka prof. Lad. Rýdla.“¹⁹⁵

Za věnované skladby děkují doktoru Šidlákovi zástupci Lašského pěveckého sboru. Ohledně něho a Šidlákovy snahy přijet nahrávat do Českého rozhlasu do Slezska nacházíme jména jako Karel Kolačka, Josef a Adolf Kolčářovi (první jmenovaný hudební režisér).¹⁹⁶ Výrok „Zatím Vám dovoluji si srdečně poděkovat za obě skladby, které budou mít pro nás jistý přínos už po stránce pojetí harmonie,“¹⁹⁷ střídá „vyjádření hluboké vděčnosti s poděkováním všech členů našeho LPS za Vaše milé a velmi pěkně komponované skladby.“¹⁹⁸

¹⁹³ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

¹⁹⁴ Zpráva o činnosti. 28. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Dopis Ad. Kolčáře Stanislavu Šidlákovi, 25. 8. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Tamtéž.

Dirigent Ad. Kolčář, vděčný za úpravy písní, doporučuje Šidlákovi slezského libretistu Bohumila Pavloka z Řepiště u Frýdku, svého spolužáka, „který tvoří opravdu umělecky a od něhož Vám posílám využívaje tak dopisu, pár ‚lidových‘ básniček. On sám je více následovatel Březinovské éry, o čemž svědčí jeho dřívější publikovaná poesie v nádherných vydáních. Něco z dřívějších veršů použili již skladatelé jako Kříčka apod. A protože u něho jeví se mnohdy zvlášť již sama hudebnost veršů, po kterých dnes se tolik volá, myslím si, že nemáte-li textu, mohl byste něčeho použít.“¹⁹⁹

2.5.6 Ocenění, úspěchy

„Muzika byla pro tatínka nejvíce“

Mezi velké úspěchy Stanislava Šidláka jako dirigenta, skladatele, pedagoga či sbormistra patří jistě veškerá ocenění, která dostalo Dívčí pěvecké trio, které se s jeho repertoárem i vedením poměrně proslavilo. Mezi první úspěchy řadí lidé při ohlížení na jeho život první cenu v krajské soutěži Lidové umělecké tvořivosti.²⁰⁰

Z jeho souborů mělo největší úspěch (co se týče ocenění) právě jeho Trio: „Vytvořil jsem Dívčí pěvecké trio Domu osvěty v Trutnově, s nímž pravidelně zkouším. Na festivalu LZUT v Praze 1955 získalo I. Cenu a zlatou medaili ministerstva kultury. V krajské soutěži LUT 1956 získalo ‚Diplom vítěze‘ v kategorii technicky vyspělých souborů. V oboru uměleckých pěveckých souborů komorních. Zúčastnilo se rovněž soutěže ROH v Hronově.“²⁰¹

Oceněním pro každého učitele je jistě i poděkování žáků a tříd.²⁰² I ty nalézáme v archivu společně s gratulacemi ke státním zkouškám apod.

Roku 1967 dostal Čestné uznání za dlouholetou aktivní práci v zájmové umělecké tvořivosti.²⁰³ Sbor Vítězslav Novák získal v soutěži LUT – závodů lehkého strojírenství – 1. cenu ve sborovém zpěvu v krajské soutěži.²⁰⁴

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 6.

²⁰¹ Zpráva o činnosti. 28. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁰² Např. Poděkování 8. A Stanislavu Šidlákovi. Červen 1966. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁰³ Čestné uznání. 15. 4. 1967 Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁰⁴ Životopis Stanislava Šidláka. c. d.

Odbor školství a kultury rady Krajského národního výboru a Krajský pedagogický ústav v Hradci Králové udělily 1. února roku 1960 doktoru Stanislavu Šidlákovi pochvalné uznání za práci „Dítě a hudba“, „Vnímání hudby u školních dětí“, která byla kladně hodnocena v V. ročníku KPČ v Hradci Králové.²⁰⁵

Pokud jeho jméno mezi trutnovskými za poslední roky zapadlo, vzpomínka na něj a na jeho přínos obci i celému Trutnovsku byly oživeny v květnu roku 2017. V obřadní síni Staré radnice v Trutnově byla udělena Kulturní cena Trutnova za rok 2016, a to poprvé v historii „In memoriam“, pedagogovi a skladateli Stanislavu Šidlákovi za „významný rozvoj regionální kultury po roce 1946“. Toto ocenění z rukou starosty Ivana Adamce převzala dcera Eva Šidláková, která uvedla: „Jsem velmi potěšena, že tatínek dostal tak výbornou cenu. Škoda, že se toho nedočkal, byl by velice rád. Pro muziku tady udělal moc a celý život byla pro něj muzika to nejdůležitější, samozřejmě kromě rodiny. Určitě by ho to potěšilo.“²⁰⁶ Takovéto kulturní ceny města Trutnova osobnostem a kulturním spolkům, jenž významným způsobem ovlivňují veřejné dění či mají výraznou zásluhu na propagaci Trutnova v celostátním nebo mezinárodním měřítku, jsou udělovány od roku 1992. Po Václavu Havlovi, skladateli Zdeňkovi Trnkovi, kronikáři Antonínu Justovi, Klubu vojenské historie, souborech Chorea Corcontica či Musica Antiqua a dalších je tak pedagog a skladatel Stanislav Šidlák devětadvacátým držitelem této ceny v její čtyřadvacetileté historii.²⁰⁷

²⁰⁵ Pochvalné uznání. 1. 2. 1960. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁰⁶ ŠNAJDAR, Hynek. *Muzika byla pro tatínka nejvíce, řekla dcera držitele Kulturní ceny města*. c. d.

²⁰⁷ Tamtéž.

2.6 Organizátor kultury, vlastenecké aktivity, další hudební i mimohudební spolky

*„Tatínek patřil k těm učitelům,
kteří měli velký přesah mimo svoji odbornost.“*

2.6.1 Činnost organizační, poradní a porotní

„Řadu let nejen odborným, ale i velmi ochotným dobrovolným pracovníkem“

Stanislav Šidlák nebyl pouze pedagog, skladatel a dirigent. „Jako předseda kabinetu HV při OPS v Trutnově stává se významným činitelem, ale zejména vlivným organizátorem hudebního života v okrese, kterému vděčí za radu a pomoc nejen učitel a soubor.“²⁰⁸ Patřil rovněž k zakladatelům Klubu přátel umění v Trutnově.²⁰⁹

Ještě v Malých Svatoňovicích Stanislav Šidlák zastával různé funkce: „Učitelstvo mne zvolilo do okresní rady učitelské, okresního pedagogického sboru a jsem zástupcem učitelstva v okresním školním výboru. Já osobně si pokládám za čest, že mohu zastupovat učitelstvo a cením si jeho důvěry.“²¹⁰

O své organizační činnosti se zmiňuje ve výčtu svých aktivit samotný Šidlák v roce 1957: „Jsem předsedou kabinetu hudební výchovy OPS, členem koordinačního výboru LUT, členem krajské a okresní poroty pro sborový zpěv v LUT, členem rady DO v Trutnově, vedu kursy hudební výchovy pro učitelstvo zdejšího okresu.“²¹¹

Velice zajímavou sondou, která shrnuje běžné organizační působení Stanislava Šidláka na Trutnovsku i mimo ně, je následující přehled jeho činnosti, sepsaný okresním národním výborem 1. září 1956: „Potvrzujeme, že soudruh Dr. Stanislav Šidlák, učitel jedenáctiletky v Trutnově, je již řadu let nejen odborným, ale i velmi ochotným dobrovolným pracovníkem na úseku LUT v rámci našeho okresu i mimo rámec okresu. Na důkaz tohoto tvrzení uvádíme: A) je stálým a velmi platným členem Okresního koordinačního orgánu pro řízení veškeré činnosti LUT, neboť plánované schůzky pravidelně navštěvuje a přispívá zásadními diskusními příspěvky; B) je předsedou okresního poradního sboru pro zpěv; v této funkci zajížděl i několikrát mezi příslušníky

²⁰⁸ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 5.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Dopis Stanislava Šidláka Josefu Kábrtovi, prokuristovi SBS, předsedovi místní školní rady. 12. 3. 1946. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²¹¹ Zpráva o činnosti. 28. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

mládežnických brigád na pěti farmách ČSSS v Trutnově, kde organisoval lepší využití hudby a zpěvu samotnými mládežníky; C) je členem okresní a krajské poroty pro sborový zpěv, sólový zpěv, sólové nástroje; práce obou porot se v posledních dvou letech velmi účinně zúčastňoval; (D – Vítězslav Novák, E – Trio)²¹² F) je dobrým pomocníkem při organisování dětské LUT na školách našeho okresu na úseku hudby a zpěvu; G) je dobrým rádcem, ale i výkonným pomocníkem na úseku hudby a zpěvu mezi některými většími divadelními soubory při nácviu divadelních her se zpěvy, jako dirigent hudebního souboru (ZK ROH dolu Zdeněk Nejedlý v Malých a Velkých Svatoňovicích). Celková činnost soudruhu Dr. Stanislava Šidláka nám pomohla na úseku LUT odstranit mnohé zásadní nedostatky a je plnou zárukou dalšího zkvalitnění činnosti uvedeného úseku našeho okresu.²¹³

Na další z organizačních aktivit vzpomíná o generaci mladší Aleš Fetters, dlouholetý pedagog na Náchodsku a Trutnovsku. Nejprve na jeho angažovanost v organizaci čapkovských slavností v rodišti Karla Čapka, kde Šidlák působil jako řídící. Později také na účast a doprovod dětí z okresu na celostátních slavnostech v Praze. „Já jsem se s ním poprvé setkal, to ještě učil v Malých Svatoňovicích. Ještě v šestačtyřicátém tam učil. To byly ještě čapkovské slavnosti, o které se staral. Byl také jeden z těch organizátorů. Já jsem tam jako malý skautík byl, to mně bylo třináct. A v tom roce 1946 dělali takovou akci pro děti. Vybrali z každého okresu, myslím, čtyři nebo pět dětí a jeli jsme do Prahy a údajně nás měl přijmout prezident Beneš. To byl nějaký *Týden dětské radosti*, tak se to jmenovalo. Takže jsme byli v Praze, tam nás rozdělili každého do nějaké rodiny a pan učitel Šidlák nám dělal takového vedoucího pro těch pět z trutnovského okresu. Takže tam jsem ho tenkrát poznal při těch slavnostech. (...) Tam se o nás staral. V ten den, kdy jsme měli mít to přijetí, když nás spousta děcek z celé republiky šlo takhle

²¹² „D) již několik let je vedoucím pěveckého souboru ‚V. Novák‘ ZK ROH n. p. Křížík v Trutnově; pod jeho vedením dosáhl soubor pěkných úspěchů, účinkoval na mnoha pracovištích v okrese i mimo okres, několikrát se umístil velmi čestně na okresních přehlídkách; E) je zakladatelem a uměleckým vedoucím Tria Domu osvěty v Trutnově, které dosáhlo na loňské celostátní přehlídce v Praze v oboru komorního zpěvu I. ceny (získalo zlatou medaili), letos získalo I. cenu v krajské soutěži, uskutečnilo velký počet vystoupení na různých pracovištích i při různých příležitostech (v rámci celého kraje, většinou zdarma); za tuto práci získalo několik čestných uznání“

Potvrzení Okresního národního výboru v Trutnově, 1. 9. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²¹³ Potvrzení Okresního národního výboru v Trutnově, 1. 9. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

za sebou, tak nám řekli, že pan prezident není v pořádku, nebo já už nevím, co řekli, prostě že nemá čas, takže nás přijme pan ministr školství Nejedlý. Takže mi podal ruku ,dědek Nejedlej‘,“ směje se čerstvý pětáosmdesátník s tím, že každý směl prohodit, když na něj přišla řada, s ministrem nějakou větu. Trináctiletý Aleš zmínil Úpici a ministr vzpomněl Jiráskův kraj, který zná. „Takže to je to první setkání s panem učitelem Šidlákem. Já jsem pak študoval na trutnovském gymnasiu, a to jsem chodil třeba zpívat do studentského sboru, kdežto pan učitel Šidlák dělal takový ten pěvecký sbor dospělých.“

„Kolik učitelů však s vděčností vzpomíná i na kulturní úterky v Zálesí (Batňovicích), které náš Standa tak aktivně, obratně připravoval a organizoval!“²¹⁴ Tak se vzpomíná na další z kantorových aktivit, které stmelovaly lidi, kteří měli blízko k hudbě. Jak autor pohřebního textu pokračuje, jednalo se o přátelská kulturní posezení, „muzicírováním které sbližuje lidi“, jak Stanislav Šidlák prý říkal. Bylo při nich veselo – „vždyť Standa vtipu rozuměl a dovedl se smát i radovat“.²¹⁵

Na hudbě zasvěcené večery vzpomíná i jeho dcera, která hovoří spíše o trutnovském působení: „Oni tady měli hudební středy a hudební čtvrtky. Je dávala dohromady hudební škola.“²¹⁶ Zmiňuje se o tom, jak se pár lidí s láskou k muzice sešlo a začalo organizovat obdobné aktivity. Zvali do oblasti množství rozličných umělců. Asi čtyřikrát do roka organizovali koncerty. Později se v okresním městě zorganizoval i *Trutnovský podzim*. Jednalo se vždy o klasickou hudbu, moderní kusy se v Šidlákově době v jeho okruhu na hudební scéně příliš neprovozovaly.

Kdo Hudební slavnosti komorní hudby alias Trutnovský podzim v letech 1981–1984 jako účinkující navštívil, shrnuje samostatná brožura. Vystupovali zde i interpreti ze zahraničí (Japonsko, Švýcarsko, SSSR) a mezi jmény lokálními nalézáme např. klarinetistu Felixe

A. Slováčka, pěvkyni René Nachtigallovou a klavíristku Mirku Pokornou v doprovodu orchestru Pražští komorní sólisté pod vedením Libora Peška a řadu dalších národních nebo zasloužilých umělců.²¹⁷

²¹⁴ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 7

²¹⁵ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 8

²¹⁶ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

²¹⁷ Seznam účinkujících, 1984. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Jako kulturní pracovník akce nejen organizoval, hrál nebo zpíval na nich, ale prý také recitoval.²¹⁸

Stanislav Šidlák je během svého života také členem soutěžních porot a komisí, ve kterých zasedá dle slov současníků díky svému talentu a zkušenostem, které jsou pro vykonávání těchto funkcí vítány.²¹⁹

Několik míst v literatuře zmiňuje také jeho činnost v řízení různých žákovských sborů na školách a v obcích, kde učil. Např. A. Fetters zmiňuje: „Působil jako sbormistr dětských pěveckých sborů na školách, v nichž působil (Úpice, Malé Svatoňovice).“^{220 1} Jinde je napsáno: „Zpíval s dětmi na každé ze škol, v nichž učil.“²²¹

Jeho největší přínos je spatřován právě v povznášení původního sudetského území po druhé světové válce. Tato záslužná činnost vyžadovala trpělivost a nasazení. Pedagog a rodák z Trutnovska zmiňuje, že z Trutnova bylo třeba znovu něco udělat, což se nakonec povedlo, že to chvíli to trvalo, že ty první poválečné roky byly divoké. A že Stanislav Šidlák tam skutečně udělal kus práce pro konsolidaci – aby se Trutnov stal kulturním městem, Trutnov, který byl velký, avšak první roky po válce působil pustě. Bylo třeba tam znovu nastartovat kulturu a veškerý společenský život. Toho se chopili kromě Šidláka kantoři jako profesor Procházka, který byl zaměřený na literaturu. „Udělal tam velký kus práce, aby se z Trutnova, z toho poválečného zmatku, aby se vše konsolidovalo do solidního kulturního města, což se povedlo. Po této stránce – toho pěveckého sboru a té muziky – to byla zásluha Šidláková, plus tedy několika dalších. Díky těm kantorům, profesorům gymnázia a dalších škol se to postupně trošku zkulturnilo.“²²² Dodává navíc, že mnoho lidí se „vezlo na vlně nacismu i komunismu“. Vedle nich museli fungovat obyčejní lidé, kteří pilně pracovali. A mezi ty Šidlák patřil.

²¹⁸ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

²¹⁹ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 5

²²⁰ FETTER, Aleš. Šidlák Stanislav PaedDr. c. d.

²²¹ AS. Rukopis článku k 85. narozeninám Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²²² Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

2.6.2 Ochtotnický divadelní soubor Karel Čapek v Malých Svatoňovicích

Soubor, který inspiroval festival Jiráskův Hronov

Jako správní prvorepublikoví vlastenci v kulturním pohraničním regionu se Stanislav Šidlák i jeho žena se angažovali aktivně v ochotnickém divadelním spolku, a to v různých organizačních funkcích, jako herci, Stanislav i jako jednatel, režisér i vedoucí hudby (např. dirigent smyčcového orchestru). „Byl jsem dirigentem a aktivním členem býv. ochotnického spolku Karel Čapek v Malých Svatoňovicích po celých 15 let mého působení v tomto městě.“²²³

Vznik divadelních aktivit v Malých Svatoňovicích datujeme do 1852 a 1875. Pokud to srovnáme s okolím, tak například v Náchodě, městě mnohem větším a sídle vrchnosti, byl ochotnický spolek Tyl založen až v roce 1888. Ochtotnické divadlo poskytovalo v druhé polovině 19. století seberealizaci nejen aktivním mužům, ale také ženám.²²⁴

A ačkoliv se jednalo o spolek poměrně malý (v době meziválečné – tedy i Šidlákově – měl spolek kolem třech desítek členů), byl dosti aktivní.²²⁵ Z dřívějšího období můžeme zmínit: „Vždyť jen v roce otevření Národního divadla v Praze bylo sehráno v Malých Svatoňovicích, na samém okraji země, neuvěřitelných 12 premiér, k tomu ještě tři pohádky pro děti.“²²⁶

Jiří Orsák, současný činovník (bohužel již stagnujících) svatoňovických ochotníků, navíc hrdě zmiňuje, že se v obci pořádaly již v roce 1922 tzv. *První herecké závody Jiráskova okrsku Ústřední matice divadelních ochotníků československých*, na kterých se prezentovalo dvacet ochotnických spolků – bylo to ještě dříve, než nedaleko začala existovat pověstná přehlídka a soutěž, všem známá pod názvem *Jiráskův Hronov*, která vznikla roku 1931 a nyní je dokonce považována za „nejstarší festival amatérského divadla na světě.“ Jiří Orsák však informuje, že podle dokumentů, které vlastní, kořeny tradice této každoroční události nezpochybnitelně sahají právě do Svatoňovic.²²⁷

²²³ Životopis Stanislava Šidláka. c. d.

²²⁴ ŠTĚPÁNOVÁ, Marie. *Ferdinand Kafka (1841-1926). Dobová osvětově-vzdělávací činnost v regionu*. Praha, 2012. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Věra BROŽOVÁ (Anna Stejskalová in memoriam).

²²⁵ KAFKA, Jan. Ochtotnické divadlo ve Rtyni v Podkrkonoší. In *Ročenka státního okresního archivu v Trutnově 2003–2004*. Trutnov: Státní okresní archiv Trutnov, 2006, s. 169.

²²⁶ ŠTĚPÁNOVÁ, Marie. *Ferdinand Kafka (1841-1926)*. c. d.

²²⁷ Tamtéž.

Jméno Stanislava Šidláka se tyčí po boku režiséra na plakátě hry *Kolíne, Kolíne (Hra ze života Karla Kmocha)*, která byla uvedena v neděli 4. 8. (zřejmě 1940).²²⁸ Velký úspěch měla krom *Perel panny Sefarinky* i dle Svatoňovičanky Miloslavy Kafkové i hra *První parta*, na které si divadelníci pro její organizační a technickou náročnost zakládali. Ta se odehrávala ve velice rafinovaných kulisách z hornického prostředí. Do stísněného prostoru jeviště divadelníci dostali pro autentičnost i tzv. hunt (hornický vozík).

Stanislav Šidlák zpíval také operní roli z Blodkovy opery *V studni*. Představoval zde Vojtěcha.

ROZHLASOVÉ PÁSMO:

V archivu nacházíme také doklad o vzniku *Rozhlasového pásma z okolí Malých Svatoňovic*, k němuž Stanislav Šidlák napsal scénickou hudbu. Jmenuje se *Zahrada mládí Karla Čapka*, napsal ji Josef Kašpar a jejím cílem bylo: „Podkrkonošská obec Malé Svatoňovice hlásí se o právo sourodáků seznámiti českou veřejnost s okolím, k němuž se spisovatel dr. Karel Čapek i při své světovosti rád vracíval.“²²⁹ Svého rodáka i rodnou obec lokální patrioti oslavili obsazením: hlasatel ve funkci průvodce, starosta Malých Svatoňovic, předseda Kruhu přátel Karla Čapka, turista z Prahy, návštěvník, ctitel Karla Čapka, mladá dáma, paní, která znala Karla Čapka, sousedka trochu povídavá, havíř svatoňovický, divadelní ochotník, kostelník u Studánky, ministran, lázeňský. Děj v době letní.

2.6.3 Bratři Čapkové

S Čapky, kteří byli rodáci ze stejného kraje jako Stanislav Šidlák, se jeho život neustále proplétal. V této kapitole budou zdůrazněny tři drobné momenty.

SPOLEČNÝ KRAJ, SPOLEČNÉ PŘÍBUZENSTVO

Karel Čapek se narodil roku 1890 v Malých Svatoňovicích. Jeho bratr Josef v Hronově, rodina žila v Úpici. Jejich odkaz je tedy v regionu neustále živý. Po Čapcích je pojmenována řada institucí, na náměstí v Malých Svatoňovicích stojí sousoší slavných českých bratří, na náměstí je čapkovské muzeum.

²²⁸ Plakát hry *Kolíne, Kolíne*, 4. 8. (zřejmě 1940). Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Pro zajímavost: Lorence, osobního myslivce, zde ztvárnil děd autorky tohoto textu, malosvatoňovický rodák Miroslav Kafka.

²²⁹ *Zahrada mládí*. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Sestra pana doktora Čapka, otce slavného Karla a Josefa, se vdala do rodiny Joudalů. Ti byli příbuznými Stanislava Šidláka. Jeho maminka byla přesněji druhou sestřenicí starého pana Čapka. Rodina se tohoto faktu dopátrala až při shánění životopisu, přičemž si až zpětně uvědomovala, že k Šidlákovým pan doktor Čapek v dětství chodíval, když bydlívali v rodné Rtyni v Podkrkonoší: „Vím, že babička o tom říkala, to já si pamatuji, že pan doktor Čapek chodil do Rtyně k babičce. Chodil k dětem, když byly nemocné.“²³⁰ Styky s bratry-umělci, kteří žili převážně v Praze, však rodina neměla. Až úsměvně dnes vyznívají všelike žabomyší rozepře statkářů z obou vzdáleně spřízněných rodů, kteří spolu na Žernově sousedili.

STEJNÝ DOMOV

Stejně jako dříve rodina Čapků, bydlela rodina Šidláková ve 30. a 40. letech 20. století v obecním domě na náměstí, který nese nápis: Městské lázně, kde se Karel Čapek narodil. Prožili zde období, kdy celý národ (a sám Čapek velmi tragicky) prožíval mnichovskou zradu, žili zde v době Čapkovy smrti, zachovávali tu společně s ochotníky a dalšími spolky Čapkův odkaz, a to hraním jeho her, organizováním čapkovských slavností apod.

SPOLEČNOST BRATŘÍ ČAPKŮ

Stanislav Šidlák patřil k zakládajícím členům Společnosti bratří Čapků. Jeho dcera Eva šla ve šlépějích otce a stala se dlouholetou předsedkyní trutnovské organizace, kde je doposud nesmírně aktivní.²³¹ O začátcích i fungování praví: „I tady musím začít u tatínka, který byl jedním ze zakládajících členů pobočky Společnosti bratří Čapků v Malých Svatoňovicích. Na jedné schůzi v Malých Svatoňovicích jsem s tatínkem byla a napadlo mě založit něco i v Trutnově. Domluvilo se nás na tom asi pět lidí z Úpice a Trutnova. Založili jsme Klub bratří Čapků a já byla šestnáct let jeho předsedkyní. Začátek byl dost složitý. Čapek nebyl příliš v oblibě, jeho *Proč nejsem komunistou* bylo pro tehdejší vládnoucí garnituru jednou z mnoha příčin. Zmíněná Čapkova esej stojí za přečtení, má platnost i dnes a je dostupná na internetu. Čapek ji napsal v roce 1924 a svědčí o Čapkově moudrosti a schopnosti rozklíčovat dějinné události. S rozjetím a ukotvením KBCČ mně pomohl z tehdejšího Domu kultury v Trutnově bývalý ředitel pan Hetflejš. V klubu se pořádaly také přednášky známých osobností. Dokonce přednášeli i František Nepil nebo

²³⁰ Rozhovor s Evou Šidlákovou. c. d.

²³¹ ŠNAJDAR, Hynek. *Muzika byla pro tatínka nejvíce, řekla dcera držitele Kulturní ceny města*. c. d.

Ilja Hurník, promítaly se filmy, jezdili jsme na zájezdy, všechna činnost se točila kolem Čapkovy rodiny, v tom pokračujeme i nadále.“²³²

²³² VOJÁČEK, Jan – VOJÁČEK, Štěpán. *Povídání o člověku s Evou Šidlákovou*. c. d.

2.7 Kontakt se skladateli a spisovateli, spolupráce s profesionály

2.7.1 Korespondence s Josefem Bohuslavem Foersterem

„Raduji se z Vašeho úspěchu!“

„Prostudujte znovu vážně nauku o harmonii“

Regionální skladatel hledal rady u renomovaného experta v oboru: Josefa Bohuslava Foerstera. Mezi sbory byl Foerster velice oblíben a právě vokální skladby vytvářel nejvíce (okolo stovky). Jimi proslul nejvíce.

J. B. Foerster byl v době, kdy dochované dopisy adresované Šidlákovi vznikaly (leden 1944 – červenec 1947), na sklonku svého téměř stoletého života. Poznámky k dílu se vyvíjely následovně: „Prohlédl jsem Váš sbor a mohu Vám pouze radit, abyste chcete-li něčeho vážného dosíci, nejprve důkladně studoval hudební teorii. Uložil jste si (?)²³³ úlohu, jež by žádala mistrovské ruky, bylo by lépe začít skromně bez velikého aparátu; umělec, skutečný umělec je žákem až do své smrti.“²³⁴ Brzy poté Šidlákovi píše: „Nikdy bych neradil, abyste ustal v práci. Máte živou obrazivost a cit, tedy hlavní podmínky, jde jen o podepření vlohy studiem teoretickým. Abyste mohl bezpečně a s jistotou pracovat, je naprosto nutné.“²³⁵

Velmi detailní kritický rozbor získal Stanislav Šidlák, který se chtěl zdokonalovat a šel s kůží na trh k velikánovi, po zaslání své *Úkolébavky*. Skladatel k němu přistupuje podobně zkušeně, metodicky jako dříve ke svým studentům. Nejprve reaguje na text a vhodnost obsazení sboru, později na zhudebnění libreta. „Vážený, milý pane, prohlédl jsem Vaši ukolébavku a nyní ji proberu s Vámi, jako jsem činil se svými žáky. Doufám, že Vám tím nejlépe posloužím a projevíím svůj zájem. Nejprve báseň. Rozhodně se nehodí pro mužský sbor, ukolébavku musíme nechat zpívat maminkám. Zvolil jste muže, není to nemožno. Jdeme k zhudebnění. První dva takty jsou dobré, ale zastavuji se nad opakováním, je hudebně zeslabeno čtvrtým taktem, jehož melodická linie se sklání, kdežto (viz 2. takt) poprvé byla správně zdvižena. Následek? Zeslabený účinek tam, kde jsme zamýšleli zesílit, má-li mít opakování, tedy důraz, smysl a oprávnění. V pátém taktu dal

²³³ Slovo nelze rozluštit

²³⁴ Dopis Josefa Bohuslava Foerstera Stanislavu Šidlákovi. 21. 1. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²³⁵ Dopis Josefa Bohuslava Foerstera Stanislavu Šidlákovi. 1. 3. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

bych I. basu na první osminu e (místo cis), je zvučnější. V taktu sedmém vadí zdvojení septimy (c) na první době (místo c dát I. basu e).“²³⁶

Stanislav Šidlák dostává praktické rady téměř ke každému taktu, zároveň i celkové hodnocení ke kompozici: „Skladba je skutečně ‚skládána‘, ne cítěna, ani logicky postavena. Radil bych Vám, abyste si napsal skládaje nejdříve melodickou linii, tedy jeden vedoucí hlas, a poté harmonizoval. Veliký Ant. Dvořák takto komponoval i věci orchestrální, stejně poučné jsou i spisy Smetanovy. Konečně: není jiné cesty, prostudujte znovu vážně nauku o harmonii.“²³⁷

Z dopisů je zřejmé, že si oba hudebníci vybudovali přátelský vztah. „Vám a Vaší milé paní choti vroucí pozdrav a dík. Jste lidé srdce, lidé uměleckého založení, to dokazují Vaše skutky. Věřte, že jsou popsány v knize ‚in quo totum continentuo‘, v níž je vše obsaženo.“²³⁸

Navzájem se informovali o svých úspěších, zdraví, dokonce i rodinných trápeních. Radují se i ze zdarů druhého: „Raduji se z Vašeho úspěchu, vidím v něm potvrzení, že pracujete; přijal-li sbor dr. Plavec, můžete být jist, že je dobrý. Plavec je dobrý člověk, ale ve věcech umění nesmlouvavý. Dík za vzpomínku. (...) Má paní leží, domovnice leží a já vstal dnes ráno indisponován, chřipka, neb nastuzení, (?) májový je velmi nevlídný.“²³⁹

Muži se navzájem informovali o svých životních peripetiích. Po konci války (a tedy i po ukončení totálního nasazení) obdržel v listu Stanislav Šidlák tato slova. Jsou opět dokladem vřelého vztahu obou mužů a jejich rodin. „Váš list dojal mne svou srdečností a odpovídám ihned, stejně jako Vy užíváte nedělního klidu. Soudím asi právem, že se mnoho

²³⁶ Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 14. 6. (rok neznámý). Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

„Takt 7. a 8. harmonické spojení vyhmátnuté na pianě. Takt 11. nemožný harm. postup (nehudební). Spoj z 15. do 16. taktu nezpěvný. Spoj z 16. do 17. jako v taktu 7. a 8. (všechny hlasy vedeny jedním směrem [šipka nahoru]) Takt 17. nehezke kvinty v zevnějších hlasech. Takt 18. dopadne špatně i kdyby zpěváci zcela čistě intonovali, ošklivě zní i uhozeno na klavíře, zvlášť septima es-d! Takt 30. Nejasné. Takt 32. až 37. Nucené a nezpěvné, nemyšleno vokálně. Takt 40. Žel, znovu h moll. Proč? Vždyť píseň není u Vás vypracována stroficky, i text formu. „Houpy hou“ bylo by lépe nechat z počátku v d moll, teprve na konci sboru, pro hodné dítě užít dur. Závěr sboru, ovšem utopí zvukově přílišnou hloubkou II. basů.“

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 20. 3. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²³⁹ Tamtéž.

změnilo od té doby, co jste mi psal, snad již jste zase doma ve svých zdech, kde je Vám tak krásně s paní chotí a dceruškou. Přál bych Vám té změny ze srdce. Váš dopis je z těch, které mi připravily radost, děkuji Vám za vzpomínku k 30/XII 44, Vám i mojí choti a prosím, abyste byli ujištěni, že stisk Vašich rukou hřeje. Zdraví a nejlepší zdar Vaším snahám a dobrý Bůh Vás ochraňuj,²⁴⁰ píše bohabojný člověk, který po tomto datu komponoval jen velmi málo, pokud něco, tak zejm. sakrální hudbu (*Missa in honorem S. Adalberti*, op. 188, 1947, *Missa in honorem Beatae Mariae Virginis*, op. 185, 1948). V posledních dnech války byly odeslány následující řádky: „Váš dopis mi připravil radost, vidím, že Vaše nálada nabyla jarních barev, a stísnění ustoupilo naději. Že máte s paní chotí radost ze Své dcerušky dobře chápu, hodné dítě je světlem pronikajícím a zjasňujícím i nejhlubší temno. Netušil jsem, že je pianistka a dokonce již hraje Burgmüllerovy etudy a čtyři na paměť. Chlapík! Doufám, že bude moci brzy dojíždět do Hradce k paní prof. Novákové (laskavě ji ode mne pozdravujte), talent se probije, ale dobrý učitel může velmi mnoho. Vy to znáte z vlastní zkušenosti nejlépe.“²⁴¹

Z dopisů je patrné, že Šidlákovi z venkovského sídla pomáhali stárnoucím Foersterovým, kteří bydleli v Praze, kde stejně jako v jiných válečných městech nebylo během protektorátních let některé zboží k dostání, zřejmě dodávkami ovoce: „Srdečně Vám děkuji; ani netušíte, jakou jste připravil mé paní, a tím i mně, radost. Paní postonává žaludkem a má přísnou dietu, ale ovoce se jí doporučuje. Ovšem není ho. Znovu její i mé díky!“²⁴² V jiném dopise se tato domněnka opět potvrzuje: „Moje paní mnohokrát děkuje za jablíčka, jsou jako čerstvá a byla jí velmi vítána. Dík její i svůj platí i Vaší milé paní choti.“²⁴³ Dopisy dokládají určitý vztah či podporu mezi manželkami. „Moje paní i já pozdravujeme Vaši paní choť i Vás srdečně a tiskneme Vaše ruce přátelsky.“²⁴⁴

²⁴⁰ Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 15. 7. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁴¹ Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 1. 5. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁴² Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 1. 3. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁴³ Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 1. 5. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁴⁴ Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 20. 3. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Kontakt s Foersterem časem slábne a kvůli skladatelově těžké nemoci se již nedostávají poznámky k jeho nové tvorbě (stejně tak i nikomu jinému). Jsou mu však adresována slova podpory: „Vrátil jsem se právě z Karlových Varů a nalézám na stole Váš list s vloženou partiturou, kterou příkládám. Nehoršete se, že bez poznámky. Po své těžké nemoci rozhodl jsem se všech kritických rozborů a poznámek ušetřiti autory i sebe. (...) Vaší činnosti dirigentské přeji nejlepšího zdu a rád jsem četl, že jste v Trutnově spokojen.“²⁴⁵

O setkání obou mužů svědčí i pozvánka na akci náchodského sboru Hron, kde byla představena Foersterova díla (v přednášce Josefa Plavce i jeho osobnost), brožurka programu a podpis samotného mistra.²⁴⁶

2.7.2 Korespondence s Vítězslavem Novákem

„Blaží mě vědomí, že jste při kladení základů své kulturní činnosti vyzdvihl na svůj štít mé umění“

Nově vytvořený český sbor v poválečném Trutnově, který Šidlák jedenáct let vedl, byl pojmenován po Vítězslavu Novákovi, stále žijícímu autorovi. O této novince Stanislav Šidlák tehdy pětasedmdesátiletého autora (v podstatě dva roky před jeho smrtí) jménem Výboru Pěveckého a hudebního spolku v Trutnově informoval.

Dostalo se mu následující odpovědi zjevně poctěného autora: „Vážení a milí přátelé, Váš vřelý (dopis) přijal jsem s upřímným potěšením. Po sympatických projevech i rodného českého Jihu, od mé staré lásky Moravy a v hudbě ke mně se hlásícího Slovenska vítá mě nyní i český Sever, zahajující mým jménem hudební život v nově získané oblasti. Blaží mě vědomí, že jste při kladení základů své kulturní činnosti vyzdvihl na svůj štít mé umění a těší mě dvojnásob, že tak činí mladá generace našeho národa. Děkuji Vám z celého srdce za tuto vzácnou poctu a přeji, aby se Vám krásně pracovalo. Váš úkol není za nynějších poměrů snadný, a proto bude třeba k jeho plnění třeba celého, jak vyznačuje z

²⁴⁵ Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 15. 7. 1947. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁴⁶ Pozvánka na koncert Hronu 16. 7. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák. Podepsaný program koncertu děl B. Foerster, 16. 7. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Vašeho dopisu. Se srdečnými pozdrav, i od mé choti, přátelsky Vám oddaný Vít. Novák.“²⁴⁷

2.7.3 Spolupráce s Germaine Leroux

Za jeden z důkazů, že Stanislav Šidlák byl hybatelem i pořadatelem kulturních akcí města Trutnova, můžeme považovat kontakt s proslulou klavíristkou Germaine Leroux.²⁴⁸ Na radu prof. Novákové z Hradce Králové (u které studovala klavír Šidláková dcera Eva) virtuoska napsala ze svého domu Na Hanspulce vzkaz s přáním koncertovat ještě v sezoně 1947/1948 v městech ‚českého Severovýchodu‘, jako byl například Trutnov.²⁴⁹ „Snažte se, prosím, zároveň upozorniti Vrchlábí a Dvůr Králové, aby se s Vámi dohodli o datech den před koncertem a den po koncertu v Trutnově.“²⁵⁰ Z korespondence, která trvala od listopadu 1947 do března 1948, se můžeme dozvědět, že umělkyně dává s výběrem skladeb pořadatelům volnou ruku, nebo že „Cestovní výlohy (s autem v Praze na nádraží a z nádraží) jsou velké, jsem opravdu na rozpacích. Snad by bylo nejlépe, kdybych byla v Trutnově v den (a noc) Koncertu ubytována a stravována na tamní útraty v soukromí a honorář včetně cestovních výloh počítala minimálně Kč -4500,-. Řekněte mi sám, zda výnos Koncertu dovolí event. honorář o něco zvýšit. Nejlépe by věc byla vyřešena druhým Koncertem den před neb den po Koncertu. (pozn. píši sama do Jaroměře).“²⁵¹ Zda nakonec

²⁴⁷ Dopis Vítězslava Nováka Výboru Pěveckého a hudebního spolku v Trutnově. 18. února 1947. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁴⁸ Germaine Leroux (1906 – 1907) - přední francouzsko - česká klavíristka, významná propagátorka české hudby, označována americkými dobovými kritiky za jednu z nejlepších interpretek francouzské, Mozartovy a Bachovy hudby. Bohuslav Martinů pro ni zkomponoval a věnoval svá díla ‚Druhý klavírní koncert‘ a ‚Sinfoniettu Giocosu‘. Koncertovala v Čechách i na předních světových pódiiích (slavným se stal např. její koncert v Bílém domě 5. února 1940). Během 2. světové války žila v americkém exilu. Po válce se vrátila se svým mužem diplomatem a hudebním spisovatelem Milošem Šafránkem zpět do Československa.

L.K. Germaine Leroux. *Svobodný zítřek: týdeník pro politiku, hospodářství a kulturu*. Praha: Ústřední výkonný výbor československé strany národně socialistické, 1946, roč. 2, č. 38.

²⁴⁹ Dopis Germaine Leroux Stanislavu Šidlákovi. 25. 11. 1947. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁵⁰ Dopis Germaine Leroux Stanislavu Šidlákovi. 6. 1. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁵¹ Dopis Germaine Leroux Stanislavu Šidlákovi. 21. 3. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

koncertů v dubnu 1948 bylo nakonec více, nebo zda se vůbec pro vysoké náklady nakonec uskutečnil, nemůžeme k dnešnímu dni s jistotou říci.

2.8 Závěr života a shrnutí

2.8.1 Důchod a odchod na věčnost

„To srdce člověka, který by ani nedovedl ublížit, přestalo bít.“

Důchodová léta prožil Stanislav Šidlák aktivně. Vypomáhal v mnoha školách. Poslední rozloučení zmiňuje jeho další náplň a radost posledních let: „Dočkal se i vnuka. Po definitivním odchodu do důchodu před třinácti lety se stal Martin hlavním objektem jeho lásky. Od jeho nejmladšího věku, kdy na sebe dědeček převzal ‚kočárkovské‘ povinnosti, až po radosti i starosti o dorůstajícího chlapce, školáka. Udělal by pro něj všechno. Jen ten mikropočítač z uspořené peněz mu už nedá. To už nestačil. Neboť jeho život se zastavil. To srdce člověka, který by ani nedovedl ublížit, přestalo bít. Ani věřit se nechce. Ani rodině, ani nám. (...) Dovolte mi proto, vážení paní Šidláková a paní Evo, abych vám i já z celého srdce poděkoval za všechno, co jste pro svého manžela a tatínka vykonaly a že jste pomohly prozářit celý jeho život, zvláště však ve chvílích, kdy zákeřná choroba zaklepala na dveře, a den se nachýlil.“²⁵² K jeho skonu nalézáme v archivu i poděkování lékařům z interního oddělení trutnovské nemocnice za starostlivost, pochopení a obětavou péči o otce. To bylo otištěno v Krkonošské pravdě.²⁵³

2.8.2 Osobnost: charakter a kvality

„Odešel dobrý člověk.“

Jeho současníci oceňovali i další kvality, čestnost, pracovitost a skromnost. „Tak jsem ho poznal i já – se mnou však a dávno přede mnou si svého skromného, ale velmi pracovitého a čestného kolegu oblíbili všichni spolupracovníci,“ zmiňuje autor pohřební řeči, který ho nazývá také dobrým člověkem („Odešel dobrý člověk. A jako se s dobrým člověkem rádi setkáváme, tak také přicházejí jeho známí a přátelé, aby se s ním prostě, ale s tichým bolem v srdci rozloučili na jeho cestě poslední.), je zmiňován také jako obětavý a zanícený český kantor, je vzpomínáno také na jeho svěžest a optimismus ještě těsně před skonem.

²⁵² Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d.

²⁵³ Poděkování lékařům za péči o tatínka – Krkonošská pravda, č. 8. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

Mnohé o jeho kvalitách a povaze bylo zmiňováno již ve vzpomínkách na učitele. V myslích mnohých zůstal jako člověk nadšený pro věc, poněkud cholerický, pedagogicky dobrý, podněcující zájem, muzice oddaný, pilný, poctivý.

Jeho odkaz a životní snažení kolega shrnuje: „Vykonal jsi ve svém životě mnoho pro naši společnost, školu, pro její žáky, z nichž mnozí, stejně jako tvoji kolegové a přátelé se dnes přišli rozloučit. Tvoje památka, představa dobrého, pokrokového a čestného člověka, který prožil ne lehký, ale plodný život, člověka skutečně lidského a v tom i velkého zůstane navždy v myslích nás všech, které jsme tě znali, kdo jsme si tě vážili a měli tě rádi.“

Při předávání ceny za celoživotní dílo a přínos regionu (in memoriam) byl starostou města charakterizován citátem ruského spisovatele Konstantina Paustovského: „Srdce, fantazie a rozum. To jsou tři vlastnosti, které do zajista měl také člověk, kvůli němuž jsme se dnes sešli – doktor Stanislav Šidlák.“

„Působil na mě jako vyrovnaný, klidný. Působil na mě velice sympaticky. (...) A rozhodně nebyl žádný bolševik, což pro mě bylo sympatické.“²⁵⁴ Ve straně sice Šidlák byl, avšak zřejmě spíše formálně – bylo to zřejmě jednodušší, jak vypráví jeho kolega: „On byl naprosto lidský, takový normální.“²⁵⁵ Šidlák byl za první republiky sociálním demokratem (od roku 1928) a do KSČ se dostal po sloučení stran. Funkci zastával jako člen školního výboru KSČ, předseda a později člen výboru ROH.²⁵⁶ Kolegové jeho členství chápou, v okolí byl dostatek příkladů obdobně kvalitních lidí, kteří nesměli působit kvůli své politické orientaci, jak se to stalo například řediteli gymnázia a starostovi Josefu Vlačihovi (národní socialista), lidoveckým kantorům, kteří byli vyhozeni, v případě lidoveckého poslance Antonína Jankoviče i zavřeni. Šidlák je líčen spíše než jakýkoliv komunista jako dobrý vlastenec, který, aby to „trochu uhrál“ a mohl pokračovat ve svých bohubilých aktivitách, stejně jako spousta lidí, kteří udělali to nejnutnější, aby mohli dále dělat dobré věci.²⁵⁷ Kantorům také hrozilo (jako např. Miroslavu Kafkovi, který je v textu později

²⁵⁴ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

²⁵⁵ Tamtéž.

²⁵⁶ Osobní výkaz. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

V dokumentu vidíme, že Stanislav Šidlák prošel řadou povinných politických školení.

²⁵⁷ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

Rozhovory Marie Štěpánové s Miloslavou Kafkovou. Soukromý archiv rodiny Štěpánovy.

zmiňován), že byli pro svou náboženskou či politickou orientaci a odmítání vstupu do „té správné“ partaje neustále překládáni po vesnicích.²⁵⁸

Co se vzhledu týče, tak Šidlákova Všeobecná občanská legitimace státního občana Československé republiky ho charakterizuje v době jeho pobytu na Žernově (jakožto dospívajícího mladíka) následovně: postava střední, vlasy světlé, oči modré, nos tupý, vousy vyholené, zuby zdravé...²⁵⁹

Jeho zevnějšek i přínos komentuje kantor, který ho znal jako pedagoga v pozdějším věku: „Představuju ty jeho vlasy, vysoké čelo, kulatější obličej, sympatický úsměv. Říkám, hlavně ty první poválečné roky tam (v Trutnově) nemohly být lehké, ani pro ně, co přišli po válce. A že tam teda udělali obrovský kus práce, tahle generace, jako byl Šidlák, narození kolem 1900, řekněme, kteří byli v té době v takovém optimálním věku. Čtyřicátníci.“²⁶⁰

Pěkné shrnutí této kapitoly nacházíme v těchto slovech: „Snad právě zpěv a hudba vnesly do jeho života – rodinného i veřejného – tu vzácnou harmonii, kterou se celý jeho život, jeho osobnost vyznačovala.“²⁶¹

²⁵⁸ Zajímavým dokladem doby a nutnosti dokládání určitých informací je část životopisu Šidlákovy ženy: „V zahraničí nemám příbuzných a nejsem s nikým v písemném styku. Můj manžel je ředitelem 4. národní školy v Trutnově a byl od roku 1928 členem soc. dem. strany a po splynutí se stranou KSČ je jejím členem. Svoji dceru řádně vychovávám a nyní studuje na gymnasiu Karla Čapka v Trutnově. Se svojí rodinou žijí v souladu a bydlím v Trutnově od roku 1946. Můj otec Ludvík Jebavý, nyní již zemřelý, byl původem z rodiny dělnické, vyučil se řemeslu natěračskému a později se osamostatnil.“

Životopis Vlasty Šidlákové (roz. Jebavé), 1964. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁵⁹ Všeobecná občanská legitimace státního občana Československé republiky. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

²⁶⁰ Rozhovor s Alešem Fettersem. c. d.

²⁶¹ Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, c. d., s. 3

Závěr

Každý z nás hudebníků působí svým uměním od útlého dětství v lokální komunitě i v širším okolí a je nezbytné připomínat si, že pokračujeme v kontinuitě, která zde byla před námi, že kulturní život v regionu míval svůj vývoj a spoustu obětavých lidí, kteří se zasadili o rozvoj hudebního dění. Ačkoliv jména mnohých časem zapadají, byli to oni, kdo ve své době po desetiletí svého života rozhýbávali mnohé aktivity, v případě pohraničního okresu vykřesávali novou kulturu po odchodu tisíců lidí, kteří je v místě předcházeli (zde specificky vnášeli i českého ducha do Němci opuštěných krajů). Stanislav Šidlák je hodnocen jako „významný představitel hudebního života na Trutnovsku, který (...) vykonal velký kus záslužné práce pro hudební život Trutnovska.“²⁶²

Výzkum zjistil, že Stanislav Šidlák, narozený ve Rtyni v Podkrkonoší, prožil své dětství na mnoha místech, větší stopu však zanechal pobyt v Adršpachu, později na Žernově při studiích na měšťanské škole v České Skalici. Učitelský ústav v Hradci Králové přinesl do jeho života hudbu – od té doby známe Stanislava Šidláka jako hudebníka (klavíristu, houslistu...) i schopného zpěváka, tenoristu. Svůj um uplatňuje v Pěveckém sdružení východočeských učitelů, později Smíšeném sboru českého učitelstva, se kterým objíždí nově vzniklé Československo i mnohé části Evropy. Odtud také pramení přátelství s významným sbormistrem, hudebním teoretikem a skladatelem PhDr. Josefem Plavcem, DrSc.

Tisíce lidí znaly Stanislava Šidláka jako celoživotního pedagoga, který působil na řadě škol: od Červené Hory, Úpice a Velkých Svatoňovic přes Malé Svatoňovice a Trutnov po Hostinné, Maršov nebo Bernartice. Nejvýraznější stopu zanechal zejména v Malých Svatoňovicích a Trutnově, kde působil zároveň i jako ředitel. Všude zakládal žákovské hudební soubory.

Doba, v níž Šidlák působil, ovlivňovala jeho život: po celou dobu u něj přetrvávají vlastenecké ideály první republiky, které jsou patrné i v jeho národně orientované tvorbě (celoživotně upravuje lidové a národní písně...). Za války je (ač učitel) totálně nasazen, ukrývá ohroženého člověka, zažívá tragédie v sousedství spojené s heydrichiádou, zapojuje se do odzbrojování Němců, v následném režimu musí zařazovat či komponovat kusy, které jsou jakousi úlitbou, vybírá však šikovně tak, aby se zároveň nevzdával kvality. Při

²⁶² AS. Rukopis článku k 85. narozeninám Stanislava Šidláka.

doktorátu prospívá v odborných předmětech, avšak titul se mu vzdaluje kvůli nezvládnutému marxismu–leninismu.

Svou kvalifikaci si rozšiřoval při doktorském studiu na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, kde vypracoval disertaci na téma „Vliv prostředí na vnímání hudby u školních dětí.“ K výzkumu se vracel později v publikaci „Dítě a hudba“, za níž obdržel ocenění.

Zakládal a dvě desetiletí vedl první český sbor v pohraničním okresním městě nazvaný *Vítězslav Novák*. S tím sklízел mnohé úspěchy, zpívaly v něm za dobu jeho působení stovky zpěváků a, jak jsme zjistili, každý kdo ve světě vzdělávání v Trutnově něco znamenal, se působení sboru účastnil. Velkého věhlasu ve městě i v celé republice se dostalo *Dívčímu pěveckému triu*, které Stanislav Šidlák založil (mj. pro svou nadanou dceru) a pro které komponoval a aranžoval mnohé písně. Soubor hojně koncertoval, vyhrával soutěže a natáčel opakovaně pro rozhlas.

Napsal hudbu k operetě *Pantáta Hájek*, která je spjata – stejně jako mnohá další tvorba – s regionem Šidlákova života. Z jeho pera vzešlo velké množství písní pro děti, kantát, sborů i úprav národních písní (často z Podkrkonošské oblasti). Zhudebňoval též Seifertovy texty – vznikly tak mužské sbory *Kámen* a *Maminčin pohřeb*, nebo *Maminčino zátiší* pro sbor smíšený. Složil i znělku pro místní rozhlas či pochod věnovaný k 700. výročí založení Trutnova. Přítelem, rádcem a učitelem mu byl doktor Plavec, o rady žádal i proslulé skladatele, jako třeba J. B. Foerster. Dochovala se nám společná korespondence. Dopisoval si též s dalšími známými osobnostmi (jako s Vítězslavem Novákem nebo Germaine Leroux).

Obdivuhodná byla Šidlákova široká činnost vlastenecká – organizační, porotní, poradní... Zakládal například Klub přátel umění v Trutnově, byl v různých radách a koordinačních výborech pro hudbu a kulturu, vedl kurzy pro učitelstvo. Organizoval kulturní večery i Hudební slavnosti komorní hudby alias Trutnovský podzim. Vedl hornickou hudbu a angažoval se v mnoha funkcích (včetně dirigenta a herce) v ochotnickém spolku v Malých Svatoňovicích. Významně se zapojil do organizace čapkovských slavností, návštěvy prezidentského páru Hany a Edvarda Benešových, byl i zakládajícím členem Společnosti bratří Čapků.

Kromě Stanislava Šidláka působilo k prospěchu komunity mnoho dalších osvětových a kulturních pracovníků. V rámci výzkumu bylo podniknuto množství výzkumných rozhovorů o dalších osobnostech, Šidlákových současnicích (vrstevnicích i o generaci mladších hudebnicích), kteří byli činní jako dirigenti, skladatelé, regenschori, pěvci, instrumentalisté, zakladatelé spolků a hudebních těles. Mezi ně patřil Michael Čákr (15. 1. 1924 – 25. 6. 1997), hudební skladatel, varhaník, učitel a sbormistr, který – ač velice vzdělaný a nadaný – za minulého režimu pro své politické a náboženské přesvědčení působil pouze na periferii. I zde však dokázal zúročit své dary a nadchnout pro hudbu velké množství lidí. Zdeněk Trnka (18. 7. 1925 –), interpret, gymnaziální profesor, organizátor hudebního života a skladatel je rovněž jako Stanislav Šidlák i dříve jmenovaný spjat s Trutnovem.

Podobně jako Michael Čákr ‚rozhýbával kůry‘ a krásou obohacoval liturgii i v časech nepříznivých i Antonín Mach (19. 5. 1917 – 20. 4. 1992), který pro svou angažovanost i církevní službu (činný regenschori a činovník Orla) prošel v padesátých letech tvrdým komunistickým kriminálem. Mnohý regionální i celostátní muzikant mu vděčí za hudební začátky. Na Malosvatoňovicku (později v Červeném Kostelci a okolí) působil v době Šidlákově také Miroslav Kafka (3. 10. 1913 – 3. 4. 2001), výrazný baryton, kantor, ochotník i houslista z aktivního vlasteneckého rodu, který po válce objížděl se svou kolegyní s operním i dalším klasickým repertoárem české pohraničí a vystupoval na nejednom kůru i mnohé operetě. Rtyni v Podkrkonoší doposud charakterizuje činnost rodu Koletů, kteří se podíleli na tvorbě dechové hudby. Takovýchto čínorodých a zapálených hudebníků má poměrně kulturní region bezpočet. Nebylo v možnostech této práce obsáhnout všechny z nich. Domníváme se však, že si osobnosti zasluhují dalšího bádání, k němuž by mohlo být přikročeno v příští závěrečné práci autorky, která má již k výzkumu částečně nasbíraný materiál.

Prameny a literatura

PRAMENY:

Originální rozhovory – orální historie:

- Rozhovor s Alešem Fettersem, 9. 4. 2018. Audionahrávka v soukromém archivu rodiny Štěpánovy.
- Rozhovor s Evou Šidlákovou. 17. 2. 2017. Audionahrávka v soukromém archivu rodiny Štěpánovy.
- Rozhovor s Bc. Luděkem Jiráskem, archivním inspektorem v Okresním archivu v Trutnově, 30. 8. 2017
- Rozhovory Marie Štěpánové s Miloslavou Kafkovou, nahrávky do roku 2016. Soukromý archiv rodiny Štěpánovy.

Soukromé archivy:

- FETTERS, Aleš. Šidlák Stanislav PaedDr. Nepublikovaný medailon pro Slovník českých sbormistrů. Soukromý archiv rodiny Fetersovy.
- Odešel dobrý člověk. Smuteční řeč z pohřbu Stanislava Šidláka, s. 4. Soukromý archiv rodiny Šidlákovy.
- VOLHEJN, Alois. Dějiny hudby Vodolovské (později hornické Strážkovické). Nedat. 64 s. Rukopis uložen v soukromém archivu hudby v Malých Svatoňovicích.

Státní okresní archiv. Fond Stanislav Šidlák:

- AS. Rukopis článku k 85. narozeninám Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Bernímu úřadu v Úpici. 27. 9. 1929. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák. Působení ve službě školní. Tabulka 1926-1929. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Čestné uznání. 15. 4. 1967. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

- Členský průkaz Pěveckého sboru českých učitelů. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Ad. Kolčáře Stanislavu Šidlákovi, 25. 8. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Bořivoje Nejedlého svému bratranci Přemyslu Žákovi. 7. 3. 1936. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis děkana Pedagogické fakulty University Karlovy, 16. 11. 1950. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Dr. Josefa Plavce z PedF UK Stanislavu Šidlákovi, 26. 1. 1953. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák
- Dopis Františka z Prahy Stanislavu Šidlákovi. 4. 11. 1926. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Germaine Leroux Stanislavu Šidlákovi. 21. 3. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák
- Dopis Germaine Leroux Stanislavu Šidlákovi. 25. 11. 1947. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Germaine Leroux Stanislavu Šidlákovi. 6. 1. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 1. 3. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 1. 3. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 1. 5. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 14. 6. (rok neznámý). Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Bohuslava Foerster Stanislavu Šidlákovi. 15. 7. 1947. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

- Dopis Josefa Bohuslava Foerstera Stanislavu Šidlákovi. 20. 3. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Bohuslava Foerstera Stanislavu Šidlákovi. 21. 1. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Plavce Stanislavu Šidlákovi. 14. 1. 1974. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Vítka Stanislavu Šidlákovi, 21. 10. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Vítka Stanislavu Šidlákovi, 26. 10. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Josefa Vítka Stanislavu Šidlákovi, 28. 10. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Karla Reinera Stanislavu Šidlákovi I. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Karla Reinera Stanislavu Šidlákovi II. 22. 12. 1958. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Odboru školství a kultury ONV v Trutnově Stanislavu Šidlákovi. 25. 8. 1966. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis prorektora PedF UK Stanislavu Šidlákovi. 24. 10. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis ROH Stanislavu Šidlákovi. Září 1958. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Československému rozhlasu, hudebnímu oddělení. 20. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Československému rozhlasu, hudebnímu oddělení. 20. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Dr. Šefrnovi na ministerstvo školství a osvěty. 23. 6. 1953. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

- Dopis Stanislava Šidláka Janu Maryškovi, přednostovi ministerstva školství Praha. 28. 6. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Josefu Kábrtovi, prokuristovi SBS, předsedovi místní školní rady. 12. 3. 1946. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Ministerstvu školství a osvěty. 18. 6. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Ministerstvu školství a osvěty. 18. 6. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Mistrovi. 20. 2. 1949. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopisy Stanislava Šidláka Mistrovi s žádosti o kulturní patronát nad školou. 20. 2. 1949. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka o jeho konci ve sboru ‚Vítězslav Novák‘. 1958. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka příteli, doktorovi, 5. 7. 1955. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka ROH Křížík, 11. 9. 1958. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Úřadu práce v Úpici. 23. 11. 1943. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Stanislava Šidláka Úřadu práce v Úpici. 23. 11. 1943. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis učitele ministrovi. Konec roku 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Vítězslava Nováka Výboru Pěveckého a hudebního spolku v Trutnově. 18. února 1947. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis Závodní skupiny ONV Trutnov Stanislavu Šidlákovi, 14. 12. 1950. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

- Dopis Zemského národního výboru v Praze Stanislavu Šidlákovi. 5. 8. 1946. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopis, rukopis učebnice – celá složka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Dopisy Stanislava Šidláka Mistrovi s žádosti o kulturní patronát nad školou. 20. 2. 1949. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- L.K. Germaine Leroux. *Svobodný zitrěk: týdeník pro politiku, hospodářství a kulturu*. Praha: Ústřední výkonný výbor československé strany národně socialistické, 1946, roč. 2, č. 38.
- Matice divadelní Stanislavu Šidlákovi. 26. září 1936. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Oddací list. 14. 11. 1932. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Osobní výkaz Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Osobní výkaz. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Osvědčení o státním občanství. 28. 11. 1932. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Plakát hry Kolíne, Kolíne, 4. 8. (zřejmě 1940). Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Plakát na III. Dvořákův večer, 5. 3. 1952. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Plakát na koncert 29. 3. 1942. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Plakát na koncert 29. 5. 1934. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Plakát na Večer uměleckého tance, hudby a zpěvu. 10. 11. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Plakát na Vzpomínkový večer, 9. 1. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

- Poděkování lékařům za péči o tatínka – Krkonošská pravda, č. 8. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Podepsaný program koncertu děl B. Foerster, 16. 7. 1944. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Podrobná osnova disertační práce. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Pochvalné uznání. 1. 2. 1960. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Popis služební dráhy Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Potvrzení Domu osvěty v Trutnově, 1. 9. 1956. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Potvrzení o kurzu. 15. 10. 1931. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Potvrzení o studiu. 16. 2. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Potvrzení Okresního národního výboru v Trutnově, 1. 9. 1956.
- Pozvání k rigorózní zkoušce a potvrzení kladného ohodnocení. 11. 4. 1953. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Pozvánka na koncert Hronu 16. 7. 1945. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Pracovní smlouva. 1. 10. 1972. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Průkopnický závazek. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Seznam účinkujících, 1984. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Služební výkaz Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Studentský průkaz Vlasty Jebavé. 1925. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- ŠIDLÁK, St. Dr. Rtyňské téma. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

- Určovací lístek – Odbor školství a kultury ONV v Trutnově. 30. 8. 1966. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- V archivech nacházíme i cestovní pas Stanislava Šidláka. 10. 5. 1928, platnost 5 let. Fond Stanislav Šidlák.
- Všeobecná občanská legitimace státního občana Československé republiky. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Vysvědčení dospělosti pro školy obecné. Červen 1925. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Vysvědčení kolokvijní, 11. prosince 1948 a 22. 1. 1949. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Vysvědčení kolokvijní, 11. prosince 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Vysvědčení kolokvijní, 19. června 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Vysvědčení kolokvijní, 5. prosince 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Vysvědčení o státní zkoušce – 12. června 1951. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Vysvědčení Vlasty Jebavé, školní rok 1925/1926. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Vysvědčení způsobilosti vyučovat na školách obecných. Duben 1928. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Zahrada mládí. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Zpráva o činnosti. 28. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák. Poděkování 8. A Stanislavu Šidlákovi. Červen 1966. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Zpráva o činnosti. 28. 2. 1957. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

- Žádost o dovolenou. 11. 10, 1931. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Žádost o mimořádnou studijní podporu, 4. července 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Žádost o prodloužení lhůty k odevzdání disertační práce. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Žádost o udělení studijní podpory. 4. 7. 1948. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Žádost o změnu zapsaných předmětů, 17. 11: 1947. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Živnostenský list Ludvíka Jebavého, 18. 7. 1929. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Životopis Stanislava Šidláka. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.
- Životopis Vlasty Šidlákové (roz. Jebavé), 1964. Státní okresní archiv Trutnov. Fond Stanislav Šidlák.

ODBORNÁ LITERATURA (články, monografie, závěrečné práce)

- BENEŠ, Zdeněk; KUKLÍK, Jan; KUBŮ, Eduard; et al. *Rozumět dějinám: Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. 2. doplněné a opravené vydání. Praha: Gallery, 2002, s. 14. ISBN 80-86010-55-4.
- DYTRYCH, Martin; KŘIVSKÁ, Alena; ZAKOUŘIL, Martin. *Kupředu, přešlapování na místě nikam nevede*. Almanach Základní školy Bratří Čapků Úpice vydaný ke 115. výročí otevření první školní budovy. Základní škola Bratří Čapků Úpice ve spolupráci s TISK OFSET a.s., Úpice 2006, s. 8.
- FETTERS, Aleš. Vzpomínka na učitele a sbormistra. *Cantus: časopis pro sborové umění*. Praha: Unie českých pěveckých sborů, roč. 1994, č. 5, s. 52. ISSN 1210-7956.

- KAFKA, Jan. Ochotnické divadlo ve Rtyni v Podkrkonoší. In *Ročenka státního okresního archivu v Trutnově 2003–2004*. Trutnov: Státní okresní archiv Trutnov, 2006, s. 169. ISBN 80-902709-6-4, ISSN 1212-5229.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. 7. díl. Praha: Libri, 2008, s. 627. ISBN 80-85983-12-5.
- L.K. Germaine Leroux. *Svobodný zítřek: týdeník pro politiku, hospodářství a kulturu*. Praha: Ústřední výkonný výbor československé strany národně socialistické, 1946, roč. 2, č. 38.
- MÁDROVÁ, Martina. *Hornická dechová hudba v oblasti Jestřebích hor*. Brno, 2011. Bakalářská práce, Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Judita Kučerová.
- NÝVLTOVÁ, Pavlína. *Příběh odvahy a zrady*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2007.
- *Osobnosti Svatoňovic z řad učitelů*. Studánka – zpravodaj obcí Malé Svatoňovice, Petrovice, Strážkovice, Odolov. Roč. XIV, Říjen 2006, č. 3, s. 4.
- ŠTĚPÁNOVÁ, Marie. *Ferdinand Kafka (1841-1926). Dobová osvětově-vzdělávací činnost v regionu*. Praha, 2012. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Věra BROŽOVÁ (Anna Stejskalová in memoriam).
- ŠTĚPÁNOVÁ, Marie. *Naše menšiny (později Naše hranice), meziválečný časopis podporující českou menšinu v národnostně smíšených oblastech severovýchodních Čech*. Praha, 2015. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze. Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Barbara KÖPPOVÁ.
- ŠUBRT, Jeroným. *České menšiny v severovýchodních a východních Čechách; roztroušené německé menšiny*. Praha: Národní jednota severočeská, 1910.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- České sbory. [online] [cit. 12. 4. 2018]. Dostupné online: <http://www.ceskesbory.cz>
- FETTERS, Aleš. *Václav Hejn*. [online] [cit. 12. 6. 2018]. Dostupné online: https://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/488.pdf

- HRUBÁ, Eva. Josef Mühlberger. [online] [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <http://www.trutnov.cz/nase-mesto/josef-muhlberger>
- MAREČEK, Zdeněk. Josef Mühlberger: Dějiny německé literatury v Čechách 1900–1939. [online] 17. 12. 2016 [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/4/josef-muhlberger-dejiny-nemecke-literatury-v-cechach-1900-1939/>
- PIVODA, Ondřej. Karel Reiner. Český hudební slovník. [online] [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&task=record.record_detail&id=1177
- S 21 a Silver A. [online] 17. 12. 2016 [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <http://bohemiaorientalis.cz/s-21-b-a-silver-a/>
- ŠNAJDAR, Hynek. Držitelem kulturní ceny In memoriam je pedagog Šidlák. [online] 3. 5. 2017 [cit. 23. 6. 2018]. Dostupné online: <https://trutnovinky.cz/zpravy/aktuality/2017/kveten/drzitelem-kulturni-ceny-in-memori-am-je-pedagog-sidlak/>
- ŠNAJDAR, Hynek. *Muzika byla pro tatínka nejvíce, řekla dcera držitele Kulturní ceny města.* [online] [cit. 12. 6.2018]. Dostupné online: <https://trutnovinky.cz/zpravy/aktuality/2017/kveten/muzika-byla-pro-tatinka-nejvice-rekla-dcera-drzitele-kulturni-ceny-mesta/>
- VAŠATA, Ondřej. Muzeum má ve sbírce vojenský kufr Aloise Mühlbergera. *Trutnovinky.* [online] 17. 12. 2016 [cit. 12. 4. 2018]. Dostupné online: <http://bohemiaorientalis.cz/s-21-b-a-silver-a/>
- VOJÁČEK, Jan – VOJÁČEK, Štěpán. *Povídání o člověku s Evou Šidlákovou.* Chorea Corcontica. [online] Únor 2014. [cit. 12.4.2018]. Dostupné online: <http://ssar.vojacekvv.com/HovoryEvaSidlakova.html>

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Dětství, rodina a přátelé Stanislava Šidláka.....	1
Příloha č. 2 - Pěvecký sbor českých učitelů	7
Příloha č. 3 - Aktivity v Malých Svatoňovicích	8
Příloha č. 4 - Doktorská promoce	10
Příloha č. 5 - Stanislav Šidlák – kantor	11
Příloha č. 6 - Stanislav Šidlák – sbormistr.....	13
Příloha č. 7 - Sbor Vítězslav Novák a Dívčí pěvecké trio	14
Příloha č. 8 - Kulturní ocenění.....	16
Příloha č. 9 - Dokumenty.....	17
Příloha č. 10 - Dopisy	19
Příloha č. 11 - Plakát koncertu.....	22
Příloha č. 12 - Notový materiál	23